

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 23.

Tisdagen den 28 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

till andra särskilda utskottet motionerna:

nr 246 av herr *Ödström m. fl.*;

nr 247 av herr *Nilsson* i Landeryd *m. fl.*;

nr 248 av herr *Andersson* i Höör;

nr 249 av herr *Johansson* i Kälkebo *m. fl.*;

nr 250 av herr *Gardell m. fl.*;

nr 251 av herrar *Johansson* i Bro och *Petersson* i Broaryd;

nr 252 av herr *Corneliusson m. fl.*;

nr 253 av herr *Edén m. fl.* och

nr 254 av herr *Lindmark*; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 255 av herr *Lithander*;

nr 256 av herrar *Hage* och *Höglund*; och

nr 257 av herr *Ljungberg*;

§ 3.

Första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2, som nu föredrogos, bordlades åter.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av första sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial, nr 3, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 23.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkande nr 19, bankoutskottets utlåtanden nr 11 A, 11 B, 19, 20 samt 23—25, jordbruksutskottets utlåtanden nr 25 och 26, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 6.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 162, angående dyrtidstillägg åt nordiska museets och livrustkammarens personal:
nr 258 av herr *Starbäck*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 146, angående ny definitiv löneroglering för befattningshavare vid hospital och asyler:
nr 259 av herr *Magnusson* i Tumhult;
nr 260 av herrar *Hedlund* i Östersund och *Paulsen*;
nr 261 av herr *Hage m. fl.*; och
nr 262 av herr *Karlsson* i Vadstena *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 181, angående reglering av löneförhållandena för befattningshavare vid lots- och fyrstaden m. m.:

nr 263 av herr *Ljungberg*; och
nr 264 av herr *Corneliusson m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 195, angående vissa ändringar i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.:

nr 265 av herr *Paulsen*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 173, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 3 i lagen den 21 maj 1920 om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring:
nr 266 av herr *Lövgren m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 178, angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker:

nr 267 av herr *Hermelin*.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjömanslag m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Ramsta	under 4 dagar fr. o. m. denna dag,
» <i>Lindskog</i>	» den 29 mars,
» <i>Öberg</i>	» 10 dagar fr. o. m. den 27 mars och
» <i>Lindgren</i>	» 7 » » » 30 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 29 mars, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 22 innevarande mars förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 258 av herr *Starbäck*;
 nr 259 av herr *Magnusson* i Tumhult;
 nr 260 av herrar *Hedlund* i Östersund och *Paulsen*;
 nr 261 av herr *Hage m. fl.*;
 nr 262 av herr *Karlsson* i Vadstena *m. fl.*;
 nr 263 av herr *Ljungberg*;
 nr 264 av herr *Corneliusson m. fl.*; och
 nr 265 av herr *Paulsen*.

Vidare hänvisades till behandling av lagutskott motionen nr 266 av herr *Lövgren m. fl.*

Ang. återkallande av en motion.

Vid härpå skedd föredragning av motionen, nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 178, angående införselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker begärdes ordet av motionären

Herr Hermelin, som anförde: Herr talman! På förekomsten anledning får jag hemställa om kammarens tillstånd att återtaga den av mig avgivna, nu av herr talmannen föredragna motionen.

Kammaren biföll den av herr Hermelin gjorda anhållan.

§ 3.

Första lagutskottets härefter föredragna utlåtande nr 9 bordlades åter.

§ 4.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass m. m.

Till avgörande förelåg nu första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Uti en den 7 januari 1922 dagtecknad proposition, nr 6, vilken blivit hänvisad till lagutskott och behandlats av första sammansatta stats- och andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogade förslag till

lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass;

lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning; och

lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att delta i landstormsövning.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren väckt motion, nr 160, av herr *Lövgren m. fl.*, som hemställt, att riksdagen måtte med ändring av Kungl. Maj:ts förslag uti propositionen nr 6 för sin del besluta dels om inställande av övningarna med värnpliktiga av 1922 års klass, dels ock snarast möjligt om vidtagande av sådan ändring av 1921 års riksdags beslut om utbildningstiden för värnpliktiga av 1921 års klass, att de militära övningar, som redan påginge, avbrötes och de som ytterligare planerats under år 1922 inställdes.

Utskottet hemsällde,

att riksdagen måtte med avslag å den i ämnet väckta motionen, antaga de vid Kungl. Maj:ts förevarande proposition fogade förslag till

- 1) lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass;
- 2) lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning; samt
- 3) lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att delta i landstormsövning.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass m. m.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Lövgren: Herr talman, mina damer och herrar! När jag väckte denna motion, hade jag en livlig förhoppning om, att man i utskottet skulle gå mig till mötes om icke i full utsträckning dithän, som jag hade yrkat, så dock i någon mån. Så har nu likväl icke blivit fallet, och jag anser, att det är något, som man må på det allra högsta beklaga.

Jag ser, att utskottet här har gjort en utredning om, vilka besparingar man skulle kunna göra genom att gå den väg, som jag föreslagit. De ha kommit till en siffra av 19,800,000 kronor, men avrundat siffran nedåt till 15,000,000 kronor med förklaring, att man nog skulle vara tvungen att inkalla åtskilliga värnpliktiga för materielens vård. När jag väckte min motion, hade jag den uppfattningen, att de stamanställda icke voro alldeles odugliga till arbete, utan att de skulle kunna användas för materielens vård. Utskottet förefaller mig ha haft den uppfattningen, att de stamanställda duga icke till något arbete, duga icke till att vårda materielen. Men jag hade dessutom den uppfattningen, att om en del av de stamanställda användes till materielens vård, så kunde man dirigera den ingenjörs- och tekniska kunskap, som finns på det militära området, till åtskilliga av de kommunikationsarbeten, som nu pågå i form av nödhjulsarbeten runt om i landet. Jag föreställer mig, att det hade varit ganska mycket mera inbringande för landet, om man hade använt ett 40- eller 50-tal av de miljoner, som nu slösas bort på lägerplatserna, till att förbättra vårt kommunikationsväsen, till att giva oss vägar och järnvägar, som vi behöva när vi skola kultivera detta land.

Utskottet har nu slentrianmässigt och byråkratiskt ansett, att man kan icke rubba på det, som är bestående, utan det skall vara så, som det är. Och jag tror, att i år kan man ha råd till detta, men nästa år föreställer jag mig, att den statsfinansiella situationen är sådan, att det utskott, som då får dessa frågor till behandling, skall icke ha råd att så där nonchalant avfärda en besparing på ett 20-tal miljoner kronor. Min uppfattning är nu, att den besparingen skulle blivit ett 50-tal miljoner kronor, om man velat gå rationellt tillväga, om man velat utnyttja arbetskraften och den kunskap, som nu finnes inom det militära området.

Jag skall emellertid icke förlänga debatten utan med ett beklagande av att icke utskottet velat gå den väg, som jag föreslagit i min motion, likväl tillåta mig att yrka bifall till motionen.

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1922 års
klass m. m.

(Forts.)

Herr Karlsson i Gasabäck: Herr talman! Den besparing, som motionären tänkt sig skulle uppstå genom inställande av värnpliktsövningarna 1922, skulle, som utskottet visar, icke alls uppgå till de summor, som uppgivas i motionen och som nu t. o. m. höjts av motionären, den siste ärade talaren. Tvärtom är det en hel del omständigheter, som förbisetts i motionen, som skulle förorsaka utgifter för statsverket, nämligen inkallande av en del manskap för skötande av materiel, för handräckning o. s. v. Nu framhöll den siste talaren, att detta skulle kunna skötas av de stamanställda. Det har emellertid framhållits inom utskottet från håll, som jag förmodar är mera sakkunnigt än såväl jag som den ärade motionären, att det icke skulle låta sig göra, utan att det skulle bli nödvändigt att inkalla en del värnpliktiga för just denna materiels skötande. Den summa utskottet kommit till, som här skulle besparas, skulle utgöra ungefär 15,000,000 kronor. Det må vara sant, att denna summa är ganska avsevärd, men den är dock icke så stor, att den motiverar ett sådant ingrepp i vårt försvarsväsen, som inställandet av ett års värnpliktsövningar skulle utgöra. Vi må dessutom komma ihåg, att många av dessa, som skulle på detta sätt befrias från värnpliktens fullgörande, tillhöra de arbetslösa kategori och sålunda skulle komma att åtnjuta arbetslöshetsunderstöd. Och så länge som staten får utgiva stora summor i understöd utan att få något arbete i gengäld, bör det väl ur landets synpunkt, så länge vi ha ett försvar, vara bättre, att dessa få fullgöra sina värnpliktsövningar än att gå utan sysselsättning och uppbära arbetslöshetsunderstöd.

Herr talman! Jag skall icke längre uppehålla tiden med denna fråga. Jag tror icke motionen har utsikt till något bifall i kammaren, utan med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lövgren: Herr talman! Det har naturligen varit fullkomligt omöjligt för mig att utforma en lagtext, och det är av detta skäl icke möjligt att yrka bifall till motionen direkt. Jag skall därför ändra mitt yrkande till ett krav på återremiss till utskottet. Om riksdagen vill gå med på ett bifall till min motion, får då utskottet tillfälle att göra den lagtext, som är nödvändig för den sakens skull.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Lövgren, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill att kammaren bifaller första sammansatta stats- och andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren återförvisat ärendet till utskottet för ny behandling.

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1922 års
klass m. m.

(Forts.)

Omröstningen utföll med 165 ja mot 27 nej; och hade kammar-
aren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogs första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om överföring till hären av vissa marinen tilldelade värnpliktiga av 1921 års klass; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 19, i anledning av väckta motioner om förhöjda tullsatser för vissa animaliska jordbruksprodukter m. m.

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats nedannämnda inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

motionen nr 20 i första kammaren av herr *Karl. J. A. Gustafsson m. fl.*, som hemställt, att från tid, som av Kungl. Maj:tt bestämdes, till och med den 31 maj 1923 skulle gälla följande tullsatser:

Tulltaxe-
rubrik

nr 51 levande nötkreatur	1 st.	20 kr.
53 levande svin	1 kg.	20 öre
55 fläsk, rökt	1 »	35 »
56 » andra slag	1 »	24 »
57 ister	1 »	30 »
59 kött, andra slag	1 »	14 »
138 smör, naturligt	1 »	60 » ;

motionen nr 128 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vilka framställt enahanda yrkande angående höjning av tullsatserna vid tulltaxerubrikerna nr 51, 53, 55—57, 59 och 138, som innehölles i ovannämnda motion, och därvid hemställt, att tullen å ost, alla slag, enligt tulltaxerubriken nr 137, måtte under samma tid utgå med ett till 50 öre för 1 kilogram förhöjt belopp;

de likalydande motionerna nr 73 i första kammaren av herr *Elisson m. fl.* och nr 126 i andra kammaren av herr *Westman m. fl.*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen måtte besluta,

att tullsatsen å till rubriken nr 51 i tulltaxan hänförliga levande djur, nötkreatur, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:tt

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 20 kronor per styck;

att tullsatsen å till rubriken nr 55 i tulltaxan hänförligt fläsk, rökt, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 36 öre per kilogram;

att tullsatsen å till rubriken nr 56 i tulltaxan hänförligt fläsk, andra slag, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 24 öre per kilogram;

att tullsatsen å till rubriken nr 59 i tulltaxan hänförligt kött, andra slag än fågel, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 14 öre per kilogram;

att tullsatsen å till rubriken nr 137 i tulltaxan hänförlig ost, alla slag, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 40 öre per kilogram; och

att tullsatsen å till rubriken nr 138 i tulltaxan hänförligt smör, naturligt, skulle från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med ett belopp av 40 öre per kilogram;

de ävenledes likalydande motionerna nr 53 i först kammaren av herr *Elof B. Andersson m. fl.*, och nr 133 i andra kammaren av herr *Magnusson i Skövde m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen behagade besluta, att tullsatsen å färska päron, stat. nr 107 D, och färska äpplen, stat. nr 107 E, under tiden 1 september—1 januari finge utgå med trettio (30) öre per kilogram.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) beträffande rubriken nr 51 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I: 20, II: 128, I: 73 och II: 126 framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) beträffande rubriken nr 53 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I: 20 och II: 128 framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) beträffande rubriken nr 55 i tulltaxan besluta, att de i motionerna I: 20, II: 128, I: 73 och II: 126 framställda yrkandena icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd;

4) beträffande rubriken nr 56 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I: 20, II: 128, I: 73 och II: 126 framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

5) beträffande rubriken nr 57 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I: 20 och II: 128 framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

6) beträffande rubriken nr 59 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I: 20, II: 128, I: 73 och II: 126 framställda yrkandet icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

7) beträffande rubriken nr 137 i tulltaxan besluta, att de i motionerna II: 128, I: 73 och II: 126 framställda yrkandena icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

8) beträffande rubriken nr 138 i tulltaxan besluta, att de i motionerna I: 20, II: 128, I: 73 och II: 126 framställda yrkandena icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

9) beträffande rubriken nr 107 i tulltaxan besluta, att det i motionerna I: 53 och II: 133 framställda yrkandet icke heller skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade likväl avgivits:

vid punkterna 1)—8):

av friherre *Fleming* och herr *Antonsson*;

vid punkterna 1) och 2):

av herrar *Wohlin*, *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Johansson* i Kälkebo, *Henrikson* och *Heyman*;

vid punkterna 3)—8):

av herrar *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Henrikson* och *Heyman*, vilka yrkat bifall till de i motionen II: 128 framställda yrkandena;

vid punkterna 3), 4) och 6):

av herrar *Johansson* i Kälkebo och *K. Oscar Ericson*, vilka ansett, att utskottet på de i motionerna I: 73 och II: 126 angivna skälen bort tillstyrka riksdagen att besluta tullsatserna å nedan angivna varuslag måtte från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med nedan angivna belopp, nämligen:

nr i tulltaxan

	fläsk:		
55	rökt	1 kg.	36 öre
56	andra slag	1 kg.	24 öre
	kött:		
59	andra slag etc.	1 kg.	14 öre;

Vid punkterna 7) och 8):

av herrar *Wohlin* och *Johansson* i Kälkebo, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka riksdagen att besluta, att tullsatserna å artiklarna smör, naturligt (tulltaxerubrik nr 138), samt ost, alla slag (tulltaxerubrik nr 137), skulle från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, till och med den 31 maj 1923 utgå med 40 öre per kilogram; samt

vid punkten 9):

av herrar friherre *Fleming*, *Antonsson*, *Wohlin*, *Rune*, *Jönsson* i Boa, *Lithander*, *Johansson* i Kälkebo, *Olsson* i Ramsta, *Hen-*

Ang. förhöjda rikson och Heyman, vilka ansett, att utskottet bort hos riksdagen
tullsatsen hemställa om bifall till motionerna I: 53 och II: 133 i så måtto, att
för animaliska den ifrågasatta högre tullen måtte bestämmas att utgå under tiden
jordbruksprodukter m. m. 1 september—31 december 1922.

(Forts.)

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr R ö i n g som yttrade: Jag tillåter mig, herr talman, hemställa, att betänkandet föredrages punktvis och att kammarens ledamöter vid första punkten må äga rättighet yttra sig rörande samtliga punkter.

Denna hemställan bifölls.

I enlighet härmed föredrogs nu *punkten 1*). Därvid yttrade:

Herr J ö n s s o n i Boa: Herr talman! I egenskap av reservant vid det föreliggande utskottsbetänkandet skall jag tillåta mig yttra några ord.

I sin motivering för avslagsyrkandet erkänner utskottet, att jordbruket för närvarande har att kämpa med svårigheter av allvarlig natur, men säger, att utskottet ej kan frångå de synpunkter, som anlagts på frågan av 1921 års bevillningsutskott.

Prisnivån skall stabiliseras. Det har tull- och traktatkommittén sagt, och som denna kommittés yttrande är för utskottsmajoriteten trosartiklar, så bör ingenting göras. För min del har jag emellertid en annan syn på frågan. Jag kan nämligen ej finna annat, än att det just under denna stabiliseringstid är av vikt, att såväl jordbruket som näringslivet i övrigt stödjes och upprätthålles.

De pris, som nu betingas för vissa animaliska produkter äro så låga, att de föga överstiga, ja i vissa fall ej äro högre än före kriget. Det är ju visserligen önskvärt, att en sänkning av den allmänna prisnivån sker, men jag anser, att produktionskostnadernas nedbringande och prisnivåns sänkning böra gå något så när jämsides. Prisnivåns sjunkande på jordbruksprodukter har emellertid gått i vida hastigare tempo än produktionskostnaderna, och då vi dessutom hava att kämpa med konkurrens från länder med svagare valuta, så anser jag, att provisoriska åtgärder till skydd äro av nöden. Om nu priserna å jordbruksprodukter skola nedpressas till vad de voro före världskriget, så måste givetvis arbetslönerna även nedbringas till samma nivå som då. Jag undrar emellertid, om de som komma att rösta för alla punkterna i detta utskottsförslag äro beredda att taga konsekvenserna därav.

Det har ju alltid förut framhållits, att jordbruksarbetarna hava haft för litet betalt i förhållande till industriens arbetare och att detta varit orsaken till att arbetarna strömmat från jordbruket till industrien. För min del anser jag, att dessa böra i lönehänseende jämsställas, men för att så skall ske, måste också arbetsprodukten från jordbruket betinga ett sådant pris, att den kan bära dess kost-

nader. Produktionen av fläsk och mjölk är för särskilt det mindre jordbrukets ekonomi av största betydelse, då dessa produkter ofta kanske äro de enda, från vilka inkomster skola tagas till täckande av hushållets övriga utgifter.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.*

(Forts.)

Skola nu dessa produkter produceras med förlust, så kan man med skäl fråga, huru det skall vara möjligt för dessa mindre brukare att existera. Vad nu fläsket vidkommer, så har utskottet särskilt påpekat, att det amerikanska fläsket på grund av sin högre fetthalt är för stora delar av norra Sverige ett viktigt födoämne och att förhöjning av tullen skulle fördyra detta utan att i nämnvärd mån utgöra något skydd för den inhemska fläskproduktionen. För min del vill jag ej ingå på en närmare prövning därav, men det synes mig, som då vi med nuvarande gödningsmöjligheter kunna producera fläsk av yppersta beskaffenhet, vi även skulle kunna producera ett fläsk, som skulle kunna tillfredsställa Norrlands befolkning. Denna tull skulle efter mitt förmenande bliva till särskild nytta för den fläskproduktion, som bedrivs av arbetareklassen, utav jordtorpare, statare och egnahemsägare. Det är nämligen ofta så, att dessa göda en à två grisar om året, av vilka den ena eller kanske oftast den ena halvan av svinet säljes, under det den andra halva jämte innanmätet stannar i hushållet.

För dessa fläskproducenter är det givetvis av största betydelse, att de dels kunna finna avsättning för sin vara och dels erhålla ett pris, som ger skälig behållning.

Att ister bör tullbehandlas lika med fläsk anser jag självfallet. Vad smör och ost vidkommer, så har importöverskottet för dessa artiklar under föregående år varit högst betydligt. För smör ej mindre än 6,274,761 kg. och för ost 883,855 kg. På grund av svenska kronans värde hava länder med låga valutor varit i tillfälle att hit försälja sitt överskott av dessa varor och därigenom nedpressat priserna, så att mjölkproduktionen ej kunnat drivas annat än med förlust. Det pris, som under senaste månaderna vid mejerierna kunnat betalas till leverantörerna av mjölk, har ej uppgått till mer än omkring 10 öre per kg. Att mjölkproduktion till så låga priser ej är lönande med nuvarande kraftfoderpriser, bör för var och en vara tydligt.

Den stora ekonomiska betydelse, denna fråga har för jordbruksnäringen i hela vårt land, gör, att jag särskilt i detta fall skulle vilja vädja till denna kammares ledamöter att vidbliva sitt vid förra året fattade beslut om en höjning av smörtullen till 60 öre per kg. För min del är jag övertygad om, att de av oss reservanter i enlighet med herr Lindmans m. fl. motion föreslagna tullsatser icke i nämnvärd mån skola bidraga till en höjning av den allmänna prisnivå, varom utskottet talar.

Herr talman! Vid den nu föredragna punkten i utskottsbetänkandet har jag på skäl, som i reservationen vid nämnda punkt anförts, icke något yrkande att göra, men kommer på grund av vad jag förut anförut att vid punkterna 3 t. o. m. 8 yrka bifall till de i herr Lindmans m. fl. motion framställda yrkandena.

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

Herr R ö i n g: När kammarens ledamöter nu gå att taga ståndpunkt till de föreliggande förslagen att provisoriskt höja tullsatserna för olika animaliska produkter, så gäller det för eder, mina damer och herrar, att icke se detta viktiga spörsmål ur den synpunkt, varur den siste ärade talaren och de ärade motionärerna hava sett detsamma, nämligen ur den synpunkten, att producenterna av vissa varuslag äro hårt tryckta av den svåra depression, under vilken vi alla leva, och att producenterna möjligen skulle erhålla en lättnad i detta tryck, om det lyckades dem att genom förhöjda tullar få sina produkter fördyrade, utan det gäller i stället för kammarens ledamöter att se denna fråga ur den synpunkten, vilken tullpolitik, vilken handelspolitik och vilken finanspolitik landet bör föra i den situation, i vilken vi nu leva.

Den majoritet i riksdagens båda kamrar, som i fjol avlog alla framkomna förslag om förhöjda industritullar och om förhöjda tullar å olika animaliska produkter, den majoriteten insåg till fullo, att följden av det beslutet icke skulle bliva en omedelbart ökad produktion inom landet, utan att resultatet under den närmaste tiden närmast skulle bliva det motsatta. Men genom ett sådant beslut skulle man i landet skapa förhållanden, varigenom produktionskostnaderna bleve sådana, att när depressionen en gång började lättta, industrien skulle kunna upptaga sin produktion och vinna ökad avsättning för densamma både inom och utom landet.

Nu anse emellertid de ärade motionärerna, att tidpunkten är inne att göra en förändring i den tullpolitik och den handelspolitik, som 1921 års riksdag beslöt sig för. Det förvånar mig, att i en situation som denna de ärade motionärerna anse ögonblicket vara inne att slå om, då vi mänskligt att döma nu hava genomkämpat de största svårigheterna. Det förefaller, som om vi nu kunna se botten av depressionen, och vi hava under den sista tiden från den världsdél, varifrån de första sorgebuden om depressionen på våren 1920 kom till oss, nämligen från Amerika, erfarit, att därstädes depressionen redan avsevärt har lättat, liksom vi också fått underrättelse från vissa europeiska länder och senast från England om att arbetslösheten där under de senaste månaderna glädjande nog minskats rätt avsevärt samt att produktionen kommit igång.

Jag är övertygad om, att majoriteten i denna kammare liksom jag hyser den uppfattningen, att det beslut, som i fjol fattades, var det lyckligaste, som kunde fattas i denna allvarliga situation, och detta icke minst med den erfarenhet vi numera hava från länder, som tillgripit en annan tullpolitik och en annan handelspolitik. I dessa länder har trots de avsevärda tullförhöjningar, som genomförts, depressionen gjort sig gällande än hårdare, och vi kunna alla vara övertygade om att, när nu depressionen lättar, dessa länder till följd av sina försämrade valutor skola få ännu större svårigheter, än de länder, vilka i likhet med Sverige i fjol, beslöto sig för att icke vidtaga tullförhöjningar och icke vidtaga åtgärder, varigenom landets valuta försämrades. Dessa senare länder äro som bekant våra grannländer Norge och Danmark samt Holland, vilka gingo samma väg som

Sverige, och jag tror, att meningarna i dessa länder bland majoritetens män icke äro delade om att den väg, som de då slog in på, var den rätta. I denna situation finnes enligt mitt förmenande ingen anledning att gå en annan väg, än den som beslöts vid fjolårets riksdag.

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m.
(Forts.)

Nu har den siste ärade talaren naturligtvis fullständigt rätt däri, att i ett hänseende äro förhållandena inom vårt land liksom inom övriga länder anorlunda än för ett år sedan, när riksdagen behandlade dessa förslag om höjda tullar på animaliska produkter. Tack vare bl. a. det beslut som då fattades, har deflationen pågått och prisnivån har sänkts högst avsevärt även i Sverige, vilket har möjliggjort minskade produktionskostnader och lägre arbetslöner, så att industrien nu står rustad att på ett helt annat sätt upptaga konkurrensen med utlandet, när depressionen lättar, än i fjol. Till följd av denna förändrade situation anser utskottsmajoriteten, att lika litet som statsmakterna böra vidtaga några åtgärder i syfte att till exempel sänka de tullar, som voro gällande före världskriget, för att få prisnivån lägre, så att deflationen skall göra sig ännu mera gällande, lika litet bör riksdagen genom en förhöjning av dessa tullar bidraga till en ny inflation.

Utskottet anser i likhet med tull- och traktatkommittén, att från statsmakternas sida icke böra vidtagas åtgärder, varigenom man förhindrar en stabilisering av prisläget. Är sålunda under nuvarande förhållanden en fortsatt deflation genom statsåtgärder icke önskelig, så är i ännu högre grad en ny inflation på grund av fördyrande av livsmedel och nödvändighetsartiklar genom förhöjda tullar till skada för vårt land, emedan riksdagen då vidtager en åtgärd, varigenom produktionskostnaderna ånyo skola börja stiga. Det är alldeles orimligt att begära, att Sveriges arbetare i en mängd olika yrken och framför allt i vår exportindustri skola finna sig i lägre arbetslöner, om riksdagen samtidigt genom förhöjda tullar på olika animaliska produkter samt malen och omalen spannmål fördyrar dessa nödvändighetsartiklar för arbetarna. Denna samhällsklass får redan nu i stort sett leva på en sådan levandsstandard, att man sannoligen icke kan fordra, att densamma skall ytterligare sänkas, för att en viss klass eller ett visst antal av denna klass skall komma i åtnjutande av vissa ekonomiska förmåner. Och ej heller bör riksdagen vidtaga en sådan åtgärd som att fördyra köttet, fläsket och smöret för de 150- å 160,000 arbetslösa här i vårt land, som hava det bekymmersamt nog ändå.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som bevillningsutskottets majoritet har ansett sig höra avstyrka samtliga de förslag om förhöjda tullar å animaliska produkter, vilka förslag framkommit vid årets riksdag. Då nu endast punkt 1) är föredragen, vilken punkt rör levande nötkreatur, har visserligen den siste ärade talaren icke framställt något yrkande. Men det är betecknande, hur förhållandena förändrat sig. Under det att importen av nötkreatur år 1920 uppgick till 21,680 stycken och exporten uppgick till 559 stycken, hava förhållandena till den grad och för vårt land glädjande

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m. (Forts.)

nog förändrats, så att importen har sjunkit till 6,136, då däremot exporten ökats till 10,446 stycken. Vi ha således numera glädjande nog ett exportöverskott av nötkreatur, vilket exportöverskott är ett ytterligare skäl för att ingen som helst tullförhöjning är behöfvig.

Man får till sist, mina damer och herrar, icke förbise, att den enda export, som har pågått något så när tillfredsställande under förra året, är exporten av animaliska produkter, vilken stigit i jämförelse med exporten under det föregående året, då däremot exporten av våra industrialster högst avsevärt minskats. Det är glädjande, att det åtminstone finnes någon liten ljuspunkt i den mörka tavla, som rullar upp sig för våra ögon, och att det är produkter från vår modernäring, för vilken man även under denna svåra depressionsperiod kan konstatera en högst betydande ökad export i förhållande till den export, som ägt rum under år 1920.

Det är på dessa skäl, herr talman, som utskottet avstyrkt de föreliggande motionerna, och det är på dessa skäl jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr H e n r i k s o n: Herr talman, mina damer och herrar! Denna fråga har ju tidigare varit mycket debatterad i denna kammar, och skälen för och emot ha framhållits, så att det torde vara svårt att anföra några nya argument. Den synpunkt, som för mig synes vara viktigast, är just den, som den siste talaren framhöll, nämligen att vi icke skola fördyra livsfrnödenheterna för konsumenterna och arbetarna. Det är naturligtvis en sak, som man får taga nödig hänsyn till, helst i dessa depressionstider, när arbetslönerna äro i nedgående och de få det allt sämre och sämre. Men det är dock tyvärr icke endast arbetarna, som ha det dåligt. Industrien är ju alldeles under isen, och för jordbruket ser det verkligen tröstlöst ut för den närmaste tiden. Om icke här göres något, förefaller det mig, som om vi skulle råka i samma ställning som på 1880-talet, innan tullarna infördes, för att icke tala om att en mängd jordbrukare gå emot en fullkomlig katastrof.

Det har sagts, att konsumenterna få lida av depressionen och att producenterna icke heller böra slippa undan att lämna sitt bidrag. Ja, den som känner jordbrukarna vet nog, i vilka förhållanden de befinna sig och vilka svårigheter de fått kännas vid under denna depressionstid.

För öfrigt tror jag icke, att det resonemang, man här fört, är riktigt. Vi böra väl icke ordna det så i vår lagstiftning, att alla skola ha det lika dåligt, utan vi böra väl se till, att alla få så bra som möjligt. Det är vår oavvisliga plikt och skyldighet att hjälpa Sveriges arbetare så gott vi kunna och likaså industrien, men det är också vår skyldighet att hjälpa jordbruket, och vi böra komma ihåg, att hur vi än resonera, är det dock det svenska jordbruket, vår modernäring, av vilken vi alla äro mer eller mindre beroende. Lider jordbruket, så lida vi alla.

För någon tid sedan behandlade vi tobaksfrågan här i riksdagen. Det gällde då ett industriellt företag, som kommit i trångmål. Vi

voro ganska eniga om att stödja detsamma och att, oaktat det fått ett mycket betydande skydd förut, ytterligare öka detta skydd. I dag är det fråga om det svenska jordbruket, som kommit i trångmål, och skulle vi nu utan vidare avvisa dessa motioner, kan jag försäkra, att detta kommer att hälsas med vemod och sorg i många tusen svenska bondehem.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)*

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och ämnar framdeles yrka bifall till den vid punkterna 3)—8) fogade reservationen.

Herr Magnusson i Tumhult: Utskottet säger i sitt betänkande, att det »tillfullo beaktar, att jordbruket för närvarande har att kämpa med svårigheter av allvarlig natur». Men ändå vill icke utskottet vara med om att försöka bringa någon hjälp åt denna betryckta näring, icke ens i form av förhöjda tullar på till exempel smör och fläsk.

Man brukar i denna kammare ofta tala om att man vill hjälpa de små, och här är det verkligen tillfälle att hjälpa de små jordbrukarna, småbönder och torpare. Särskilt de av dessa, som äro så avlägset boende, att de icke kunna försälja sin mjölk till direkt konsumtion, kunna knappast få in kontanta penningar annat än genom försäljning av fläsk och smör.

Enligt mitt förmenande vore det till gagn, om några av de vid detta betänkande fogade reservationerna kunde bifallas; det skulle vara till gagn icke allenast för jordbruket utan för landet i dess helhet. Jag förstår emellertid dem, som icke vilja vara med på några höjda tullar utan i stället arbeta för att pressa ned alla priser till samma nivå, som gällde före kriget. Jag förstår deras åsikt, och själv tror jag, att det är både nödvändigt och önskvärt, att vi komma ned till denna prisnivå. Men jag tror, att det särskilt med hänsyn till den rådande arbetslösheten vore förmånligare, om priset skedde något saktare. För övrigt har priset på jordbruksprodukter skett i långt hastigare tempo än på andra varor. Det är även möjligt, att denna provisoriska tullförhöjning skulle kunna rädda många jordbrukare från ekonomisk ruin, och enbart detta är ett fullgott skäl för bifall.

Däremot kan jag icke förstå tankegången hos dem, som vilja pressa ned prisen på alla varor men samtidigt motsätta sig en nödvändig sänkning av gällande arbetslöner. Att produktionskostnaderna, ifall vi skola uppnå ekonomisk hälsa, icke få ställa sig högre än det pris, den färdiga varan betingar vid försäljningen, är så solklart, att det vore att underskatta människans intelligens, om man trodde, att någon vore övertygad om motsatsen. Att producera med förlust går icke i längden för någon, och att i stor utsträckning köpa våra förnödenheter från utlandet samt utbetala miljoner i arbetslöshetsunderstöd till våra arbetare går icke heller.

Nu säger utskottet — och därutinnan ha även de socialdemokratiska ledamöterna instämt — att »utvägen att förhjälp jordbruksnärigen ur de rådande svårigheterna synes vara att nedbringa dess

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

produktionskostnader». Detta är gott och väl, men vari bestå då dessa produktionskostnader? Jo, i det väsentliga i arbetslönerna. Dessa arbetslöner ha för jordbrukets vidkommande redan börjat sjunka, men en ytterligare nedsättning är nödvändig, om jordbruksnäringen icke skall bli till en ruin för dess utövare, och jag är tacksam för herrar socialdemokraternas bistånd i detta avseende. Men arbetet även då på att nedsätta arbetslönerna för industriens arbetare, så att vi kunna köpa våra industrialster billigare än nu är fallet. Vi jordbrukare fordra att få arbeta under sådana förhållanden och att få så betalt för våra produkter, att vi kunna avlöna våra arbetare jämförelsevis lika bra som industrien avlönar sina.

Efter den behandling, dessa motioner fått röna inom utskottet, och med kännedom om åsikterna inom majoriteten av denna kammarer vet jag, att det är lönlöst att yrka bifall till motionerna, men, herr talman, med tanke på jordbrukets betryckta läge kan jag dock icke underlåta att helt och fullt instämma i den av herr Jönsson i Boa m. fl. härvid fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Sommelius* och *Björkman* i Norrköping.

Herr Lövgren: Herr talman, mina damer och herrar! Med tanke på den oerhörda nöd, som råder inom de arbetarekretsar, jag representerar, kan jag icke se någon annan rimlig väg än den, som utskottet gått, nämligen på avslag av motionerna.

Jordbrukets representanter komma här, den ena före och den andra efter, och tala om det starka prisfallet på jordbruksprodukterna och om nödvändigheten av att sänka arbetslönerna, men de borde ju icke vara okunniga om att lönesänkningen för exportindustriarbetarnas vidkommande är långt starkare än vad den är för jordbruksprodukternas vidkommande. Inom trävaruindustrien finns det arbetare, som i detta nu arbeta för en daglön av fem kronor, som med de ackord, som äro föreslagna av arbetsgivareföreningen, väl icke kommer att nämnvärt höjas, men även om det blir någon liten procentuell förhöjning vid de underhandlingar, som nu pågå, komma de likväl icke upp till en högre daglön än sju kronor. Då bör man också lägga märke till att denna daglön icke är konstant året om, att man icke har i bästa fall inom trävaruindustrien i Norrland mer än 270 arbetsdagar, samt att lönerna naturligen av klimatiska förhållanden, som påverka driften, äro lägre vintertiden än sommartiden. Detta gäller då en grupp, som har vad man kallar 100 procents ackord, men det är den bäst betalda. Det finns folk, som ha familj att försörja, men som icke komma upp till högre årslön än 1,500 kronor, detta under förutsättning att de kunna få arbete. Men nu är det ju så, som herrarna känna till, att de icke kunna få arbete, och att en mycket stor del av dem är permanent arbetslös varje vinter, därför att trävaruindustrien till viss del är en säsongindustri.

När lönerna ligga nere på denna nivå, när dessutom arbetslösheten är så stor som den är, vågar jag verkligen ställa den frågan till jordbruksrepresentanterna i denna kammare: Ha ni samvete att

begära av dessa, som ligga på en sådan lönenivå, att de skola hålla er skadeslösa för den depression, som nu sveper in? Men dessutom vågar jag ställa den frågan: Tro ni, att det i den långa löpningen är hälsosamt för detta land att resa tullbarriärer gentemot utlandet? Är det icke så, att ett fritt handelsutbyte mellan nationerna skulle befördra fredliga förbindelser, vänskapliga förbindelser, medan tullbarriärer göra precis motsatsen?

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.*

(Forts.)

När det är fråga om t. ex. fläsktullen, vill man höja den till 24 öre, till 30 öre per kilogram; men jag kan icke se annat, än att det resonemanget vilar på lösan sand, om man tror, att man gör det svenska jordbruket någon tjänst genom att få en sådan tullförhöjning. Vi hava ju nämligen under förlidet år exporterat c:a 14.180.000 kilogram fläsk, under det att vi importerat c:a 4.379,000 kilogram. Om vi exportera en sådan massa fläsk, utöver det som vi importera, är det väl så, att världsmarknadspriset bestämmer priset på fläsk. Jag kan icke förstå annat, än att vinsten på en tullförhöjning endast skulle bli den, att ni tvinga Norrlands skogs-, flottnings- och sågverksarbetare att köpa det dyrare och ur deras synpunkt betraktat sämre svenska fläsket. Vinsten kunde ju under sådana förhållanden icke bli någon, men möjligen skulle man vinna, att Amerika, som såge sig spärrat och som icke fick någon fläskexport till Sverige, toge hämnd genom att införa tulltariffer, som drabbade sådana svenska varuslag, som nu säljas till Amerika. Om man ser på den kontrovers, som pågår och har pågått mellan Norge och Island samt ett annat land, kan man icke vara blind för att dylika spärråtgärder äro ägnade att öka friktionen mellan länderna, att skapa split, tve-dråkt och oresonlighet.

När vi således icke kunna förtjäna ett dugg, såvitt jag kan se, på denna fläsktull, utan endast göra Norrlands skogs-, flottnings- och sågverksarbetare en otjänst — ty där betraktas det feta amerikanska fläsket såsom bättre vara än det magra svenska fläsket — och när det dessutom är så, att vi få bättre betalt i utlandet för det fläsk, som vi sälja dit, är det väl bara rimligt, att vi låta tullen vara där den är eller helt och hållet slopa den. Det är den rimligaste utvägen.

För smörets vidkommande medger jag, att det ligger litet grand på ett annat sätt. Där äro icke heller siffrorna så gynnsamma, utan där ha vi ännu så länge en import, som dels kommer från Danmark och dels från Finland. Men om det nu är så, att den svenska arbetaren icke vill gå tillbaka till margarinkonsumtionen utan hellre äter smör, som utan tvivel är bättre vara, bör man icke missunna honom det. Jag tror, att de svenska jordbrukarna även utan denna smörtull leva ett långt bättre liv än det, som industriarbetarna nu tvingas att föra. Man skall icke överlasta på arbetareklassen och tjänstemannaklassen att ensamma uppbära den depression, som nu sveper in, utan hellre försöka göra vad man kan för att gå varandra till mötes, för att sänka sina pretentioner.

Jag har i år icke haft någon kontrovers med min gamle vederdeloman herr Bengtsson i Kullen, men om han står på samma linje

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

som i fjol — vilket jag icke betvivlar — vill jag redan nu säga ifrån, att den väg, som han anbefaller, sannerligen icke leder fram till ett samhälle, som är solidariskt med sig självt. När vi behandlade denna fråga i fjol i utskottet, stod herr Bengtsson i Kullen på den ståndpunkten, att om arbetarna ville arbeta litet mera, skulle de nog kunna betala — jag tror det var — 40 till 60 öre per kilogram i tull på fläsk. Jag medger, att om det finns arbete och vi vilja taga en arbetstid på 10 eller 12 timmar per dag, kunna vi nog betala, herr Bengtsson i Kullen, det här tillägget på fläsk. Frågan är emellertid, om det är ett samhällsintresse att göra så, eller om det icke är rimligare, att vi nu, när vi sakna arbete i stor utsträckning, när man icke kan ge oss åtta timmars arbete per dag, när man icke en gång kan ge oss två timmars arbete per dag, frågan är den, säger jag, om det icke är rimligare och om det icke säkrare bevarar freden i samhället, i fall herr Bengtsson i Kullen ville avstå ifrån den här fläsktullen, i fall han ville göra, såsom exportindustriarbetarna få göra, kämpa mot de svåra tiderna och icke begära, att någon annan skall taga de förluster, som ett oblikt öde beskär.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Herr Röing talade i sitt anförande i allmänna ordalag om att det här gällde frågan om vilken tullpolitik och vilken handelspolitik vi skulle föra i vårt land, och han framhöll vidare, att majoriteten inom riksdagen föregående år avslagit de motioner om höjda tullar, som då förelägo. Jag vill gentemot detta påpeka för herr Röing, att det här gäller tullar på ett mycket begränsat och speciellt område — det är icke nu fråga om tullar i största allmänhet — och man bör väl då hava rätt att taga hänsyn till, om de tullar, som på detta speciella område begäras, äro berättigade, eller om de äro oberättigade.

När man läser utskottets betänkande, finner man, att utskottet först åberopar sitt uttalande i fjol, då utskottet, med stöd av ett yttrande av de s. k. finanssakkunnige, framhöll, att man borde gå fram till en varsam, successiv sänkning av prisnivån. Utskottet finner något längre fram i sitt nu föreliggande betänkande, att förhållandena i år äro mycket olika, och jag undrar sannerligen icke på att utskottet gör den reflexionen, ty näppeligen trodde väl utskottet, när det förra året skrev de nyss omtalade orden, att förhållandena på detta område skulle komma att ändra sig så, som de verkligen gjort. Åtminstone står utvecklingen i föga överensstämmelse med den *varsamma, successiva* sänkning av prisnivån, som utskottet i likhet med finanssakkunnige förordade.

I år återigen har utskottet i sitt betänkande tagit fasta på ett yttrande av tull- och traktatkommittén, att man icke får ställa så till, att priserna stiga, utan att man bör stabilisera prisnivån. Efter det att utskottet har givit ett erkännande åt jordbrukets arbete under mycket svåra och tryckta förhållanden, består utskottets hela

resonemang för övrigt i att man skall se frågan i dess stora allmänhet, och att man icke bör höja priserna å några levnadsförnödenheter, därför att om man det gör, stegras arbetslönerna och därmed produktionskostnaderna på alla områden, och svårigheter uppstå för exportindustrien och även för jordbruket självt.

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m.
(Forts.)

Jag skall nu tillåta mig att fästa uppmärksamheten på, hur det i själva verket förhåller sig med allt vad utskottet här talar om, genom att åberopa några siffror beträffande förhållandena i fjol och i år, jämförda med år 1913. För trenne av de viktiga artiklar, som det nu är fråga om, nämligen smör, slaktkor och svin, har jag låtit göra en undersökning. Sätter man dessa tre varors genomsnittliga pris år 1913 till 100, visar det sig, att priset i fjol vid denna tid var 209 och i år 136. Detta är alltså den varsamma pris-sänkning, varom herr Röing och utskottet talade i fjol. Prissänkningen från förra året till nu är i själva verket så mycket större, än vad prisnivån i allmänhet har sjunkit, att man väl må vara berättigad att tala om att åtgärder kunna vara påkallade på detta speciella område.

Jämför man ovanstående siffror med motsvarande uppgifter för arbetslönerna på detta område, skall man finna, att om lönerna för statare och manliga tjänare år 1913 likaledes sätts till 100, motsvaras de nu av talet 245. Den jordbrukare, som framställer animaliska produkter, får alltså betala sina arbetare 145 procent mera än år 1913, under det att han för sina produkter av ovan nämnda slag endast får 36 procent mera, än vad han fick 1913.

Det är givetvis mycket lätt att såsom den siste talaren, herr Lövgren i Nyborg, säga, att det är något alldeles orimligt, att jordbrukaren genom en tull skall få skaffa sig en prisförhöjning å de produkter, som han producerar, samtidigt som lönerna för industriarbetarna nedsätts så betydligt, som fallet för närvarande är. Det låter orimligt detta, men är det i själva verket något så orimligt? Vad har riksdagen till uppgift att göra i ett fall som detta? Riksdagen ingriper på alla områden — den beviljar exempelvis stora anslag för att avhjälpa arbetslösheten — men det tillkommer väl även den, som ingriper och som har rätt att ingripa och verkligen kan göra något, att också avväga åtgärderna så, att man skipar rättvisa.

Frågar man sig då, om de krav, som nu föreligga, äro rättvisa, om de äro billiga eller om de äro obilliga. Jämfört med vad herr Lövgren i Nyborg nyss framhöll, vågar jag påstå, att de icke innebära någon orättvisa. Antar man, att de jordbrukare, som framställa dessa produkter — jag skall i detta sammanhang icke tala om de stora utan inskränka mig till de små jordbrukarna, som själva med hjälp av hustru och barn arbeta på sin jord — skulle erhålla samma lön för den tid, de arbeta, som de med dem jämställda, ja, jag vill icke säga industriarbetarna utan de, som gå på statsarbeten, och om dessa jordbrukare vidare skulle arbeta den för industriarbetare i lag föreskrivna tiden av åtta timmar, tror jag, att jag skall kunna försäkra herr Lövgren i Nyborg, att smöret och fläsket och

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m. alla de andra artiklarna icke skulle kosta vad de nu kosta, utan att deras pris skulle bliva väsentligt högre.

Herr Röing sade, att man icke skall vidtaga några åtgärder för att hjälpa en viss klass och bereda den förmåner på andras bekostnad. Vad vi här vilja göra är dock endast att bereda en klass, som till stor del icke består av annat än arbetare den heller, samma förmåner som vi bereda andra, särskilt dem, som vi ge tillfälle att erhålla statsarbeten. Varför skola dessa mindre jordbrukare arbeta mer än åtta timmar om dagen, och varför skola de arbeta till lägre lön? Därför att de icke av staten få den möjlighet till skydd, som de ovillkorligen borde vara berättigade att påkalla. Därför att de produkter, de framställa, stå så lågt i pris, tvingas de emellertid både att arbeta för låg lön och med längre arbetstid. Jag kan för min del icke finna, att det är det allra minsta obilligt eller orättvist i den begäran, som i de föreliggande motionerna har riktats till riksdagen.

Herr Lövgren var inne på det resonemanget, att man icke skall gå med på dessa tullförhöjningar, därför att vi icke skola ha några tullar alls, vilket bidrager till gott samförstånd med alla möjliga nationer. Det skulle ju vara mycket ädelmodigt och mycket vackert, om vi i Sverige skulle förfara på det sättet. Herr Lövgren talade särskilt om Förenta Staterna. Han torde dock icke vara obekant med de förhållanden, som för närvarande existera där, och med de tullförhöjningar, som av Förenta Staterna dels redan införts, dels planeras, och som i hög grad äro riktade emot den svenska industrien och därmed även mot de arbetare inom industrien, som herr Lövgren företräder.

Jag kan, herr talman, visserligen tänka mig, att det är fullkomligt hopplöst att i denna kammare tala för en tull, ty så länge bevillningsutskottet har herr Röing till ordförande och majoriteten följer honom, så länge, mina herrar jordbrukare, behöva ni icke vara oroliga för att ni skola få vad som verkligen kan vara av rättvisa och billighet påkallat. Jag har sålunda icke några förhoppningar, men lika fullt vill jag instämma i det yrkande, som är framställt av herr Jönsson i Boa, vilket yrkande jag anser vara fullkomligt berättigat och rättvist.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Lithander, Persson i Fritorp, Nilsson i Antnäs, Norman, Olsson i Blädinge, Gustafsson i Örebro, Andersson i Storegården, Olsson i Berg, Lübeck, Ernfors, Eurén och Lundquist.*

Herr B ä r g i Katrineholm: Jag kan, herr talman, icke undgå att vid åhörandet av denna debatt erinra mig något, som förekom i bevillningsutskottet vid behandlingen av en annan fråga, som visserligen icke var en tullfråga rörande livsmedel, men som i varje fall gällde en ren förnödenhetsvara. Det har av flera talares yttranden sett ut, som om de verkligen hade den uppfattningen, att det skulle vara möjligt att hjälpa jordbruket medelst förhöjda tul-

lar, utan att detta egentligen skulle spela någon roll i fråga om fördyring av livsmedel för konsumenterna.

Den passus, jag åsyftar, förekom vid behandlingen av motionen angående importförbud för ved. En av talesmännen för denna motion försäkrade, att man för ingen del i världen ville fördyra veden för konsumenterna. Skulle detta vara ifrågasatt, skulle man minst av allt tänka på att tala för ett bifall till motionen. Det var icke alls fråga om någon fördyring utan endast att skapa ett pris, som möjliggjorde för lantmännen att sälja sin ved till ett för dem acceptabelt pris, och det var en ofantlig skillnad mellan dessa två saker.

Ja, om herrarna nu äro benägna att resonera på detta sätt och verkligen tro på detta, då begriper jag hela detta resonemang, men man ställer sig då skäligen likgiltig för de konsekvenser, dessa förhöjda tullsatser skola medföra. Ty det lär väl ändock vara aldeles omöjligt, föreställer jag mig, att medelst tullförhöjningar åstadkomma högre pris på livsmedel och övriga saker man vill ha tull på, utan att detta kommer att återverka genom fördyringar för konsumenterna.

Jag skall icke taga lång tid i anspråk här, det är säkerligen på det sättet, som den senaste ärade talaren herr Lindman sade, att denna fråga är så klarlagd i kammaren, att man icke rubbar den enes eller den andres uppfattning. Men jag skulle vilja fråga herr Lindman, när han talar om, att det tillkommer riksdagen, att det är riksdagens uppgift att avväga rättvist de åtgärder, som riksdagen vidtager i sådana hänseenden, som dessa, om herr Lindman har den uppfattningen, att jordbrukarna ändock äro den klass, som har det allra bekymmersammast och allra besvärligast, och att därför sådana exceptionella åtgärder måste tillgripas som att höja de redan befintliga tullarna med därav följande fördyringar av livsmedel för att därmed biträda jordbrukarna? Jag vill betyga här, liksom jag gjorde i sockerdebatten, att jag har den uppfattningen, att lantmännen sannerligen icke hava det så bra; jag är alldeles övertygad om att de hava det synnerligen bekymmersamt. Men jag undrar, vilken samhällsklass som icke kan med skäl säga detsamma. Herr Lindman glömde icke att påpeka — det har han fullständigt rätt i — vilket bekymmersamt läge vår industri befinner sig i, och industriens arbetare skola vi icke tala om — hela långa raden lider ju av depressionen och dess följder.

När det endast är fråga om, hur man skall avväga rättvist, hur man skall vara rättvis mot sig själv, bör man göra sig den frågan: är denna klass av samhällsnyttiga medborgare, som jordbrukarna äro, den allra sämst ställda, så att man måste inskrida på detta sätt? Jag undrar, om man rättvisligen kan påstå detta, och kan man icke detta, då menar jag, att utskottsmajoriteten i detta fall har följt rättsgrundsatser, som äro lika fullgiltiga som de, som förkätas från andra håll.

Här pekade herr Lindman på att det ändock, såvitt jag fattade honom rätt, nu gällde blott några speciella jordbruksprodukter, som man i detta fall ville bereda ett förmånligare prisläge åt, och att

*Ang. förhöjda
tullsater
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)*

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

det skulle, som också någon föregående talare sade, icke spela så synnerligen stor roll, om denna prisförhöjning komme till stånd. Men, mina herrar, det är icke allenast fråga om tullar på animaliska jordbruksprodukter, utan vi hava att räkna med hela den övriga raden av tullframställningar, fastän de icke kommit i detta sammanhang, och detta sammanlagt måste väl ändå betyda åtskilligt? Här är fråga om en lång rad av framställningar om förhöjda tullar, och om några dagar hava vi att behandla liknande framställningar om spannmåls- och mjöltullar; vi hava haft sockerhistorien för oss redan, vi hava här ett förslag om tull på frukt, vi hava haft förslag om importförbud på ved — allting syftar på fördyringar. Jag menar, att även om man icke är kompetent att bedöma de ekonomiska lagarna och deras verkningar, så kan väl ändock lekmannen hava rättighet att på känn säga, att åtgärder i anledning av en rad sådana förslag, som här föreligga, otvivelaktigen ändock måste leda dithän, att de hava en mycket stor betydelse för prisläget för konsumenterna.

Herr Magnusson i Tumhult tog fasta på vad utskottet skrivit angående produktionskostnaderna för jordbruket och sade, att han var tacksam för att socialdemokraterna också varit med om att skriva under detta. Ja, varför skulle vi icke göra det? Det är icke först i dag vi deklarerat, att det är tillbörligt, och att man icke kan med skäl motsätta sig en sänkning av arbetslönerna vare sig å jordbrukets område eller på industriens område, *om levnadskostnaderna också sjunka ned*. Så det hoppas jag, att det icke är först i dag, som herr Magnusson i Tumhult uppmärksammat, att vi stått på den ståndpunkten, utan att vi konsekvent fasthålla därvid. Det är klart, att respektive arbetaregrupper streta emot i det längsta, de göra sina försök att i längden hålla emot de lönesänkningar, som ske, synnerligen som dessa äro orimliga i åtskilliga fall, men de hava absolut samma rätt att begagna sig av de resurser, de besitta, som herrarna hava, när ni vända eder till riksdagen och begära ingripande på lagstiftningens väg för att åstadkomma större vederlag för det samhällsgagnande arbete, som utföres. Arbetarna hava ju icke begärt riksdagens ingripande, när det gällt att trygga en viss given dagspenning, i annan mån än beträffande det bistånd, som riksdagen nödgats lämna de totalt arbetslösa människomassorna, för att de icke skulle gå under och svälta ihjäl, och det tror jag samtliga äro av den mening, att den statsåtgärden är så betingad, att ingen rättvisligen kan säga, att den icke måst vidtagas.

När herr Magnusson talade om möjligheten här att genom högre pris på jordbruksprodukter hålla en högre dagspenning jämväl åt arbetarna skulle jag önska, att det vore mera än ett vackert tal. Jag hoppas, att det är det i åtskilliga fall, men vi hava riklig erfarenhet av att arbetarnas löner även på jordbrukets område sannerligen icke bestämmas av priset på lantmannaprodukter, utan de bestämmas nog i främsta rummet av tillgång och efterfrågan på arbetskraft, och så lär det nog komma att bliva alltjämt. I övrigt imponerar över huvud taget icke det där talet om ömhet om arbetarna på mig i synnerligen stor utsträckning, ty jag tillåter mig erinra om vad som

hände vid fjolårets riksdag, när man hade klarat sockerfrågan på ett sätt, som väl alla herrarna måste erkänna skedde mycket flott, när man hade glidiullarna i hamn och således sitt på det torra, ja till och med fått majoritet i andra kammaren för höjd smörtull. Då tror jag, att man likväl kunde räkna på ena handens fingrar antalet av de herrar, som slagits för dessa principer och segrat, vilka ville lägga sina röster till förmån för de högre belopp, som arbetslöshetskommissionens framställning innebar ifråga om anslag till de arbetslösa. På mig gjorde det vid tillfället ett rent av gripande intryck, vil jag säga, och jag har därför svårt att tro på den ömhet, som framskyntar i talet om att genom prisfördyring på livsfrönödenheter söka bereda möjlighet till bättre vederlag åt arbetarna.

Herr Lindman beklagade till sist, att så länge herr Röing vore ordförande i bevillningsutskottet och dirigerade majoriteten där, vore det icke mycket att vänta från det hållet. Ja, det kan ju hända, att lyckan vore mera bevågen för herr Lindman och hans meningsfränder, om det sutte en annan ordförande i bevillningsutskottet, därpå vill jag icke inlåta mig, men det är också möjligt, att så icke vore förhållandet. Nyligen sjöng en fågel från bevillningsutskottet i annat sällskap, att så länge bevillningsutskottet överhuvud är sammansatt av personer, som sakna allt sinne för ekonomi, så länge är det tröstlöst att vänta några åtgärder från riksdagens sida, och jag tror, att herr Lindman är villig att instämma däri från sin synpunkt sett.

Det är nu bara fråga om, synes det mig, hur man skall handla, om riksdagen överhuvud anser sig villig handla så, att man använder sitt ekonomiska sinne till förmån för dem, som ändock i stort sett hava sitt under tak, eller till förmån för dem, som lida största betrycket. Det är där våra uppfattningar väsentligast gå isär. Jag har den fasta tron, för det första, att tiden är om någonsin olämplig att fördyra livsmedelsomkostnaderna för folket, och för det andra att åtgärder, sådana som de här motionsledes föreslagna icke ens komma att ge den större procenten av jordbrukarna någon som helst nytta, utan i stället såsom väl alla tullåtgärder här i stort sett endast syfta till att hjälpa dem, som överhuvud hava det något så när fördelaktigt och sina jordbruk bringade upp till en hög nivå. Jag säger, att med hänsyn därtill tror jag, att man handlar rättrådigt och avväger rättvist från riksdagens sida, om man följer utskottet och icke reservationerna, varför jag, herr talman, tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Kälkebo: Herr talman! Eftersom jag anmält reservation emot detta bevillningsutskottsbetänkande, anser jag mig hava anledning att säga några ord i kammaren. Jag gör det så mycket hellre som jag anser, att denna fråga är av utomordentlig vikt för det svenska jordbruket och, som det förut sagts av vissa talare, särskilt för det mindre svenska jordbruket. Jag måste säga, att vill riksdagen icke vara med om att behjerta svårigheterna för det mindre jordbruket, tror jag, att man icke skall hålla

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.*
(Forts.)

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

på och tala så synnerligen mycket om att utveckla och få detta antal av mindre jordbruk förökad i det tempo, som man ändock i viss mån sätter sin framtidstillit till i icke så få kretsar. Ty man anser, tror jag, att det är den förnämsta och säkraste vägen att komma ur det samhälleliga nödläget, om man försöker understödja denna jordbrukareklass, som har att bruka den mera uppdelade och mindre sammanförda svenska jorden, man anser det som ett visst framtids hopp. Men vill man bevara detta hopp, och vill man tro, att det skall vara möjligt att uppnå ett gott resultat på den vägen, så vill jag också säga, att då får riksdagen icke, när det gäller speciellt sådana näringsfrågor, som för dessa mindre jordbrukare måste vara det huvudsakliga, då får icke riksdagen, säger jag, slå dövörat till, när man har att behandla framställningar och spörsmål just i den del av jordbruksnäringen, som är den allra förnämsta för dessa jordbruksklasser.

Utskottet har här sagt — d. v. s. det är lånat från 1921 års bevillningsutskott:

»Den enda med det allmänna ekonomiska lägets krav överensstämmande utvägen att förhjälpa jordbruksnäringen ur de rådande svårigheterna syntes vara att nedbringa dess produktionskostnader.» Ja, det är alldeles klart, att man bör sträva efter detta, och jag tror också, att varenda jordbrukare försökt göra det, i den mån det varit möjligt. Men man får dock från motsidan komma ihåg, att det icke är så synnerligen stora möjligheter man har i det avseendet, ty det är dock arbetskraften och vad som erfordras för jordbrukets växtkraft, som medför de huvudsakligaste kostnaderna för jordbruket. Visserligen äro även husbyggnader, inventarier och dylikt av mycket stor betydelse, men jag är dock av den uppfattningen, att när det icke gäller nybörjare i jordbruket, kan man mycket väl lämna sådana saker å sido under så svåra tider, som de vi nu leva i. Men de rena driftkostnaderna, d. v. s. vad som erfordras för att frambringa produkter samt arbetskraften, det är kostnader, som man i alla fall icke kan komma ifrån. Och om jag t. ex. endast skulle peka på något så alldeles specifikt som gödningsämnen, så undrar jag ändå, om någon av kammarens ledamöter vågar påstå, att jordbrukarna själva hava så synnerligen stora möjligheter att inverka på dessas priser. Kammaren tvistade för några dagar sedan mycket häftigt om, hurvida man ifrån det allmännas sida skulle gå jordbrukarna något till mötes i detta avseende genom att nedsätta frakten på jordbrukskalk. Men vi veta också ifrån denna debatt och de beslut, som riksdagen hittills fattat i denna fråga, att det är synnerligen ovisst, om denna lilla hjälp till förbilligande av produktionen kommer att av riksdagen bifallas, ty den frågan är ju hänskjuten till gemensam votering.

Nu har man här talat om arbetspriserna. Ja, jag undrar ändå, om jordbrukarna som sådana kunna utöva så särdeles stor inverkan på arbetspriserna, i den mån dessa äro beroende av direkt lejd arbetskraft. Man får väl ändå någorlunda finna sig i, vad som är det allmänna prisläget på arbetskraft i allmänhet, och det är endast i den mån jordbrukarna själva utföra sitt arbete eller arbetet utföres av

hemmavarande barn, som man har möjlighet att krypa ned till den nämnda låga arbetsersättningen. Och när en talare uppe ifrån övre Norrland här nämnde ett pris av 7 kronor för ett dagsverke, så är jag fullkomligt övertygad om, att man på jordbrukarnas område får vara tacksam, om flera medlemmar av en familj sammanlagt kunna tjäna 7 kronor per dag.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.*

(Forts.)

Medan jag är inne på vad den talaren sade, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på en sak, som jag till en del mycket väl senterar, nämligen att det icke är rätt att kasta jordbrukarnas depressionsförhållanden över på arbetareklassen och — han tillade också — tjänstemännen. Men jag undrar ändå, om man, när man i detta sammanhang talar om det betryckta läget, har så synnerligen stor rätt att sätta tjänstemännen på samma nivå som arbetarna. Jag kan i varje fall icke göra det, ty man har dock från statens och det allmännas sida försökt hålla denna tjänstemannaklass uppe på en sådan nivå, att den icke skulle komma på alldeles samma plan som övriga samhällsmedlemmar och lida lika mycket av depressionsförhållandena, som näringsföretagarna få göra. Och jag tror, att den ärade talaren lika väl som jag hört framställas med mycken styrka ett sådant krav som full kompensation från det hållet, och kanske vi också inom några veckor komma att få höra det talet här i riksdagen, när en fråga, som berör den saken, kommer att behandlas.

Nu är det ju så, att de frågor, som behandlas i detta utskotts-betänkande, äro uppdelade i olika punkter, och jag skall mycket villigt erkänna, att jag icke tillmäter alla punkterna lika stor betydelse. Jag kan nämligen mycket gärna medgiva, att när det gäller fläsk, är läget något annorlunda, än när det gäller t. ex. smör och ost. Jag kan ju till en del giva den ärade talaren från övre Norrland rätt, när han säger, att det för en del personer skulle kännas mindre tilltalande, om man skulle göra det utländska fläsket otillgängligt för skogsarbetarna uppe i Norrland. Men jag tillåter mig dock gent emot detta göra en liten erinran, och det är, att det är den allmänna rase-ring, som fläskproduktionen kom att få under ett visst skede av kristiden, som gjort, att detta behov kan sägas föreligga. Under åren närmast före den värsta kristiden höll det nämligen på att utveckla sig det förhållandet, att man bland skogsarbetarna icke hyste så stor kärlek till det utländska fläsket, utan man använde sig hellre av det svenska fläsket, även i skogsarbetarebygder, där detta fanns att få. Och det berodde på ett alldeles särskilt sakförhållande, att så blev fallet; ty även fläskproduktionen är av den art, att den utvecklar sig efter det behov, som den konsumerande delen av allmänheten har av denna vara. Detta har också haft till följd, att svinuppfödningen har ordnats en liten smula annorlunda i de norrländska bygderna än i södra Sverige. Då man gjort den erfarenheten, att man i Norrland behövt hava bättre och finare fläsk, så har man lärt sig att icke slakta grisarna vid så tidig ålder där uppe som i de södra delarna av landet, utan man har behållit grisarna så länge, tills de uppnått en vikt av 120—150 kilogram slaktad vikt. Och när man kommit upp till en dylik vikt på grisarna, och

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m. ifall uppfödningen i övrigt är gjord med omsorg, d. v. s. om man under uppfödningstiden använt sig av bättre näringsämnen för svinen, så står detta fläsk i fetthalt icke så synnerligen långt tillbaka för det, som importerats ifrån Amerika, men har den bättre egenskapen, att det icke har den bismak och vissa andra olägenheter, som det importerade fläsket har.

(Forts.)

Jag har ansett denna synpunkt en gång böra framföras i riksdagen, ty det har under diskussionen i denna fläskfråga ofta givits allt för stora dimensioner åt behovet av denna fläskimport från Amerika. Kunde man komma dithän, att den inhemska fläskproduktionen på Norrland finge än mera utveckla sig, såsom den börjat, så skulle denna fläskimport bli av mycket liten betydelse ifrån den synpunkt, som man allmänt lägger på den, nämligen att man skulle hava den för de fattiga arbetarnas skull. Jag tror, att denna import då skulle bli alldeles obehöfvig.

Nu sade jag nyss, att jag ansåg denna fläsktull hava en något annan betydelse än de övriga tullsatser, som det här är fråga om. Och detta beror naturligtvis därpå, att man med dessa import- och export-siffror måste få klart för sig, att fläskproduktionen dock i viss mån är i uppåtgående, fastän jag för min del tror, att det skulle bidraga till en kraftigare och snabbare utveckling av fläskproduktionen, om man kunde få den lilla hjälp, som man här från reservanternas sida velat vara med om.

Beträffande smör- och osttullen finner kammaren, att jag jämte en medreservant från första kammaren gått på en något avvikande linje mot de övriga reservanterna. Vi ha nämligen ansett försiktigheten bjuda, att man kunde nöja sig med en förhöjd tullsats till det belopp, som från bondeförbundshåll motionerades om vid riksdagens början. Vi resonerade naturligtvis då ganska allvarligt om denna fråga, och vi kommo till det resultatet, att man dock i samhällsfrihedens intresse icke borde spänna bågen allt för högt, utan att man borde stanna vid en mycket rimlig nivå. Och det är också denna tanke, som jag och min medreservant velat föra fram.

Nu kan det väl icke av någon förnekas, att importförhållandena för smör och ost äro mycket svåra, beroende på de rådande valutaskillnadsförhållandena mellan Sverige och de länder, varifrån denna import sker. Jag anser också, att även tull- och traktatkommittéen borde ta en liten smula hänsyn till de förhållanden, som denna valutaskillnad skapar, och till de möjligheter, som denna valutaskillnad medger för de länder, som ha lätt att få export till vårt land. Ty det är väl ändå så, att på de orter, där fraktförhållandena från dessa länder äro bekväma, verkar denna valutaskillnad som ren dumping, och det blir nära nog omöjligt att under vissa tider till något rimligt pris försälja varorna på dessa platser, där de närmast komma in ifrån de utländska orterna. Och jag undrar ändå, om icke riksdagen bör vara med om att i någon mån vidta förebyggande åtgärder även i detta land. Ty det kan väl icke hjälpas, att även här måste vi något litet tänka på, att vi skola leva längre än under den närmaste framtiden.

Nu har under de senaste dagarna rörande arbetslösheten det meddelandet blivit spritt, att det skulle vidtagas en mycket stor allmän indragning av arbetslöshetsunderstöden för vissa kategorier arbetare under de närmaste månaderna. När dessa förhållanden inträda, tror jag, att det för visso rent symptomatiskt skulle verka välgörande, om man från just den näring, som otvivelaktigt får lov att taga hand om en väsentlig del av dem, som komma att drabbas av dessa indragningar, kunde säga till dem: vi ha dock försökt tänka på edra svårigheter, och vi hoppas, att ni därför i högre grad försöka vara samhället till hjälp vid genomförandet av de åtgärder, som man under andra ekonomiska förhållanden varit tvetsam om att vidtaga.

Jag skall icke vidare ge mig in på frågans detaljer. Det tjänar naturligtvis ingenting till. Och jag har naturligtvis icke att i detta sammanhang göra något yrkande, då jag liksom de övriga reservanterna vid denna punkt har låtit det bero, men jag ber med anledning av vad jag nu sagt att vid de följande punkterna få fullfölja de yrkanden, som jag reservationsvis framfört.

I detta yttrande instämde herrar *Westman*, *Svensson* i Grönvik, *Johansson* i Bro, *Pettersson* i Stäringe, *Petersson* i Broaryd, *Johanson* i Hallagården, *Olsson* i Golvasta och *Johanson* i Hörninge.

Herr *Pettersson* i Hällbacken: Herr talman, mina damer och herrar! I den tulldebatt, som i dag äger rum i denna kammare, upprullas tullfrågan och särskilt frågan om livsmedelstillarna i hela dess vidd. Herr *Lindman* har motionerat om en rätt så stor höjning av tullen på livsmedel, och från bondeförbundshåll har också motionerats om en väsentlig förhöjning av samma tull.

Det torde vara för kammarens ledamöter känt, vilka skäl man vid fjolårets debatt frambar för liknande yrkanden, när det gällde höjning av tullarna, och vilket beslut riksdagen då fattade med anledning av dessa tullmotioner. Efter detta riksdagens beslut ha vi haft nya val, och folkets vilja avspeglar sig i den sammansättning, som andra kammaren erhållit. Särskilt om man tänker på tullfrågan, så veta vi, att den var en av de viktigaste av de frågor, som förekommo i valrörelsen och som det gällde för de blivande representanterna att taga ställning till. Vi veta, att genom valet skedde ett, kan man säga, fullständigt jordskred med hänsyn till frågan om protektionism och frihandel. Denna kammares sammansättning utgör ingalunda något bevis för, att man betraktat tullfrågan såsom varande jordbrukets allra viktigaste fråga, ehuru man icke drog sig för att under diskussionen framhålla den som småbrukets allra viktigaste. Det län, som jag har äran representera, sände till riksdagen, där ombyte av representanter ägde rum (om högerns representant undantages), två personer, som voro motståndare till tullar, och två tullvänner fingo stanna hemma. Jag kan försäkra, att de valmän, som bidrogo till denna strömkantring, voro icke uteslutande arbetare, utan en stor del av dem funnos bland den jordbrukande befolkningen

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbruksprodukter m. m.
(Forts.)

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m. inom länet, som verkligen fann, att man icke borde lämna sina röster till förmån för den protektionistiska politik, som från visst håll förts i riksdagen.

(Forts.)

Under fjolårets riksdag framlades särskilt från bondeförbundet förslag till en väsentlig höjning av tullarna, men kammaren sade då nej. Då ville man låta folket taga ställning till frågan, men när man även där fick nej, så borde man kunnat inse, att det icke var lämpligt att vid den här första riksdagen i perioden upprulla denna fråga i hela dess vidd och med samma anspråk, som förhållandet var vid fjolårets riksdag. Jag ber att få erinra de ärade ledamöterna om, att det begärts tull på livsfrönödenheter på icke mindre än dubbla det nuvarande beloppet, och man har i punkt 9 av utskottets utlåtande särskilt beträffande frukt påyrkat en tullförhöjning av icke mindre än det tredubbla nuvarande beloppet.

Nu skulle man som skäl för den framställning, som gjorts av herrar Lindman, Johansson i Kälkebo m. fl. tullivrare, kanske vilja framhålla, att produktionskostnaderna ovillkorligen kräva denna tull, särskilt om man gör en jämförelse med de låga priserna på importerade, tullpliktiga varor. Man säger, att importen åstadkommer ett så avsevärt avbräck för det svenska jordbruket, att man måste sätta en spärr för att hindra, att jordbruket kommer i en ställning, som man har svårt att försvara. Jag ber att få erinra herrarna särskilt beträffande 1920 års tull på fläsk, vilken givetvis låg till grund för den tull, man begärde föregående år, att importen förstnämnda år uppgick till 11,385,238 kilogram, då däremot exporten endast uppgick till 4 1/2 miljoner kilogram. År 1921 visade det sig däremot, att importen uppgick till 4,379,709 kilogram, under det att exporten var något över 14 miljoner kilogram. Sålunda framgår härav fullt klart särskilt beträffande denna vara, att den tull, som här ifrågasättes, icke kan ha någon inverkan på det pris, som givetvis måste vara det grundläggande för prisbildningen. Någorlunda liknande är förhållandet beträffande de övriga tullförhöjningar, som omnämnas i de föreliggande motionerna. Man finner över allt, att 1921 års import väsentligt sjunkit, då däremot exporten väsentligt ökats.

När man då kommer med en dylik begäran om tullförhöjning, kan det frågas: ligger det något till grund för densamma? Man har åberopat jordbrukets avsevärt stora produktionskostnader. Såsom varande jordbrukare från barndomen får jag medgiva, att jordbruket befinner sig i en rätt så svår ställning. Men å andra sidan kan man fråga: vad är det i dessa tider, som icke befinner sig i en svår ställning? Här i detta land är industriens läge näppeligen bättre utan sämre än jordbrukets; den enskilde medborgaren, oavsett om han är jordbrukare, industriidkare eller löntagare, har i realiteten en inkomst, som är väsentligt lägre än tidigare. Och om man i övrigt gör en jämförelse med världsläget i dess helhet, så finner man detta förhållande vara genomgående överallt. Skall man därför särskilt under denna depressionstid ha tullar på dessa varor? Jag är för min del övertygad om, att motionärerna själva icke tro, att man med dessa tullar på

24, 30, 14 och 60 öre per kilogram skall få ut vad man avsett, utan de äro säkerligen underkunniga om, att en stor del av det, som ifrågasatts, kommer att gå åt annat håll, vilket icke är något ovanligt i dylika fall, och ett bifall till motionerna skulle mot de fattiga och arbetslösa i landet under nu rådande nödtider verka som en utmaning.

Under debatten sades av herr Lindman bland annat, att det var riksdagens uppgift att avväga tullarna så, att produkterna rättvisligen betalas. Ja, skall man taga detta precis som det är sagt, så kan jag möjligen erkänna, att den rättvisa, som här bör vara gällande, måste betingas av världsmarknadens priser på dessa produkter. Sannolikt föreligger import av varor, som på grund av valutaförhållandena äro rätt så billiga. Men å andra sidan kan jag icke komma ifrån, att i de länder, där valutan är mycket deprecierad, förekommer icke någon konkurrens på det här området. Man kan peka på Finland. Det är sant. Men å andra sidan tror jag, att då man säger, att det är Norrland, som har så stort behov av denna tull, man nog icke tänker så allvarligt på Norrland. Man tänker nog mera på de stora jordägarna i södra Sverige, dessa som inneha största delen av Sveriges odlade jord. Man vill, att depressionen icke skall träffa dem lika hårt, som den träffar övriga medborgare här i landet.

Förhåller det sig verkligen så, att det är småbruket, som blir lidande av att det icke finnes skyddstull på de ifrågasatta varorna? Det skulle jag verkligen vilja fråga. Jag kan icke förstå, att ett småbruk, som kanske har mycket liten lejd arbetskraft, skall ha något förfång av att icke dessa tullar äro gällande. Sannolikt är det väl här på samma sätt, som när en småbrukare eller bonde i t. ex. Kopparbergs län skall sälja en ko och köpa en annan i stället; om han då får mera för den han säljer, så lägger man mera på den, som han köpt, och då vill jag fråga, om herrarna tro, att han gör någon verklig vinst på bytet eller med andra ord: äro herrar protektionister säkra på, att icke de ifrågasatta tullarna mera skulle skada än gagna det största antalet av landets jordbrukare, nämligen småbrukarna? Jag tror, att man icke vinner något för jordbruket, och jag tror, att vad småbruket beträffar kan ingen av motionärerna påstå, att det blir något uppsving för jordbruket, om denna tull antages. Herr Henrikson sade i sitt anförande, att om dessa tullar som föreslagits icke beviljas, så skulle detta väcka vemod i lantbrukarehemmen. Jag vill mot detta uppställa frågan: tro icke motionärerna och reservanterna, att en tullförhöjning skulle väcka mera vemod i flera hem, som icke äro lantbrukarehem? Ja även i småbrukarehem. Jag vill peka på den massa arbetslösa, som finnes i vårt land, på den depression, som gör, att folket svälter. Att då fördyra sådana varor, som i motionen avses och som det är nödvändigt, att svenska folket skall kunna köpa, kan icke vara en klok politik.

Beträffande frukttullen yrkas mycket försiktigt av reservanterna, att densamma må gälla under den tid, då man befarar den svåraste konkurrensen för den svenska frukten, eller från september till december. Såsom förut nämnts, visas av generaltullstyrelsens

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbruksprodukter m. m.
(Forts.)

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

siffror, att importen av frukt icke ökats, som man trott, utan sjunkit rätt väsentligt, då däremot exporten ökats. Såsom varande fruktodlare — och jag tror att också brukare av större trädgårdar skola i detta fall instämma med mig — får jag säga, att min övertygelse, då jag läste motionen, var den, att denna tull icke skulle kunna hjälpa fruktodlingen, såsom man avser. Herrarna torde kunna bedöma detta själva. Se på hösten, i augusti, september och oktober, huru det då är ställt på den svenska fruktmarknaden! Det har sagts, att här importerats mycket frukt, och det har med siffror visats, att så är förhållandet. Men jag vill framhålla, att det borde samtidigt ha påvisats, att det importerats något avsevärt av sådan frukt, som konkurrerar med den svenska, av vilken vi ha en sådan kolossal massa på hösten, och som vi icke ha möjlighet att med nu gällande priser få ut till konsumtion i samma utsträckning, som önskligt vore. En så viktig livsmedelsvara som frukt, som det svenska folket borde lära sig att mera tillvarataga och konsumera, den tål icke, att man på konstlat sätt försöker hålla den i så högt pris, att det icke blir möjligt för fattigt folk att köpa densamma. Det finnes stora trädgårdar i Stockholmstrakten och söder därom, där det finnes sådana kolossala mängder frukt under frukttiden på hösten, att man får bära den till svinen, och det finnes trädgårdar, där man icke bryr sig om att plocka upp fallfrukten. Tror man, att man genom en tullförhöjning av 40 öre pr kg. skulle vinna det man här borde vinna, nämligen en större konsumtion? Nej, det skulle man sannolikt icke, utan genom fördyringen, som säkerligen bleve en följd av förhöjd frukttull, komme konsumtionen helt säkert att bli så mycket mindre och ännu mycket mera frukt komme att gå till förruttelse, något som, rent nationalekonomiskt sett, icke är förvarligt.

Det är också egendomligt, att reservanterna ifråga om frukten förklara, att det här endast skulle vara fråga om ett försök, så att man finge se, huru det skulle utfalla, och om man på detta sätt kan uppmuntra fruktodlingen. Jag förmodar, att reservanterna äro underkunniga om, att det ifråga om fruktodling icke går att få resultat på ett eller två år, utan att det kan behövas många år för att komma till något gynnsamt resultat. Då man nu skyltar med denna tillfälliga tull på ett år, vill man väl icke, att folk skall tro på tillfälligheten. En tullförhöjning verkar icke så, att man får mera frukt ett kommande år.

Jag kan icke förstå, att det finnes någon grund för en höjning av de ifrågasatta tullarna, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr R o i n g: Herr förste vice talman! Som jag i mångt och mycket är förekommen av herr B ä r g i Katrineholm, skall jag begränsa mitt anförande till några få ord.

Den ärade talaren på Stockholmsbänken, herr Lindman, värdesatte mitt arbete i bevillningsutskottet, och jag är tacksam för det höga betyg han gav mig. Men jag är övertygad om, att herr Lindman i hög grad överskattar betydelsen av mitt medlemskap i bevillningsutskottet och i hög grad underskattar de bärande skäl, som både i fjol och i år legat till grund för bevillningsutskottets ståndpunkt i tullfrågan.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.*

(Forts.)

Jag begärde ordet, därför att herr Lindman, som han så många gånger förut gjort i liknande situationer, försökte få kammaren att tro, att ett bifall till dessa motioner, vilka gå ut på förhöjning av tullarna på animaliska produkter och sålunda endast beröra, som herr Lindman framhöll, ett visst begränsat område, icke skulle medföra några betänkligare konsekvenser. Jo, herr Lindman, ett bifall till dessa motioner skulle utan tvivel ha högst betänkliga konsekvenser. Jag tror icke, att herr Lindman ett ögonblick har en uppfattning motsatt den jag hyser i detta fall. Om riksdagen biträder de tullförhöjningar, som nu äro föreslagna, kan jag åtminstone icke förstå annat än att riksdagen måste intaga samma ståndpunkt vid behandlingen av ett bevillningsutskottsbetänkande, som föreligger till avgörande i kammaren i dag åtta dagar, vilket betänkande behandlar ett av herr Lindman och andra motionärer framlagt förslag om fortsatt glid tull å malen och omalen spannmål liksom ock ett annat förslag att fördubbla dessa tullar i förhållande till tullsatserna sådana de voro före världskriget. Och tror herr Lindman, att det skall bli möjligt för oss, som icke tro på tullarnas välsignelse, att kunna motsätta oss en motion med förslag till förhöjda tullar å olika industriprodukter, vilken motion herr Lindman, om det skulle lyckas honom att i dag få riksdagen att bifalla dessa motioner, utan tvivel vid nästa riksdag just på grund av ett dylikt riksdagens beslut i dag kommer att framlägga och detta fullständigt riktigt till följd av den ökade belastning, som drabbar industrien genom fördyrande av dessa livsmedel. En sådan ändring skulle herr Lindman med all rätt föreslå i en dylik situation, emedan det nuvarande protektionistiska systemet är uppbyggt på så sätt, att riksdagen försökt fördela den belastning, som drabbar dels industrien genom tullarna på jordbruksprodukter, och dels jordbruket genom de åsatta tullarna på olika industrialster. Det skulle vara att bryta denna belastning, om riksdagen i dag bifölle motionerna, och följden av ett sådant beslut skulle bli den, att man vid en kommande riksdag nödgades höja industritullarna, precis som vi i lördags måste höja en del tullsats vid olika rubriker, emedan riksdagen i fjol åsatte vissa råvaror och halvfabrikat förhöjda finanstullar, vilka hade dessa konsekvenser med sig.

Nu hänvisade herr Lindman till bevillningsutskottets betänkande i fjol, i vilket vi i likhet med finanssakkunniga uttalade den åsikten, att det lyckligaste vore, att en varsam, successiv sänkning av prisnivån skulle komma att äga rum. Och sedermera framhöll herr Lindman vissa indexsiffror, varigenom han försökte övertyga kammaren om, att genom fjolårets riksdagsbeslut hade icke en varsam, successiv sänkning av prisnivån åstadkommits, utan en mycket snab-

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

bare sänkning, än man kunnat förutse. Vi ha, herr Lindman, i fjol endast uttalat vår åsikt om, vilken sänkning som vore lyckligast, nämligen en varsamt skeende successiv sänkning, och den åsikten hysa vi fortfarande. Men vad vi i fjol motsatte oss var försöket att hindra denna successiva sänkning och i stället genom förhöjda tullar åstadkomma höjning av prisnivån.

Nu har debatten vid denna punkt, som rör nötkreatur, huvudsakligen kommit att beröra punkterna 3 och 4, vid vilka utskottet ävenledes yrkat avslag å motionerna om tullförhöjning å rökt fläsk, och fläsk, andra slag. Nu förhåller det sig emellertid så, som kammarens ledamöter ha funnit av den import- och exportstatistik, som är bifogad utskottets betänkande, att icke minst vad fläsk beräffar ha förhållandena högst glädjande förändrat sig under det år som gått. När vi år 1920 hade ett högst avsevärt importöverskott av fläsk, som uppgick till i runt tal 7,000,000 kg., så hade vi under 1921 ett exportöverskott av nära 10,000,000 kg. Så ha förhållandena under sista året förändrat sig. Detta exportöverskott visar klart och tydligt, hur obehörlig en höjd tull å fläsk i verkligheten är. Och enligt ingångna rapporter från jordbrukskonsulenter och andra ser den närmaste tiden synnerligen lovande ut för fläskexporten. Rapporterna från England lova gott. Och trots att Sverige under februari månad varit utsatt för en besvärlig isblockad, ha vi dock under februari månad i år exporterat över 1,000,000 kg. fläsk, och denna exportsiffra är mer än dubbelt så hög som importsiffran för denna månad.

Herr Johansson i Kälkebo medgav, att det är av en viss betydelse för jordbruket liksom för industrien, att produktionskostnaderna sänkas, och att även arbetslönerna i viss utsträckning bli lägre. Men, framhöll herr Johansson i Kälkebo, det är icke detta, som är det viktigaste för jordbruket, utan det är priset å vissa produkter, av vilka jordbruket oavvisligen är i behov. Och därvidlag framhöll han bl. a. priset å gödningsämnen. Herr Johansson ansåg, att jordbrukaren icke kan på något sätt inverka på den prispolitik, som föres ifråga om dessa alster. Det har herr Johansson i Kälkebo delvis rätt i. Men naturligtvis röner priset på gödningsämnen och andra produkter, järnvaror och dylikt, som jordbrukaren oavvisligen behöver i sin näring, inverkan av priset å livsmedel. Fördyrar man livsmedlen för de arbetare, som arbeta inom superfosfatindustrien, inom järnindustrien o. s. v., får helt naturligt även jordbruket kännning av de förhöjda priserna å dessa industriernas olika alster. Dessutom är jag icke så fullt övertygad om som herr Johansson, att icke jordbrukarna kunna inverka något på den prispolitik, som inom landet föres å t. ex. gödningsämnen. Jag skulle vara glad, om ni ville hysa lika stort intresse för och följa med dessa sammanslutningars prispolitik, som ni visa intresse för förhöjda tullar på alla möjliga olika produkter. Det finnes en sammanslutning, som har ett vackert namn, den heter »Svenska lantmännens riksförbund». Den är en av de sammanslutningar, som jämte en annan under sista åren ha bestämt priset å olika gödningsämnen. Jag tror, att det skulle vara väl värt att undersöka, huruvida jordbrukarna icke kunna ha möjligheter att se till, att en nå-

got annan prispolitik följdes vid försäljningen av dessa för jordbru- *Ang. förhöjda*
ket så ytterst viktiga produkter än som ägt rum under de sista åren. *tullsatser*
Jag är övertygad om, att en objektiv utredning skall visa, att det nog *för animaliska*
skall vara möjligt för lantmännen att få inflytande på prissättningen *jordbrukspro-*
å dessa alster. *dukter m. m.*
(Forst.)

Herr Henrikson framhöll med all rätt, att riksdagen icke bör se till, att alla ha det så dåligt som möjligt, utan i stället se till, att alla i vårt land ha det så bra som möjligt. Ja, naturligtvis skall riksdagen göra det. Men om riksdagen icke kan vidtaga en åtgärd, varigenom en grupp, i detta fall jordbrukarna, skulle komma i åtnjutande av en ekonomisk förmån, annat än på bekostnad av och till skada för en mycket större grupp andra samhällsmedlemmar, som därigenom skulle få det ännu svårare att framleva sitt liv än de nu ha, så bör riksdagen icke till denna förra grupps förmån vidtaga en åtgärd, som skulle skada den andra gruppens berättigade ekonomiska intressen. Även om arbetsgivarna inom exportindustrien äro besjälade av samma önskemål som de lantbrukare, vilka framhållit, att de vilja betala sina arbetare så, att dessa kunna leva på en levnadsstandard, som är dem värdig, nödgas dessa industriidkare på grund av den nu rådande krisen pressa ned lönerna så lågt, som herr Lövgren i Nyborg nyss angav, om de vilja upprätthålla den produktion, som för närvarande pågår. Då sålunda exportindustrien icke kan betala högre löner, skulle en förhöjning av livsmedelsprisen i första rummet drabba dessa tusentals arbetare, som redan ha det mycket svårt under nuvarande förhållanden. Just på grund därav, herr Henrikson, att den hjälp, som skulle lämnas på ena hållet, skadar så många på andra hållet, kunna vi icke vidtaga en sådan åtgärd, som här är föreslagen.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Den, som åhört den pågående principdebatten i denna fråga och förut under åren åhört dylika debatter, finner ju, att de någorlunda flyta i samma fåra. Någoting så synnerligen nytt har jag just icke hört, utan man har tagit upp de gamla skälen. Men ett par undantag från denna regel ha förekommit, och det är just till följd av dessa undantag jag begärt ordet.

Bevillningsutskottets ärade ordförande uttalade, att utskottet och riksdagen i fjol gingo fram på ett sätt, som vi nu hade särskild anledning att känna oss tacksamma för, och att vi nu skulle erkänna, att det var just den kloka linjen vi då togo. Jag kämpade då rätt mycket mot bevillningsutskottets ordförande och fick ju dra det kortaste strået, men jag liksom han erkänner, att framtiden bäst avgör, vem som såg rättast. Vi representera ju tämligen motsatta ekonomiska riktningar. Herr Röing utgår från, att huvudsaken för vårt land är, att vi skola få prisen på konsumtionsvarorna så låga som

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m.
(*Forta.*)

möjligt, varifrån på jordklotet vi än skola taga dessa varor. Ja, han segrade och vi andra fingo bita i gräset. Nu har ett år svunnit hän sedan den segern, och nu kan herr Röing inregistrera 160,000 arbetslösa i landet, som äro anmälda till arbetsförmedlingsanstalterna, vartill naturligtvis kommer ett mycket stort antal, som icke anmält sig. Jag tycker, att det resultatet icke är så mycket att glädjas åt. Nu kan visserligen herr Röing påstå, att om man gått den väg vi föreslog, skulle även då arbetslöshet uppstått, och jag kan naturligtvis göra gällande, att den i så fall efter all mänsklig beräkning varit mindre än den nu är. Om vi så gå till innevarande år, har herr Röing att inregistrera en ny seger, nämligen i sockerfrågan, och därvidlag är det väl ofrånkomligt, åtminstone är det ingenting, som jävar det ännu, att ett eller annat tiotusental man blir helt eller delvis arbetslösa. Allting tyder följaktligen på, att den politik, som förts hittilldags, åtminstone vad gäller dessa saker både inom jordbruksproduktionen, industriproduktionen och blandad produktion, för vårt land lett till en oerhörd stor arbetslöshet. Nu göra sig nog många arbetare den frågan: hade det icke varit bättre, även om de produkter, som framställas i landet och man behöver köpa, blivit något dyrare, att man hade haft arbete och inkomstbringande arbete i sitt yrke i stället för att nu gå arbetslös och vara mer eller mindre ett statens nådehjon? Jag undrar verkligen, vad en tänkande arbetare skall svara för sig själv, när han framställer en sådan fråga.

Jag hade verkligen trott, att man inför det ytterst allvarliga ekonomiska problem vi här stå inför skulle kunna lyfta sig en liten smula högre och se det ur en vidare synvinkel än man gjort under de senaste tre eller fyra åren. Jag tycker, att det är en gruvlig depression, och den borde ha medfört, att man sökte gå varandra en liten smula till mötes. I stället säger man, att detta skulle vara farligt, och herr Röing målade upp en hel del saker, som skulle inträffa. Ja, kan det bli så mycket värre än vad det nu är? Risken måtte icke vara stor.

Herr Bärge i Katrineholm uttalade en sats, som man hörde mycket för 10, 15 år sedan, att det icke betyder det minsta för arbetslönen, hur arbetsprodukten betalas, utan att arbetslönen uteslutande berodde på tillgång och efterfrågan. Är det så säkert och är herr Bärge beredd att taga konsekvensen av detta? Nu synes det, som om det skulle vara omöjligt att få upp den stora emigration, som vi eljest haft, när det varit ekonomiska depressionstider i landet. Vad vill då herr Bärge föda det övertaliga folket med? Tror herr Bärge, att det går så synnerligen länge att göra det med arbetslöshetsunderstöd och nödhjulsarbete? Jag tror det absolut inte, utan jag är övertygad om, att det hela snart sprängs itu. Kan herr Bärge med öppna ögon säga, att vi icke behöva fästa något avseende vid arbetslöserna i utlandet? Var kommer då de svenska arbetarnas lönenivå att ligga? Det är åtminstone för mig ett så bittert tal, när man säger, att vi skola trotsa allt, och att vi icke skola bry oss om, hur förhållandena utvecklats sig ute i världen, utan att vi skola ha ner prisen

på konsumtionsvarorna till den djupaste punkt vi kunna få dem. Det talet kommer i sina konsekvenser att bli allra värst för de små och fattiga här i landet.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.*

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag skall endast taga kammarens uppmärksamhet i anspråk ett par minuter i avsikt att inlägga en protest emot, att man även i denna debatt från jordbrukarhåll skjuter lantarbetarna framför sig och gör gällande, att det är deras talan man för. Här kommer herr Magnusson i Tumhult och förklarar, att jordbrukarna vilja ha bra betalt för sina produkter för att kunna betala sina arbetare samma löner som industriarbetarna. Sådant tal hörde vi aldrig förr, utan det är första gången jag hör det. Men jag är också övertygad om, att man icke behöver höra det så synnerligen ofta. Jag tror tvärtom, att om det skulle ställas det kravet på herrarna att giva jordbruksarbetarna samma lön som industriarbetarna, så skulle herrarna icke vilja vara med längre. Jag vill erinra, att förra hösten, när avtalet för lantarbetarna utgick, var det från arbetsgivarhåll man gjorde det omöjligt att träffa ett nytt avtal. I stället sökte man förmå arbetarna att gå med på personliga överenskommelser med sänkning av lönerna. Den kontanta lönen sänktes med 40—50 % och därjämte minskades utgående naturaförmåner. Uppenbart är också, att man räknade med ännu billigare arbetskraft. Det är mera än en jordbrukare, som skrutit över att ha tillräckligt med folk, som erbjudit sig att arbeta för bara maten, och det har till och med klagats över, att landsbygden översvämmas av arbetslösa, som erbjuda sig att arbeta mot så låg ersättning. Och jordbrukarna taga med tacksamhet emot arbete, som utföres på sådana villkor, i stället för att betala skälig lön till sina arbetare. Allt detta visar, vilket hyckleri det är, när det säges, att det är för lantarbetarna man ber. För den händelse den hjälp, som här begäres, blir beviljad, vilja ni, mina herrar, förbinda er att lämna den till edra arbetare? Jag tror icke, att en enda skulle vilja göra det. För övrigt skulle jag vilja fråga, vad man tidigare givit lantarbetarna av det, som samhällets övriga medborgare lämnat lantbrukarna. Det är väl ännu icke någon av oss, som glömt, hur den köpande allmänheten och icke minst arbetarna skinnades in på bara benen under krigsåren. Vad fingo lantarbetarna under åren 1914—18? De första åren fingo de ingenting av de ökade vinsterna, men sista året fingo de en liten smula, det är sant. Det är på det sättet, att den statare, man här talar för, varit den fattige Lazarus i alla tider. Den rike mannen har åkt honom förbi — under krigsåren i bil. Visst är det svårt även för lantbrukarna, det är jag tillräcklig kännare av förhållandena för att begripa. Men därför att det så är, finnes ingen anledning att säga, att man talar för lantarbetarna, ty om det också bleve bättre med tullar, vilket jag icke tror, utan tvärtom, kan man vara fullkomligt övertygad, att lantarbetarna skulle få föra en lika förbittrad kamp för att få några öres förhöjning, som de fått göra i alla tider förut.

Herr Lindman gjorde en jämförelse mellan lantarbetarnas löner

(Forts.)

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m. och priset på jordbruksprodukter och tog som utgångspunkt år 1913. Ja, jag tror mycket väl, att man kan komma till siffror, som visa, att lantarbetarna kanske ha det i en del av herrarnas ögon riktigt bra nu i jämförelse med 1913. Men då frågar man sig verkligen: på vilken levnadsstandard stodo lantarbetarna 1913? Jag är fullkomligt övertygad om att det finnes ledamöter av denna kammare, som icke ha den levande känslan av vad en statares levnadsstandard vill säga. Jag vet det; den som levat sina barndoms dagar i en statarstuga, den vet, hur lantarbetarna haft det. Och jag ber att få säga, om man aldrig tidigare eller under andra förhållanden haft anledning att säga det, att de sämst lottade av alla i detta land äro lantarbetarna. Och om jag aldrig varit i tillfälle att säga det förut, så att det hörts, så skall jag säga det i dag, när man från det hållet säger sig föra lantarbetarnas talan, där man aldrig haft någon känsla för dem förut. Om man vill förneka riktigheten av mitt påstående att lantarbetarna det år, som var utgångspunkten för herr Lindmans jämförelser, levde på svältgränsen, så skall jag be att få återkomma, även om vi därigenom nödgas fortsätta denna debatt några timmar till.

(Forts.)

Här säga motionärerna och här har blivit sagt under debatten, att tullen skulle vara till hjälp för jordbrukarna för att få högre pris — d. v. s. hjälpen skulle ligga däri, att jordbruksprodukterna skulle bliva dyrare i den allmänna marknaden. Då frågar man sig verkligen, om det finnes någon rim och reson i det talet i de här dagarna. Jag tror inte man gärna kan säga, att det resonemanget under nuvarande förhållanden kan vara berättigat. Ty den ovillkorliga följden av varje prisförhöjning på konsumtionsvaror skulle och måste givetvis bli den, att arbetarna få ännu svårare att gå med på de oerhörda prissänkningar, som arbetsgivarna förelägga dem. Det är nämligen icke sant, vad herr Magnusson i Tumhult förklarar; han säger, att man fordrar, att livsmedelsprisen skola gå ned, men att arbetarna icke vilja gå med på någon lönesänkning. Arbetarna ha fått gå med på lönesänkning, dels godvilligt och dels tvungna därtill. Men om herrarna vilja öka levnadskostnaderna, så hjälpa ni till att öka svårigheterna att komma ned med lönerna; det är utan tvivel så. Saken står här på ungefär samma sätt, som då vi för någon tid sedan behandlade frågan om sockergarantien. Och man har anledning att säga detsamma nu, att när så stora delar av landets medborgare — och icke minst, utan tvärtom mest arbetarna — få kännas vid lönesänkning, minskade inkomster och stora besvärligheter, ja, då måste man också säga sig, att även lantbrukarna få vara med om att bära sin del av bördan.

Med anledning av vad jag sålunda anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström i Helgagård: Herr talman, mina damer och herrar! Då man har hört så många lantbrukare här förut så varmt tala för de här föreslagna tullsatserna, så kan det måhända vara en viss risk för en mindre jordbrukare att i denna fråga giva

uttryck åt en något avvikande mening. Jag kan dock icke annat än i dag deklarerera denna min mening; jag deklarerade min ställning, kan jag säga, redan i fjol, då frågan om kaffetullen var uppe.

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

Jag har den uppfattningen, att kristiden borde ändå hava lärt oss någonting. Jag tror icke på tullarnas välsignelse, särskilt då det gäller att tillgripa dem i en sådan tid som denna. Jag tror å andra sidan, att de ledamöter av kammaren, som här i dag ha talat för dessa tullsatser, de ha egentligen *talat* mera varmt för dem än de *trott* varmt på dem. Om man ute i bygderna resonerar med jordbrukare och småbrukare om dessa frågor för att så att säga försöka få ur dem, vad de själva ha för mening om desamma, så får man den uppfattningen, att tron på tullarna icke är så synnerligen stark. Nu vill jag visserligen gärna gå med på, att det är icke *obiligt* begärt, att jordbrukarna genom statens åtgärd borde komma i en bättre situation, än de för närvarande äro. Ty det kan gärna konstateras, att läget är mycket svårt. Men den frågan har redan framkastats av åtskilliga talare i dag: på vilket område är läget för närvarande icke svårt? Hur har industrien det ställt, och hur ha arbetarna i stort sett det ställt? Vi måste väl ändå förstå att i en tid, då vi måste genomlida krigets efterverkningar, *vi litet* var måste gå med på eftergifter, måste krypa ihop, så att säga, för att söka draga lasset ur dyn. Och detta går ej på de vägar som här föreslagits i dessa motioner.

Herr Olsson i Kullenbergstorp sade bland annat, att den politik, som under senare åren i dessa frågor har förts, lett till en oerhörd stor arbetslöshet. Ja, mina damer och herrar, är det säkert att om en annan politik förts på dessa punkter, arbetslösheten för närvarande varit mindre här i landet? Jag menar, att man får väl i alla fall se till, vad själva grundorsaken är till det läge, i vilket vi befinna oss, och härvid ha i minnet, att denna orsak naturligtvis är att söka i *kriget*. Om man t. ex. säger det, att det går ej för en lantbrukare att på basis av de pris han själv får för produkterna betala de löner, som tjänstefolket begär, så är det visserligen sant, att han får göra förluster, att det är många jordbrukare, särskilt nyetablerade, som måst gå från gård och grund. Men det är icke bara på detta område en del människor göra förluster; en tjänsteman, som *lärt* under krisåren, manne icke han med de löner, som staten i framtiden kan ge, måste göra förlust? Förluster drabba den ene här och den andre där. Man säger att 800 kronor i lön till en dräng kan ej betalas med ett pris på fläsk av t. ex. 1,50; det går ej ihop. Nej, men vad var det som gjorde, att dränglönerna blevo så höga och äro så höga nu? Jo, vad jag vill kalla »den vilda jakten» började med jordbruksprodukterna och gjorde, att dessa stego, med påföljd att även arbetslönerna stego, att fabriksprodukterna stego, tjänstemannalönerna stego och så steg det hela slag i slag. Det steg till en höjd som är orimlig, och vi måste tillbaka. Nu kom tillbakagången fortare än vi trott. Men det kanske är bättre att återgången blir så hastig som möjligt, så att vi kunna desto förr börja på nytt.

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

Jag måste säga, att den tid, som vi nu leva i, inbjuder ej gärna till att gå med på ett förslag som detta. Å andra sidan måste jag naturligtvis säga det, då herr Lövgren i Nyborg påstår, att jordbrukarna vilja vältra över förlusterna under krisåren på konsumtionsgrupperna, att det blir icke något sådant *övervältrande* med t. ex. 20 öre högre tull per kg. för smör. Men jag tror ej, att de som tala för denna tull kunna hava anledning att säga, att dessa tioöringar komma att bli till den välsignelse som de tro. Ty det går här, som det gick under krisen: om jordbruksprodukterna börja stiga, så stiga arbetslönerna och så även prisen för de produkter, som vi måste köpa från industrien o. s. v. Taga vi nu ut dessa 20 öre, så få vi sålunda vara beredda att själva betala igen 30 öre och mera, och då äro vi åter inne i den förra situationen, till glädje för ingen.

Det är den synpunkt på frågan som jag måste vidhålla, och jag tror därför icke, att det skulle vara lyckligt att nu gå med på dessa motioner om höjda tullar, och vid sådant förhållande ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lövgren: Herr talman, mina damer och herrar! Jag fäste mig särskilt vid det angrepp, som herr Lindman gjorde på utskottsmajoriteten, när han förklarade, att vi vore något slags slavar under herr Röing. Det kan ju hända, att det förhåller sig så med några, det känner jag icke till, men själv hör jag icke till dessa, utan det skulle i så fall vara herr Lindmans egna partivänner, ty såvitt jag icke är fel underrättad, så var det socialdemokraterna och högern som placerade herr Röing som ordförande.

Herr Johansson i Kälkebo riktar sig mot mig och frågar, hur det skall gå, om vi nu börja och sträva till att få allt fler och fler tillbaka till jordbruket, göra allt fler och fler till bönder; då de ha så dålig levnadsstandard, som de nu ha, hur skola de kunna klara sig? Jag säger det, att om icke ett samhälle blir rikare av att 40,000 eller 50,000 man såsom nu är fallet gå arbetslösa och icke kunna få någon anställning igen i industrien, om ett samhälle icke blir rikare av arbete i produktionens tjänst inom jordbruket, så blir samhället å andra sidan icke hjälpt med att personer lämnas att som nu ligga samhället till last. Det sänker ju hela samhällets levnadsstandard utan tvivel, när man har så stor dödvikt i lasten, som den vi nu ha i form av arbetslösa.

Herr Johansson i Kälkebo föreslår i sin reservation att vi skola ha 40 öre per kg. i tull för smör och ost. Vad betyder det? Det betyder i runt tal en skatt på 3 miljoner kronor bara för det som importeras. För den totala konsumtionen uppgår skattesumman, om prisnivån inriktar sig efter tullförhöjningen, till många tiotal miljoner. Det hela är sålunda icke så oskyldigt, som man vill försöka göra gällande.

En fläsktull på 24 öre per kg., som herr Johansson i Kälkebo föreslår, skulle draga en skatt — och det gäller då framför allt Norrlands förbrukning — på 1,055,000 kronor i runt tal, under förutsätt-

ning att importen blir lika stor som 1921; tillsammans med den åtföljande prisförhöjningen för den inhemska produktionen blir det naturligtvis ofantligt mycket mer. Men skulle nu denna förhöjning av fläsktullen i någon mån hjälpa jordbrukarna överhuvud taget i Norrland och mellersta Sverige? Jag vill bara erinra om det anförande, som herr Månsson i Hagaström hade förlidet år under denna debatt, när han uppvisade med den officiella statistikens hjälp, att för hela Norrlands vidkommande varje jordbrukare i genomsnitt icke föder mera än $\frac{8}{10}$ -dels gris per år.

Herr Lindman säger, att Amerika frågar inte ett dugg efter oss och att där vidtager man sina tullförhöjningar fullkomligt oberoende av oss. Det kan ju hända, att Amerika gör så, men är då detta tullridna land, Amerika, i en lyckligare ställning än Sverige? Amerika har 6 miljoner arbetslösa, och procentuellt sett är detta ganska mycket mer än den arbetslöshet, som råder i Sverige, trots det att vi vandrade avslagsvägen i fjol, när det var fråga om samma tullförhöjningar, varom vi nu diskutera. Om jag inte är illa underrättad, så har den industri, som herr Lindman syftar på, pappers- och trämasseindustrien, en internationell organisation, där man delar upp världen i intressesfärer eller kommer överens om enhetliga pris. Sålunda kan en tullförhöjning från Amerikas sida väl inte vidtagas, utan att producenterna i de olika länderna ha haft reda på och kommit överens om denna åtgärd.

Herr Johansson i Kälkebo säger, att jag borde icke alls ha något skäl att gå upp och tala till tjänstemännens förmån. Jag vill säga att rätt skall vara rätt, och herr Johansson i Kälkebo torde icke kunna förneka, att tjänstemännen ha fått sina löner baserade på en sådan levnadskostnadsindex, att deras löneförhöjningar komma efter den allmänna prisfördyringen. Men oavsett om de ha höga eller låga löner, så är en konstgjord förhöjning av prisen på livsmedel ett övervältande av depressionsbördan från jordbruket på tjänstemännen och arbetarna, d. v. s. på de konsumerande grupperna, det läser ej kunna förnekas. Jag vill därmed icke ha sagt, att det ej kan finnas vissa tjänstemannagrupper, framför allt de i hög ställning, här i landet, som kunna tåla vid en liten nedprutning. Men skall man döma efter det organ, som jag tror, att herr Johansson i Kälkebo läser med förtydning ibland — det heter ju »Sunt Förnuft» — så tåla icke tjänstemannalönerna i gemen vid den lönesänkning, som herr Johansson i Kälkebo vill vara med om.

Herr Olsson i Kullenbergstorp förfasade sig över det beslut, som riksdagen fattade i sockerfrågan för en tid sedan, och över de tiotusentals arbetslösa, vilka detta beslut drog med sig. Jag vill säga till herr Olsson i Kullenbergstorp, att det finns i min hemort ett ordspråk som säger: ta vackert får du ta flera gånger! Men man tog icke vackert förlidet år, när man med lock och pock lurade riksdagen till att godkänna ett så högt betpris, att det svenska samhället lider på grund av det betpriset en lika stor förlust, som vad det led på bränslekommissionen. Jag har hört sägas från håll, som jag icke behöver tvivla på, att storjordbrukarna i Skåne diskutera möjlighe-

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

Ang. förhöjda tullsatsen för animaliska jordbruksprodukter m. m. ten av ett pris på betor till 5 kr. pr 100 kg., och detta samtidigt med att man fått en tablå, som visar, att produktionskostnaden var kr. 7,75. Sålunda lurar man faktiskt riksdagen att gå med på ett betorpris till 6,50 pr 100 kg. Det är just det sättet att gå till väga, som åstadkommit det eländiga läge, i vilket sockerfrågan nu befinner sig. Även om det är så, att riksdagen har begått en dumhet i föl, så finnes det ju intet skäl, varför riksdagen skulle upprepa den dumheten i år.

(Forts.)

Jag frågar: ha lönerna vad lantarbetarna beträffar någonsin kommit upp till den nivå, att de verkligen kunna leva som människor? Jag vågar bestrida det. Herr Olsson i Kullenbergstorp sade i föl under en debatt i samma fråga såsom en replik gentemot mig: för all del, nog skulle arbetarna och bönderna kunna komma överens, men då skulle vi här ta helt andra fasoner än som skett, framför allt skulle vi inte hota. Hur är det nu med den goda viljan att komma överens, herr Olsson i Kullenbergstorp? Är det icke så, att vid förhandlingarna mellan lantarbetarna och deras arbetsgivare i höstas lantarbetarna gingo med under trycket av omständigheterna så långt, som de överhuvud taget kunde gå i eftergifter? Men arbetsgivarparten slog ju sönder det avtalet med berätt mod och har lyckats åstadkomma ett sådant sakernas tillstånd, att en del folk nu erbjuder sig till arbete utan någon lön bara mot att erhålla staten. Ånej, vill ni ha ett samhälle, som är något så när hyggligt inrättat, så går det inte att gå fram den väg ni hittills gått: att försöka övervältra bördorna på de fattigaste i samhället; utan försök att övervinna er egoism och ta emot förlusterna med litet grand jämnmod! Tiden är verkligen icke sådan, att man precis här som helst kan vårdslösa freden mellan de olika samhällsgrupperna.

Därför, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande på bifall till utskottets hemställan.

Herr P o p p i u s: Herr talman! Jag är uppkallad av ett par yttranden, som fällts under diskussionen i denna debatt. Jag skulle vilja säga till en början, att efter vad som här säges, får man verkligen inte någon större respekt för det sätt, varpå man i denna kammare handhaver ekonomiska problem.

Jag behöver naturligtvis icke tala om för kammaren, att jag på långt när ej har de kunskaper i dessa ekonomiska problem som exempelvis bevillningsutskottets ärade ordförande. Men måhända är det just därför, att herr Röing har sådan ingående kännedom om de här ekonomiska problemen, som han enligt mitt förmenande tar på dem på ett så pass, jag skulle vilja säga, lättvindigt sätt som han gör.

Det har nu sagts här under denna diskussion — det sades t. ex. av herr Olovson i Västerås och likaså av herr Bårg i Katrineholm och flera andra — att man inte tror på oss jordbrukare eller lantarbetsgivare, när vi säga, att vi tala utom för oss själva även för lantarbetarna. Jag skulle vilja fråga: varför säger man alltid på det sättet? Så sade exempelvis herr Röing: Tro herrarna på vad ni säga? Ja visst tro vi det, annars sade vi det icke. Jag frågar: varför säga

herrarna, att vi icke tro på vad vi säga, när vi tala för lantarbetarna? *Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m.*
 Är det någon erfarenhet, som talar härvidlag, eller tror man, när något yttras i denna kammaré, icke på detsamma? Det förefaller nästan så, när man får höra ett sådant resonemang från flera håll.

När jag nämnde herr Olovson i Västerås, skall jag begagna tillfället få bemöta, vad herr Olovson uppgav, nämligen att det var arbetsgivarna, som i höstas icke velat vara med på ett avtal med lantarbetarna. Det är en felaktig upplysning, som herr Olovson därvid lämnar kammaren. Det förhöll sig nämligen så, att det var arbetsgivarna, som den gången godkände förlikningsmannens förslag, men lantarbetarna avsågo det. Jag tycker då att man icke skall skylla på oss och att vi voro anledningen till, att det icke blev något avtal med lantarbetarna.

(Forts.)

Det nämndes här vidare något som jag blev rätt förvånad över att höra, av herr Pettersson i Hällbacken, att den tull, som det nu gäller, tull på animaliska produkter, icke skulle ha någon större betydelse för jordbrukarna uppåt landet, särskilt de mindre jordbrukarna, utan huvudsakligen hade betydelse för de större jordbrukarna och storgodsen i Skåne. Jag har aldrig hört, att man talat på det sättet förut. Man har ju alltid sagt, att de skånska jordbrukarna bara bry sig om spannmål och sockerbeter, men att de animaliska produkterna bry de sig icke alls om. Det är riktigt, vad man förut sagt, att jordbrukarna i Skåne ha ett stort intresse för spannmåls- och sockerbetsodling; och denna tull på animaliska produkter kommer också otvivelaktigt de mindre jordbrukarna, icke minst dem i Norrland, till del. Att vi likväl ha intresse även för denna tull, fast den icke kommer oss i någon större grad till godo, får man icke förtänka oss. Vi tänka icke blott på oss själva utan på hela landets ekonomi och att allt skall vara så bra som möjligt. Och otvivelaktigt är, att även lantarbetarna få det bättre, om vi gå med på animaliska tullar, ty då kunna de få mera betalt.

Jag vill dessutom säga till herr Bärög i Katrineholm, att om det hade blivit ett annat beslut i sockerfrågan, så hade våra statare uti sockerbetsdistrikten, för vilka herr Olovson i Västerås gärna vill ha det bättre ställt, vilket jag också vill, även fått det betydligt bättre i ekonomiskt hänseende. Till belysande av detta kan jag nämna, att när beslutet i sockerfrågan blev bekant nere i Skåne, hörde man från flera håll sägas, och icke minst ifrån arbetarna och framförallt lantarbetarna, att de ansågo detta beslut icke visa att man uti riksdagen hade någon omtanke för dem.

Herr talman! Jag skall icke längre förlänga debatten. Jag har dock ansett, att de felaktiga upplysningar, som i vissa punkter lämnats, icke borde stå oemotsagda.

Jag ber att få instämma i det av herr Jönsson i Boa här gjorda yrkandet.

Herr Norman: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Olovsons i Västerås anförande. Detta syntes mig nämligen präglad av en uppfattning, som nödvändiggör ett bemötande.

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)

Herr Olovson ville påstå, att vi på högerhåll ingen som helst rätt ha att föra arbetarnas talan, och han drev den satsen, att vi sökt efter tillfälle att skjuta lantarbetarna framför oss. Han sökte bl. a. särskilt bemöta vad som yttrades av herr Magnusson i Tumhult och herr Lindman. Jag frågar då: Vad är det, som blivit sagt från vårt håll? Jo, vi ha sagt, att om vårt jordbruk kommer i svårt läge, om det icke får ett efter förhållandena påkallat skydd, så kan icke jordbruket betala sitt folk såsom önskvärt vore. Villkoret för att vi skola kunna erbjuda våra arbetare drägliga levnadsvillkor är, att vi få så pass betalt för vad vi ha att sälja, att vi få ekonomisk möjlighet till ett sådant erbjudande.

Det framhölls med särskilt eftertryck av herr Magnusson i Tumhult, att det finnes ingen möjlighet att producera i längden, om produktionen är förenad med förlust. Falla prisen på jordbrukets produkter därhän, att varje producerad enhet innebär en förlust, då tvingas den enskilde jordbrukaren och jordbruket i allmänhet att inskränka sina utgifter på olika områden, och bland jordbrukets större utgifter ingår ju kostnaden för den mänskliga arbetskraften. Man får då vara betänkt på dels att inskränka antalet arbetare, dels att sänka arbetslönen.

Följden av en sådan politik, som borttager ifrån jordbruket ett erforderligt skydd, kommer till syvende och sist att gå ut över jordbrukets egna arbetare, det är vad vi velat trycka på. Väl förstår jag, att det är särdeles delikat för dem, som här speciellt vilja uppträda såsom arbetarnas talesmän, att höra den saken framhållas. Men det förhåller sig dock på det sättet. Falla priserna och våra inkomster minskas, går detta ut över oss och våra arbetare — det är alldeles givet.

Nu säger herr Olovson i Västerås: hur är det arbetsgivarna gå tillväga? Hur gjorde de exempelvis i höstas — sänkte de inte då de arbetslöner, som gällde? Ja, vad var orsaken härtill? Jo, priserna på jordbrukets produkter hade, som var och en har sig bekant, gått ned i sådan omfattning, att jordbruket — såsom det nu också från flera håll har erkänts — blivit i hög grad förlustbringande.

Nu pekade herr Olovson, i likhet med vad så många andra gjort vid åtskilliga tillfällen, på de lukrativa år, som jordbruket haft, och han säger: vad fingo jordbruksarbetarna med av allt detta, exempelvis under det första krigsåret? Jag trodde inte, att det borde vara denne talare, som säger sig ha utgått ur ett lantarbetarhem, obekant, att med jordbrukets fast anställda arbetarstam träffas avtal åtskilligt före tjänsteårets början, avtal, som i regel avse ett år framåt i tiden. Om under detta år förändrade priset förhållanden inträda, komma icke de ökade lönerna förrän efteråt. Men samma förhållande har nu på sistone verkat på det sättet, att fastän priserna på jordbrukets produkter sjunkit med svindlande fart, arbetslönerna icke fallit i samma tempo. Jordbruksarbetarna äro för närvarande överkompenserade, något som herr Lindman har belyst med faktiska siffror. Han pekade på, att om man uppställer talet 100 som utgångspunkt för priserna å vissa animaliska produkter år 1913, så ha desamma nu ett

indextal av 136, under det jordbrukets kontanta arbetslöner motsvara en siffra av 245 nu mot 100 år 1913. Den uppgiften ger en synnerligen klar och tydlig belysning av huru det förhåller sig på detta område.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbruksprodukter m. m.*

(Forts.)

Jag erkänner med tacksamhet det medgivande, som gjordes av herr Olovson, att jordbruket har det svårt för närvarande. När man går med på, att så är förhållandet, må det väl också kunna erkännas, att ett i trångmål stätt jordbruk saknar möjlighet att erbjuda de i detsamma anställda de löner och det ekonomiska utbytte, som det skulle vara oss jordbrukare i vårt eget välförstådda intresse kärt att ge.

När det gäller skydd för inhemsk näring, stöter man naturligtvis på de gamla inrotade frihandelsdoktrinerna, vilka herr Lövgren i Nyborg gjorde sig till tolk för, då han i sitt första anförande talade om, att här borde man inte gå den väg, som innebär tullskydd, ty detta innebure detsamma som att skapa ett spänt förhållande till andra länder — vi borde i stället öppna dörrarna, så att ett gott förhållande komme till stånd. Jag skall bara be att få erinra herr Lövgren i Nyborg om den hätska kamp, som på sin tid fördes mot importen av utländsk arbetskraft till vårt land. Vad är det som nu förekommer? Jo, det förekommer import av utländsk arbetskraft i form av färdiga varor, och denna ohejdade import skapar i vårt land en arbetslöshet, som dels bringar nöd till tusentals hem, dels ock förstör våra finanser. Det går inte i längden att bara lämna alla slussar öppna, öppna för under bättre förhållanden arbetande utländska industrier och utländskt jordbruk, vilka kasta sig över vårt eget lands avsättningsområden och taga brödet ur munnen på våra egna arbetare, samtidigt med att våra finanser förstöras. På det sättet går det inte i längden. Pengarna äro snart slut, och möjligheterna för landet att utbetala arbetsunderstöden försvinna. Vårt lands läge kräver ovillkorligen, att vi i vårt eget välförstådda intresse se till, att vi i görligaste mån bevara vår egen hemmamarknad. Det är detta vi å högerhåll velat på alla områden göra med vår näringspolitik, och det har under många decennier visat sig, att den politiken kunnat skapa arbete och välstånd åt olika samhällslager i vårt land. Nu är man inne på andra vägar, och resultatet har blivit en fruktansvärd tillbakagång, arbetslöshet och nöd.

Nu säger herr Lövgren i Nyborg i sitt senaste anförande: låt oss göra jämförelse med förhållandena i Amerika! Arbetslösheten i Amerika är procentuellt större än hos oss, trots vi inte gått med på de ökade tullsatser, som man från högerhåll påyrkat. Jag ville då fråga: om man genom vidtagna åtgärder skyddat oss mot dumpingen, om vi hade skyddat oss mot övermäktig utländsk konkurrens, måtte icke tillståndet i vårt land varit bättre än det nu är? Skulle vi icke då haft färre arbetslösa och mindre statliga utgifter för bekämpandet och mildrandet av den nöd, som arbetslösheten för med sig? Man har försummat att här vidtaga sådana åtgärder, som kunnat gagna oss, och detta försummande ber jag att få beklaga.

Jag skall till sist, herr talman, tillägga ännu en sak. Det har

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m. gjorts ett stort politiskt nummer av den föreliggande frågan, och det har t. o. m. kastats ut ett sådant ord, som att dessa fattiga lantarbetarens intressen sannerligen inte bli tillgodosedda av deras arbetsgivare — den fattige lantarbetaren är en Lazarus, som arbetsgivaren åker förbi i bil! Jag vill då säga, att tiderna för våra lantarbetsgivare sannerligen inte äro sådana, att de ha tillfälle att åka i bil. Däremot har jag mig bekant, att lantarbetarnas förtroendeman genom insamling från dessas sida blivit satt i tillfälle att åka i bil för dessa fattiga lazoners räkning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Jönsson i Boa m. fl. avgivna reservationen.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! En talare här har gjort gällande, att jag skulle ha sagt, att det endast vore de skånska storjordbrukarna, som skulle få nytta av den nu föreslagna tullförhöjningen. I så fall ber jag få säga, att om jag fällt det yttrandet jag tager det tillbaka. Jag har inte talat endast om de skånska storjordbrukarna utan om storjordbrukarna i hela vårt land, och vad jag därvid sagt är riktigt. Det är nu synnerligen glädjande att höra, att man särskilt å storjordbrukarehåll i Södra Sverige är angenämt stämd mot småbrukarna och lantarbetarna i mellersta Sverige och i Norrland. Återstår att se den vackra tanken realiserad.

I sammanhang härmed ber jag också att få inregistrera, att herr Poppus nämnde, att spannmålstullarna voro av mycket stort värde för de större skånska jordbrukarna. Vi skola ha detta i hägkomst vid det stundande avgörandet, när den frågan kommer före.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Jag vågar påstå, att de här ifrågavarande tullarna i allra största utsträckning kunna sägas avse att skydda de mindre jordbrukarna. Nu förhåller det sig ju så, att särskilt i valtider heter det från alla håll: om ni, mindre jordbrukare, vilja rösta med oss, så skola vi hjälpa eder och söka bevaka edra intressen! Här finnes nu ett utmärkt tillfälle att infria något av detta påstående, och det skulle därför vara roligt, om vänstern härvidlag i någon mån ville göra verklighet av sina löften; att vi högermän göra det, bevisar ju till fullo den vid utskottets utlåtande fogade reservation.

Jordbruket befinner sig faktiskt för närvarande i ett mycket tryckt läge, och det har heller icke någon talare i dag vågat bestrida. Våra produkter ha i pris sjunkit till den grad, att snart sagt samma pris gälla, som rådde före kristiden. Men produktionskostnaderna äro fortfarande mycket höga. Jag skall bara be att få nämna några siffror, som belysa denna sak. Särskilt kan det vara av intresse att se, huru det förhåller sig med artiklarna smör och ost. Enligt noteringar av den 22 sistlidne mars kosta nu jordnötskakor kr. 26:70 i medelpris; före kristiden var priset 15—16 kronor.

Rapskakor kostade sistnämnda datum kr. 19:10, förut 10—11 kronor. Linfrökakor noteras i kr. 27:15, förut cirka 15—16 kronor, sojamjöl kr. 24:45, förut 12—13 kronor, vetekli kr. 16:15, förut 8—9 kronor. Härtill kommer också, att den levande arbetskraften för produktion av sagda artiklar, såsom avlöning för kreaturs skötsel och mjölkning, fortfarande är cirka ett hundra procent högre än före kristiden. Det är ju alldeles givet att med dessa höga priser för produktion måste jordbruket komma i en mycket svår ställning. Och jag vill här som en jämförelse nämna, att artikeln smör, som i februari 1921 noterades i kr. 4:26, varit nere i ett så lågt pris som kr. 2:55 under februari månad i år, samt att ost, som i februari 1921 noterades i kr. 2:40, nu noteras i kr. 1:40.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbruksprodukter m. m.*

(Porta.)

Herr Lövgren i Nyborg sade i sitt anförande, att jag vid förlidet års debatt i bevillningsutskottet skulle ha yttrat, att i den händelse man arbetade mera, arbetarna skulle kunna betala en högre tull. Så föll nog icke mitt uttryck. Jag sade nämligen, att om inte åttatimmarsdagen hade införts, arbetarna hade varit mera betalningskraftiga, och det håller jag fortfarande på. Åttatimmarslagen har varit, är och blir till en förbannelse för vårt land. Och för den händelse även bönderna skulle arbeta så kort tid som åtta timmar om dagen, så kunde säkerligen aldrig de priser komma i fråga, för vilka det nu går att köpa livsmedelsprodukterna, utan då komme man säkert upp till dubbelt så höga siffror. Småbönderna få sannerligen inte arbeta bara den tid, som jag nyss nämnde, utan de måste hålla på både 14, 15 och 16 timmar om dygnet.

Herr Olovson i Västerås nämnde i sitt anförande, att man här skjuter lantarbetarna framför sig, pekar på dessa, och låtsar, att det egentligen är för deras skull, som man vill ha dessa tullar, under det att det innerst är för egen räkning man talar.

Herr Olovson säger vidare, att de, som haft det allra sämst under kristiden, vore lantarbetarna, och även före kristiden hade dessa varit de sämst situerade. Ja, men hur tror herr Olovson i Västerås, att en arbetsgivare skall kunna lämna sina arbetare någon högre betalning, om icke arbetsgivaren själv får mer betalt för sina produkter? Jag erkänner villigt, att lantarbetarna i förhållande till sitt tunga arbete och arbetstidens längd, jämfört med industriarbetarna, ha haft för låg betalning, och det är just därför, herr Olovson, som vi bönder fordra en sådan betalning för våra produkter, så att vi kunna betala våra arbetare en skälig lön. Det talet är ärligt menat från vårt håll.

Om man nu tittar litet i det här föreliggande betänkandet, så finner man där beträffande artiklarna ost och smör, att importen under 1921 var alldeles ovanligt stor i förhållande till exporten. Vad artikeln ost beträffar har importen överstigit exporten med icke mindre än 883,855 kg., och beträffande artikeln smör översteg importen exporten med icke mindre än 6,274,761 kg.

För min del är jag av den meningen, att om den politik, som förts på den sista tiden, fullföljes, så kommer detta att leda till mycket svåra förhållanden för vårt land. Hur skall det gå när man

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

bara köper, men ej säljer, ja det förstår man. Vi måste därför på allt sätt söka höja produktionen och minska vår import, men däre- mot söka på alla områden öka vår export. Göra vi icke det, går landet alldeles säkert sin ekonomiska undergång till mötes. Och var tro herrarna, att man skall få medel att betala alla de utgifter, som nu yppa sig från så ovanligt många håll? Jag tror icke det finnes någon möjlighet att få ihop dessa medel, om man följer den politik, som för närvarande föres, ty då lär vårt land, bildligt talat, snart bliva ett fattighus.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till det av herr Jönsson i Boa förut framställda yrkandet.

Herr H e r o u: Herr talman! Herr Lindman gjorde det påståendet, att jordbrukarklassen i stort sett icke vore annat än en arbetarklass. Jag är herr Lindman mycket tacksam för det påståendet. När nu bönderna i detta land fått höra ett sådant påstående från en gammal — får jag säga — »bondehövding», så är jag alldeles övertygad om, att de själva kunna tänka den tanken ut, att *arbetare och bönder ha gemensamma intressen*. Av det yttrande, som förut under debatten fälldes av en talare på dalabänken, förstår man ju, att det här och var i landet börjar bli klart, att herr Lindman dock icke är bondehövding för bönderna i alla delar av landet, även om det återstår mycket arbete ännu, innan det blir någon ändring i tänkesätten på kalmarbänken.

Jag ville kort och gott säga, att tullsystemet enligt min mening är en styggelse, som gör oss alla oense. Var och en vill ha tull på det, som han har att sälja, men ingen vill naturligtvis ha tull på det han skall köpa. Tullarna verka ju därhän att den, som har mycket att sälja, får ett större understöd, men den, som har litet, får ett mindre. I skatteavseende blir följden den, att den, som har en stor familj och tillhör de konsumerande klasserna, får betala det större understödet och vice versa.

Då jag anser, att den intressekamp, som här pågår, är en strid mellan kapitalets intressen och arbetets intressen, så ställer jag mig såsom jordbrukare på arbetets sida i denna kamp, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr M å n s s o n i Hagaström: Herr talman! Jag har icke deltagit i behandlingen av detta ärende inom utskottet och hade därför icke tänkt uppträda i denna debatt. Jag blev emellertid särskilt uppkallad av herr Norman i Läckeby, som kom med sådana påståenden, att det föreföll, som om han trodde, att andra kammaren var en församling av småskolebarn, som aldrig förr varit med i tulldebatt.

Herr Norman framlägger saken på följande enkla sätt. Vi ha inga tullar, men andra ha tullar. Till följd därav, att vi inga tullar ha eller åtminstone inga nämnvärda tullar, äro vi nu föremål för dumping från länder med låg valuta. På grund av att vi inga tullar ha, ha våra fabriker avstannat, och vi ha intet arbete åt våra arbetare, och därför är det så ställt som det är. Herr Norman och hans grupp

hava länge varnat för ett sådant sakernas tillstånd och gärna velat ha tullar införda här i landet, men det ha de otäcka frihandlarna på vänsterkanten satt sig emot, och därför är nu ställningen sådan den är. Nu slår herr Norman ut med händerna till Sveriges lantarbetare och övriga arbetare och säger: Nu ser ni, hur rätt vi hade och hur fördärlig den liberala och socialistiska politiken varit!

Herr Norman i Läckeby! Har herr Norman verkligen varit med i riksdagen under så många år och ändå icke vet, att Sverige är ett av de länder, som sedan nära ett halvt sekel har de högsta tullarna i världen utom Brasilien, Japan, Frankrike och Förenta staterna? Vet herr Norman verkligen inte det? Är herr Norman verkligen okunnig om den gamla kända sanningen, att den av världskriget försakade krisen icke började i Danmark eller Holland eller England, utan i Japan, som har världens högsta tulltaxa? Där small det på en gång, knall och fall. Vet herr Norman, att Förenta staterna haft att dragas med den i världshistorien enastående siffran av 9 miljoner arbetslösa, somliga uppgiva till och med, att siffran vid ett tillfälle uppgått till 10 miljoner? Nu säger min vän Lövgren, som följer med dessa förhållanden bättre, än jag nu för tiden gör, att motsvarande siffra för närvarande är 6 miljoner. I vilka länder var det som krisen började och i vilka är arbetslösheten störst? Är det i de länder, där de gamla höga tullarna varit rådande, eller i de länder, som haft låga tullar? För varje ärlig människa måste svaret bli, att krisen började i länder med höga tullar. Det var där det small först, och detta av naturliga skäl, ty, som jag sade härom dagen, då jag framförde min interpellation, de höga tullarna måste med naturnödvändighet leda till, att en massa fabriker lockas att uppstå, vilka icke äro behöfliga och vilkas produktionskostnader bliva orimligt höga. Tullen går upp med röken genom skorstenarna och försvagar landets konkurrenskraft till ingen nytta. Det har jag sagt så många gånger, att jag tycker herr Norman bör kunna det vid det här laget.

När denna debatt började, kom jag just från ett möte för de arbetslösa i Folkets hus, där jag resonerat om jordfrågan. Ställningen för de arbetslösa i vårt land är sådan, att det finnes icke några i detta land, som ha det så illa ställt som de arbetslösa industriarbetarna. Jag skall gärna medgiva, att jordbrukarnas ställning är relativt svår, om man jämför den med, huru de hade det förut. Det är alldeles givet, att icke heller jordbruket kunnat undgå att få kännning av depressionstiden, men jag vill dock erinra om, att jordbrukarna dock äro de, som nu sitta säkrast — jag undantar naturligtvis dem, som köpte sina gårdar till de pris, som rådde under kristiden. Men de gamla jordbrukarna, som sitta på sina gamla gårdar, de äro dock, om jag jämför dem med handelsmän, med arbetarna eller med fabrikanterna eller med vem som helst, de som sitta mest säkra. Detta kunna vi komma överens om.

Men rent rosenrasande är det väl ändå att nu, när det finnes 160,000 arbetslösa i landet, komma och begära en fördubbling av tullarna på smör och ost, kött och frukt, levande svin o. s. v., tullförhöjningar, som ju måste innebära en betydande beskattning av arbe-

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)*

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m. tarna. Man måste dock vara en stor humorist, herr Norman, när man kan stå upp och tala om tull på hungern till förmån för mättnaden, tull för dem, som äro hungriga och intet ha att äta, till förmån för dem, som äro mätta. Det är helt enkelt löjligt i sådana tider, som de nuvarande.

(Forts.)

För övrigt vill jag erinra om, att vi nu stå inför en höjning av priserna, något som man kan se, om man följer konsumtionsföreningarnas noteringar. Jag såg också härom dagen en officiell uppgift från Amerika, varav framgick, att vetepiserna under loppet av en kort tid stigit med 4 kronor per 100 kilogram. Det är ju inte så litet. Det är vidare att märka, att under loppet av allenast en och en halv vecka smöret i butikerna stigit från 3 kronor 30 öre till 3 kronor 90 öre, som är dagspriset; i somliga affärer är smörpriset till och med uppe i 4 kronor 10 öre. Jag har själv tagit reda på detta i dag. Äggen stiga likaledes. När man sedan frågar i butikerna: Varför stiger smöret, vet ni vad man svarar då? Jo, det skall bli tull på det, svarar man. Den tull vi gå att votera om, har således redan drivit upp priset på smör med 60 öre i somliga butiker och ända till 80 öre i andra.

Tror herr Norman, att vi haft det bättre, om vi hade haft så höga tullar, att vi ingenting kunnat införa? Kan herr Norman ge mig en förklaring på, hur vi skola få betalt för pappersmassan, tidningspapperet, timret, gatstenen, malmen, järnet? Vi skola väl ha betalt för det, eller hur? Tror herr Norman, att Norrlands sågverksarbetare och fabrikanter äro nöjda med att arbeta gratis och skänka bort timret, bara för att herr Norman icke vill, att någon betalning skall komma in i landet? Herr Norman är icke så enfaldig, att han icke har god inblick i det nationella varuutbytet, det vet jag mycket väl. Därför är det barnsligheter att stå och tala här så, som han har gjort.

Herr Poppus är ju en mycket lycklig man, en av Gud och valmännen synnerligen väl utrustad och gynnad person. Det brukar annars vara tvärtom. Han är en man, som aldrig tänker på sig själv, och det gör icke heller hans meningsfränder, både han och de tänka bara på andra. Sådana karlar bruka inte komma in i riksdagen, och ännu sällsyntare är det att se, hur en person med en sådan sinnesförfattning lyckats trygga sitt mandat. När en man är så funtad, att han icke tänker på sig själv, då brukar hans saga i riksdagen inom kort vara lyktad.

Nu komma emellertid herrar Poppus och Bengtsson i Kullen och vilja lura i oss, att det är Norrlands jordbrukare och överhuvud det mindre jordbruket, som detta tullskydd egentligen gäller, men icke alls södra Sverige. När denna fråga var före i fjol, höll jag ett långt anförande, och tänkte därför slippa ifrån den saken i år. Men nu måste jag ändå erinra om, att när herr Lindman i fjol framförde samma synpunkter, som herrar Bengtsson i Kullen och Poppus hava framfört i år, påpekade jag, att enligt den officiella statistiken för perioden 1906—1911 fanns det i Norrbottens län, i genomsnitt för vart och ett av de i perioden ingående åren, 12,893 brukningsdelar

med tillsammans 2,621 svin. 12,000 bönder och 2,000 svin, då är det väl alla skäl att låta oss få höga tullar! I Västerbottens län fanns det enligt samma statistik 20,126 brukningsdelar med 14,194 svin och, märk väl, icke ett visst år, icke av en händelse, utan i genomsnitt per år under hela perioden 1906—1911. I Jämtland hade vi på den tiden en man, som arbetade mycket för hög tull på svin och fläsk. Nåväl, i Jämtlands län fanns det under samma tid 12,896 brukningsdelar och 10,141 svin eller 0,8 svin per brukningsdel. I Västernorrlands län hade man 21,811 brukningsdelar och 16,779 svin, eller ungefär $\frac{2}{3}$ svin per brukningsdel. I Gävleborgs län med 18,276 brukningsdelar fanns det 16,800 svin, eller 0,8 svin per brukningsdel även där. Nu är det att märka, att det är sed däruppe, att nästan varenda arbetare skall ha en gris, men dessa grisar äro inräknade i de siffror jag förut nämnt, vadan den verkliga grismängden — om man kan tala om en sådan, då det gäller 0,8 svin — är mycket mindre än den förefaller att vara av siffrorna att döma.

Man talar om, att arbetslönerna icke gått ned. Då vill jag säga, att jag i går hade ett brev från en arbetare på landsbygden nere i trakten av Kosta. Han förklarade, att den gällande lönen på landsbygden numera vore 25 öre i timmen. Vid Kastets sågverk arbeta timmerforslarna, efter vad jag hörde av en Gävlearbetare härom dagen, för 4 kronor om dagen. Detta motsvarar en lön av 2 kronor om dagen före kriget. På den tiden hade de ungefär 4 kronor om dagen, vilket alltså betyder, att deras reallön nu blivit sänkt till hälften av vad den var före kriget. Sedan talar man här om, att arbetslönerna icke gå ned. Är detta en riksdag, tror ni, eller är det en barnkammaré?

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Herr talman! Jag har nödgats begära ordet för att i största korthet besvara herr Månssons anförande, då han ju särskilt adresserade sig till mig. Herr Månsson frågade mig, om jag som gammal riksdagsman icke kände till, att Sverige hade bland de högsta tullarna i världen. Jag skall då be att få till herr Månsson framställa den motfrågan: Har icke herr Månsson, som ju är speciell tullexpert, kännedom om, att andra länder vidtagit tullförhöjningar med anledning av de efter kriget inträffade förändrade valutaförhållandena, men att vi i vårt land icke, åtminstone icke i nämnvärd grad, fått tillfälle att vidtaga dylika åtgärder? Denna sak torde ställa problemet i en helt annan dager, än herr Månsson ville ställa det i.

Jag skall icke vidare gå in på att bemöta vad herr Månsson sade. Jag vill endast påpeka den faktiska verkligheten. Det är tre och ett halvt decennium, som vi genomlevat, sedan vi fingo vårt tullsystem i huvudsak genomfört. Kan herr Månsson förneka, att den ekonomiska utvecklingen för vårt land har gått i en viss linje? Kan herr Månsson förneka, att vårt svenska jordbruk, som vid spannmåls-tullarnas införande för 34 år sedan stod på synnerligen svaga fötter, tack vare det stöd, som medelst tullarna åstadkoms, har vuxit sig

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

kraftigt och starkt, utvecklat sig på ett utomordentligt sätt, kunnat bereda icke blott arbete åt stora skaror av vårt folk utan också näring åt vår väsentligt ökade befolkning, icke minst vår industribefolkning? Kan herr Månsson förneka, att det stöd, som på sin tid gavs åt vårt svenska jordbruk, för oss genom sina verkningar blev av oskattbart värde under världskrigets ofärsår? Var tror herr Månsson, att vi hade stått, om vi icke, tack vara det stöd, vårt jordbruk på sin tid fick, tack vare den ryggrad, det lyckades vinna, tack vare den utveckling, som det genom detta stöd lyckades nå, haft ett jordbruk, som under världskriget haft möjlighet att ge bröd åt vårt folk? Tror herr Månsson, att vi kunnat gå relativt oskadade ur världskrigets skärseld, om vi icke haft detta föregående?

Jag vet ju, att det tjänar mycket litet till att diskutera tullfrågor med herr Månsson. Det är alldeles lönlöst, och jag vänder mig därför nu icke till herr Månsson utan till kammarens övriga ledamöter. Jag bara ber dem lägga på minnet, vad vi genomlevat och vad tullskyddet faktiskt verkat för vårt jordbruk och att vi, tack vare den ståndpunkt, vårt jordbruk på grund av detta skydd kunnat uppnå, haft en, om också i viss mån knapp, så dock nödortftig bärgning för vårt folk i tider, då vi voro avstängda från möjligheten att från andra håll förskaffa oss hjälp. Vårt folk borde stå till vårt svenska jordbruk och dess män, dess föregångsmän, i en tacksamhetskuld, som borde förmå det och folkets representanter att på ett annat och bättre sätt vårda sig om vårt jordbruk och möjligheterna för dess fortbestånd och fortsatta utveckling än det, som man nu, förblindad av en ensidig frihandelssyn på tingen, synes vara inne på.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till den av herr Jönsson i Boa m. fl. avgivna reservationen.

Herr Månsson i Hagaström: Herr Norman i Läckeby är en dålig lärjunge och kommer troligen alltid att förbli en dålig frihandlare. Han höll i höstas långa föredrag, där han kom fram med samma saker som här. Jag skrev då en broschyr i frågan, som herr Norman kunde läsa på sina agitationsresor. Men herr Norman kör i alla fall alltjämt på det gamla sättet.

Jag vill svara herr Norman med några få ord. I 35 år ha vi haft tullar och under den tiden ha vi utvecklats i en viss riktning, sade herr Norman. Han menar naturligtvis, att det väsentligen beror på tullarna, att vi gått framåt i ekonomisk utveckling. Om vi nu taga t. ex. jordbruket, menar herr Norman då, att hela den andliga uttryckningen av landets jordbrukare under dessa 35 år icke betyder någonting? Betyda lantbruksmaskinerna, sädesförädlingen, sädeshärdningen alls ingenting? Betyder hela den vetenskapliga utvecklingen på jordbruksområdet, betyder konstgödningen och alla de lantbrukstidskrifter, som nu spridas till varje stuga, ingenting? O. s. v., o. s. v.

Herr Norman vet mycket väl, att under frihandelsperioden 1871—1888 ökades vår åkerareal från 2,563,141 hektar till 3,213,405 hektar eller således med 650,240 hektar, d. v. s. i genomsnitt med

36,124 hektar om året. Kom ihåg siffran: under frihandelsperioden ökades vår åkerareal med i genomsnitt 36,124 hektar om året — eller kom åtminstone ihåg siffran 36,000. Under denna tid predikade herr Normans föregångare i hans religion, att jordbruket avkastade ingenting annat än sin ägare. Men trots detta nyodlades det inte mindre än — som jag sade — 36,000 hektar om året. Sedan kom den tid, då jordbruket skulle föda jordägarna genom att tullarna infördes. Hur växte då den odlade jorden under motsvarande period? Jo, på 24 år, från det tullarna kommo, eller till 1913, växte den från 3,244,404 hektar till 3,683,612 hektar eller med 439,208 hektar, d. v. s. med i genomsnitt 18,296 hektar om året — jämnt hälften så stor ökning under tullperioden som under den tid, då jordbruket inte avkastade något annat än sina ägare.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.*

(Forts.)

Den siffran borde vara nog rörande den saken. Herr Norman kommer att invända, att brödsädsproduktionen ökades. Jag kommer att svara honom, om han kommer upp igen, med siffror rörande den saken. Han kommer att säga, att vete- och rågproduktionen sammanlagt ökades, och jag kommer att svara honom med exakta siffror på den punkten. Och så vidare hela vägen.

Jag har bara nu anfört till hans varning en enda siffra, nämligen om den odlade åkerjordens ökning under frihandelsperioden och under tullperioden, men den är betecknande för hela utvecklingen på området.

Herr H e r m e l i n: Herr talman! Jag vill endast be att få fråga herr Fabian Månsson, om han är absolut övertygad om, att den statistik, som han här framlade, är fullt riktig. Jag tror, att siffrorna för den senare tidsperioden dock äro säkrare än de, som röra den tidigare. Jag tror icke, att man med några lektioner från herr Månssons sida skall försöka korrigera jordbrukarnas uppfattning, utan jag tror, att vi, som bo och verka på landet, själva kunna se och bedöma saken.

Herr Sköld: Herr talman! Jag vet inte, om den av herr Månsson anförda statistiken var riktig, men det kanske finns andra skäl, som kunna anföras för samma uppfattning, som herr Månsson gjorde sig till tolk för. Jag erinrar mig, att för någon tid sedan den danske jordbruksministern i ett tal förklarade, att det danska lantbruket står på så hög nivå, som det gör, tack vare det förhållandet, att landet varit förskonat från jordbrukstullar.

Herr Å k e r l u n d: Herr talman! Jag skall be att få göra ett litet inlägg med anledning av vad herr Månsson i Hagaström yttrade nyss om de stora nyodlingar, som tillkommo på frihandelstiden, och nedgången under protektionisttiden. Att siffran blivit mindre på senare tiden torde nog bero på, att det under den föregående tiden inte var några egentliga nyodlingar, som verkställdes, utan sjösänkningar och torrläggning av sankta ängsmarker, som sedermera

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

blevo åker. Dessa företag minskades efter hand, åtminstone i södra och mellersta Sverige, och därmed blevo nyodlingarna mindre än förut.

(Forts.)

Herr M å n s s o n i Hagaström: Ingen böjer sig hellre än jag i vördnad för kammarens mest radikala ledamot, herr Åkerlund, men jag vill endast säga, att i detta avseende äro våra meningar dock rätt olika. Det är alldeles rätt, som herr Åkerlund säger, att i Närke och på andra håll under frihandelstiden pågingo stora sjösänkningar. Men det är också riktigt, att i hela Småland, Blekinge och norra Skåne, där de milda vintrarna göra det möjligt att under vintertiden sätta spett och spade i marken, gingo då böndernas söner och drängar varje år efter slutad tröskning ut och odlade 2 à 3 skäppland. Men när tullarna kommo, veta vi, vilket missmod, som uppkom i dessa trakter och överallt, icke minst bland bönder och småfolk, emedan man med rätt eller orätt betraktade tullsegern som småfolkets nedtrampande under godsägarna. I samband med detta uppkom och stärktes den stora emigrationen. De som drogo vinst av tullarna, de odlade ingen jord, men de, som blevo rasande på tullarna och foro till Amerika, det var sådana män, som efter tröskningens slut bröto ett par skäppland mark varje år.

Herr M a g n u s s o n i Skövde: Jag skall icke uppehålla kammaren längre, men jag vill säga, att det säkerligen icke är riktigt att fästa sig vid de nakna siffrorna så, som herr Månsson gör. Det bör icke vara herr Månsson obekant, att nyodlingarna nedgått även av den anledningen, att man under senare tid i motsats till vad förhållandet var under frihandelsperioden icke på något sätt kunnat skaffa arbetskraft för verkställande av några nyodlingar. Denna omständighet synes det mig, att man här också måste taga i betraktande.

Jag tror sålunda, att den statistik, herr Månsson anförde till stöd för att frihandelstiden skulle varit gynnsammare än tullskyddstiden, icke täcker de verkliga förhållandena.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2).

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Efter föredragning av *punkten 3)* yttrade:

Herr J ö n s s o n i Boa: Herr talman! Med stöd av vad jag förut anförde, ber jag att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen i föreliggande punkt.

Herr R ö i n g: Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Jöns-

son i Boa m. fl. vid punkterna 3)—8) avgivna reservationen, i vad den avsåge förevarande punkt; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition: Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 3 av utskottets förevarande betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Jönsson i Boa med flera vid punkterna 3—8) avgivna reservationen, i vad den avser förevarande punkt.

Voteringen utvisade 125 ja mot 73 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Efter föredragning av *punkten 4)* anförde:

Herr Jönsson i Boa: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till min m. fl:s reservation i denna punkt.

Herr Rönng: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte biträda utskottets hemställan i denna punkt.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Härpå föredrogs *punkten 5)*; och anförde därvid:

Herr Jönsson i Boa: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Rönng: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa om bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 6).

Utskottets hemställan bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 7)* anförde:

Herr Johansson i Kälkebo: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Wohlin och mig avgivna reservationen, i vad den avser förevarande punkt.

Ang. förhöjda
tullsatsen
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

När jag nu har ordet, skall jag, med herr talmannens medgivan-
de, även be att få yrka bifall till samma reservation i den mån den
rör nästa punkt, den åttonde.

(Forts.)

Herr R ö i n g: Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till
utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav pro-
positioner å de yrkanden, som därunder framställt i avseende å den
föredragna punkten; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Sedan *punkten* 8) härefter föredragits, yttrade:

Herr J ö n s s o n i Boa: Herr talman! Jag hemställer om bifall
till den av mig m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till
utskottets hemställan i denna punkt.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propo-
sitioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den
av herrar Wohlin och Johansson i Kälkebo vid punkterna 7) och
8) avgivna reservationen, i vad den avsåge sistnämnda punkt, samt
3:o) bifall till den reservation, som vid punkterna 3)—8) avgivits
av herr Jönsson i Boa m. fl., i vad densamma avsåge punkten 8);
och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen
vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes emel-
lertid, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositi-
onen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr
talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening
för sig. Men även härom begärdes votering, i anledning varav
först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringspro-
position:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående
punkten 8 av bevillningsutskottets hemställan i dess betänkande
nr 19 antager yrkandet om bifall till den av herr Jönsson i Boa
m. fl. vid punkterna 3)—8) avgivna reservationen, i vad den avser
punkten 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda vote-
ring antagit yrkandet om bifall till herrar Wohlins och Johans-
sons i Kälkebo reservation, vid punkterna 7) och 8), i vad den avser
sistnämnda punkt.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 143
ja mot 54 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöll följande
av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 8 av utskottets förevarande betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Jönsson i Boa m. fl. vid punkterna 3)—8) avgivna reservationen, i vad den avser sistnämnda punkt.

Huvudvoteringen utföll med 120 ja mot 72 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Vidare föredrogs *punkten 9*); och yttrade därvid:

Herr Magnusson i Skövde: Man kan sannerligen känna sig tveksam, om det är lönt att föra en saklig debatt i hithörande frågor efter det mottagande, som exempelvis herr Fabian Månssons anförande här i kammaren rönt. Men jag skall i alla fall be att få taga kammarens tid i anspråk för några erinringar på den punkt, som här föreligger.

Det gäller ju, som herrarna torde finna, frågan om tull på äpplen och päron. Man skulle kunna erkänna, att bevillningsutskottet i år har presterat en viss fyndighet och en viss omväxling, då det gällt att motivera avslagsyrkanden på tullframställningar. Ena gången heter det, att en tullförhöjning skulle orsaka överspekulation här i landet etc., såsom då det gällde frågan om tull på parfymmer. Det skulle uppstå nya fabriker, och jag vet icke allt vad det var för elände. En annan gång, då det exempelvis gällde tull på kardbeslag, motiverar bevillningsutskottet sitt avslagsyrkande med, att fabrikanterna kunna ju sälja till utlandet. Och då det nu gäller frukt, äpplen och päron, så säger utskottet, att här är det fråga om en permanent tull, och då dessa tullar äro föremål för en utredning, kan man naturligtvis icke gå med på den föreslagna. Det har tydligen varit utskottsmajoriteten alldeles fördolt, att utskottet kunde gått på den linje, som reservanterna anvisat, nämligen tull för blott ett år. Jag tycker således, att dess avfärdande av motionen på den grunden är väl ytligt och lättvindligt. Vill man icke gå med på en permanent tull, vill man icke gå med på att föregripa tull- och traktatkommitténs mycket omfattande och mycket långsamma arbete, kunde ju ändå utskottsmajoriteten gått med på reservanternas yrkande om tull under de månader, som det nu är fråga om under nästa år.

Herr Röing sade i sitt anförande här i dag, att man skall icke se den här frågan ur synpunkten av tryckta näringar utan ur synpunkten av vilken handelspolitik vårt land bör föra. Jag skall icke komma in så mycket på principfrågor härvidlag, men jag måste dock säga detta, att en handelspolitik, som i dessa dagar och under förhållanden, som nu råda, innebär den öppna dörrens politik, lärer väl ändå icke vara ägnad att öka arbetstillfällena och möjligheten att med

Ang. förhöjda
tulleatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

*Ang. förhöjda
ullsatser
för animaliska
ordbrukspro-
dukter m. m.* ökas.
arbete förtjäna sitt dagliga bröd här inom landet. Och det torde väl ändå vara skäl i att se till, om det icke kan finnas fog för en handelspolitik, som kan medföra den verkan, att arbetstillfällena

(Forts.)

En föregående talare, herr Pettersson i Hällbacken, var i sitt rätt vittsvävande anförande inne på denna fråga om tull på äpplen och päron. Han sade sig vara fruktodlare, och jag har ingen anledning att förneka detta, ehuru väl, då han är representant för en klimatiskt rätt dåligt gynnad del av vårt land med avseende på fruktodling, det nog lär vara svårt att på grund av hans erfarenhet härvidlag bygga en bestämd mening om denna tulls betydelse. Jag kan emellertid icke neka till, att hans anförande erinrade mig om det bekanta uttrycket, att den Herren förlänar ett ämbete, den förlänar han också förmågan att sköta det, och det synes mig, att den bonde han förlänar ett socialistiskt riksdagsmannaskap, den förlänar han också den rätta socialistiska tron även i tullfrågor, som beröra jordbruket. Herr Pettersson i Hällbacken sade, att vi skola icke gå med på någon av de ifrågavarande tullförhöjningarna, ty de gynna bara storjordbruket. Ja, det argumentet känna vi full väl igen ända så lång tid, som tullskydd över huvud varit under debatt här i landet. Men jag skall icke ingå på ett bedömande av, huruvida det kan vara riktigt eller icke i fråga om de tullrubriker, vi förut här avhandlat, utan jag skall endast hålla mig till den här föreliggande rubriken. Där kan man väl ändå icke säga, att det är ett tullskydd, som skulle i särskild mån gynna storjordbruket och godsägarna. Ty även om det finns rätt så betydande fruktträdgårdar på många av våra gods, så finns det lika betydande fruktträdgårdar hos enskilda, ja t. o. m. hos småbrukare. Det är en odling, som är mycket spridd ända ned till de små jordbrukarna och lägenhetsägarna, och det är således här fråga om en tull, som skulle vara till stor nytta för dessa, även om den icke kunde fullständigt hejda så dock begränsa den överflödsimport, som nu äger rum. Vi ha i motionen verkligen gått mycket moderat fram. Vi ha icke ifrågasatt ett tullskydd, som skulle verka under de tider, då den svenska frukten i ringa mängd eller alls icke kommer i marknaden. För den tiden ha vi icke begärt någon förhöjning utan endast under den tid, då det verkligen i regel finns tillräckligt med svensk frukt, d. v. s. september t. o. m. december månader, då vi under normala förhållanden mycket väl kunna täcka den inhemska konsumtionen av frukt, men då det har visat sig, att importen från andra länder fullständigt lamslår den inhemska försäljningen. Den, som till äventyrs gjort sig besvär att läsa i motionen anförda statistiska siffror — och som för övrigt bestyrkas av utskottets utlåtande — finner, att importen av äpplen och päron — det är endast sådana det gäller, icke annan frukt — uppgick 1919 till i runt tal 6 miljoner kilogram, 1920 till i runt tal 11 miljoner kilogram och 1921 till i runt tal 7 miljoner kilogram. Det är sålunda inga obetydliga mängder det här rör sig om. Och huvudparten av denna import är förlagd till tider, då vi ha mycket gott om inhemska frukt eller årets sista månader. Den av mig förut nämnde talaren,

herr Pettersson i Hällbacken, konstaterade själv, att ställningen är sådan, att stora mängder av svensk frukt, exempelvis här i Mälartakterna, icke kunna tillvaratagas, därför att det lönar sig icke, utan den samlas ihop och gives till svinen. Det förefaller mig då vara en litet egendomlig slutsats, herr Pettersson kommer till, då han efter att ha konstaterat detta säger, att vi ha ingen anledning att hejda importen, ty det är uppenbart, att om vi genom tullskydd fördyra den svenska frukten, skulle ännu mera gå till svinen. Ja, är det så säkert, att det går den vägen? Om vi genom ett tullskydd, som i någon mån hindrar den övermäktiga utländska importen, åstadkommer en starkare efterfrågan på den svenska frukten, så lär väl ändå icke en större del av denna gå till svinen, utan den lär väl gå till en annan och bättre användning, nämligen till förbrukning i hushållen. Man gör sig nog skyldig till att i betydande mån ställa sakerna på huvudet, när man resonerar så, som herr Pettersson i Hällbacken här gjorde.

*Ang. förhöjda
tullsatsen
för animaliska
jordbruksprodukter m. m.
(Forts.)*

Nu ställa sig ju fraktförhållandena sådana — jag har här siffror från förra året, men de lära nog ha en viss jämförelseriktighet även nu — att frakten exempelvis från Tyrolen till Stockholm är ungefär 5 öre per kilogram och från Holland till Stockholm ungefär 3 öre per kilogram, d. v. s. efter förra årets tariffer samma pris från Holland till Stockholm som från Mariefred till Stockholm. Det är ju uppenbart, att när man från dessa länder och även från Östersjöländerna Estland och Liffland skickar hit mycket frukt, är detta ägnat att alldeles lamslä försäljningen av den frukt, som kommer inifrån landet. Man har sagt, att det är önskvärt och nödvändigt, att frukt användes i menige mans hushåll, därför att det är ett viktigt näringsämne, och jag är den förste att underskriva detta. Men då lär det väl vara oriktigt att använda frukten till svinfoder. Jag vill ej gärna tro det, men jag kan icke neka till att jag måste tro, att om vi gå den väg, som herr Pettersson i Hällbacka förordat, kommer den inhemska frukten att även i fortsättningen mera användas till svinfoder än till människoföda, och det kan väl icke vara så särdeles ekonomiskt välbetänkt eller riktigt.

Här gäller det — jag vill ånyo betona det — att skydda oss från en fullkomligt ruinerande import utifrån under fyra månader av året, då den svenska frukten i tillräcklig mängd kommer i marknaden och då den faktiskt är av bättre kvalitet än den importerade. *Det är den importen det nu gäller* och icke att under övriga tider på året fördyra frukten eller försvåra importen av sådan. Det är uppenbart, att den nuvarande tullsatsen 10 öre per kilogram härvidlag ingenting betyder. Den utjämnar icke ens fraktskillnaden. Men däremot kunde en tullsats sådan som den i motionen föreslagna vara av betydelse. Och då jag vågar påstå, att det här gäller att skydda ett stort antal mindre bemedlade småbrukare och lägenhetsägare i landet, och då jag är övertygad, att tullen icke är ägnad att försvåra förhållandena för någon här inom landet, kan jag för min del med gott samvete yrka bifall till den reservation, som fogats vid punkten i fråga.

Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.

(Forts.)

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Laurén* och *Bodén*.

Herr R ö i n g: Herr Magnusson i Skövde fick det intrycket av herr Petterssons i Hällbacken anförande, att den bonde, som vår Herre förlänar ett socialistiskt riksdagsmandat, förlänar han även tron på nyttan av ett frihandelsvänligt tänkesätt. Det intryck jag fick av den siste ärade talarens anförande, var närmast det, att den trädgårdsmästare, som vår Herre förlänar ett konservativt riksdagsmandat, den förlänar han även tron på nyttan av ett protektionistiskt tänkesätt. Ty det finns väl få näringar i vårt land, som äro mindre i behov av ett tullskydd än odlingen av färsk frukt. Icke ha merkostnaderna vid denna odling förskjutit sig på sådant sätt, att riksdagen behöver vidtaga en extra åtgärd för att skydda denna odling. Det skulle i sanning, mina damer och herrar, vara bra egendomligt om samma kammare, som för blott några få minuter sedan avslög yrkandena om ökat tullskydd å fläsk, smör, ost och ister, nu skulle rösta för bifall till den hemställan, som gjorts av den siste ärade talaren.

Herr Magnusson har rätt i en sak, att vad denna näring liksom så många andra näringar mest lider av är de nuvarande höga järnvägsfrakterna i vårt land. Men vi ha oss alla bekant att det finns anledning antaga att vi inom den allra närmaste tiden komma att få dessa fraktsatser högst avsevärt reducerade, och därigenom inträder en helt annan situation för våra fruktodlare.

Herr Magnusson framhöll dessutom ett skäl för utskottets ståndpunkt, som han använde till skäl för sin ståndpunkt, nämligen den goda kvalitet äpplen och päron, som skördas här i vårt land. Det gäller således en konkurrens med en utländsk vara, som är kvalitativt mindervärdigare än den svenska frukten, och den konkurrensen behöva vi väl icke frukta allt för mycket.

Jag antager, att kammarens ledamöter i dag ha haft alldeles nog av tulldebatter, och skulle det vara någon, som icke fått sitt lystmäte, så lovar jag, att han skall få det tillfredsställt i dag åtta dagar, när kammaren skall behandla förslagen om höjda tullar på malen och omalen spannmål. Och det är i den tron, att alla de skäl, som kunna framföras för och emot förhöjda tullar å dessa olika produkter, redan framförts under den debatt, som nu fortgått i fyra timmar, som jag, herr talman, begränsar mitt yttrande till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Jag hade icke tänkt taga till orda i denna punkt, men då herr Magnusson i Skövde särskilt vände sig direkt till mig, så skall jag be att några korta minuter få taga kammarens tid i anspråk.

Herr Magnusson nämnde, att det var någonting förunderligt, att en person, som särskilt odlar frukt, icke ser något värdefullt i en frukttull. Ja, jag har förut under debatten sagt — och jag ber att

ytterligare få upprepa det — att om motionären med sin motion avser att få mera frukt försåld och större vinst genom denna frukttull, så betvivlar jag, att så blir fallet. Utan min absoluta övertygelse är, att genom denna tull skulle konsumtionen så nedgå, att den stora mängd frukt, som för närvarande går till spillo, på grund av att det icke finns avnämare för den, skulle ytterligare ökas.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.*

(Forts.)

Herr Magnusson i Skövde nämnde särskilt importen under månaderna september—december. Jag ber då att få understryka, att under det att konsumtionen av frukt i vårt land uppgår till 85 miljoner kilogram om året, så uppgår under de nämnda månaderna importen till endast cirka 3 miljoner kilogram. Men alldeles säkert kommer tullen att verka, som jag förut nämnde, så, att fattigt folk icke kan köpa denna frukt, som vi behöva ha så mycket som möjligt av till den konsumerande allmänheten, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag framhöll i mitt anförande, att det här uteslutande var fråga om äpplen och päron, och jag gjorde det därför, att jag av herr Petterssons anförande hade fått den uppfattningen, att han ej hade den saken klar för sig, och detta framgår ju också tydligt av hans senaste anförande. Han säger, att man importerar 85 miljoner kilogram frukt, men att det under de tre sista månaderna förra året endast varit en import av 3 miljoner kilogram, vilket är riktigt. Importen endast av päron och äpplen har dock, när den var som störst, rört sig om ungefär 11 miljoner kilogram om året, varav 3 miljoner kilogram äro en betydande del, men tydligen har herr Pettersson tagit med all frukt, sydfrukter, apelsiner, citroner, bananer och dylikt, men om sådana frukter är det här icke alls fråga. Således är herr Petterssons anförande byggt på ett misstag.

Herr Röing säger, att ingen näring är mindre i behov av tullskydd än fruktodlingen, därför att omkostnaderna där icke skulle hava fördyrats. Jag skall icke gå in på detta så mycket. Man kan ju resonera så, att när man har fruktträd planterade, så växer frukten medan man sover, men skall man verkligen sköta sin trädgård, så får man nog finna sig i arbete och i en fördyring av omkostnaderna. Det är emellertid icke blott detta det gäller, utan här är det fråga om att man överhuvud skall få sälja den frukt, som växer på våra träd, så att den icke lämnas till svinmat, därför att varor, som komma från andra länder, uttränga densamma. Jag kan icke se, att detta senare kan vara förenligt med god ekonomi. Jag tror, att det fortfarande kan finnas starkare skäl för den meningen att vi böra se till, att under de månader av året, då vi verkligen hava gott om svensk frukt av fullgod beskaffenhet, den blir såld inom landet och icke får stå tillbaka för den importerade varan och användas till svinfoder.

Herr Pettersson i Hällbacken: Jag vill bara nämna för herr Magnusson, att jag icke sade, att importen utgjorde 85 miljoner

Ang. förhöjda tullsatser för animaliska jordbruksprodukter m. m. kilogram, utan jag sade, att konsumtionen uppgick därtill och att litet över 3 miljoner kilogram importerades under månaderna september—december förra året.

(Forts.)

Herr B ä r g i Katrineholm: Jag kan icke underlåta att säga några ord med anledning av herr Magnussons kraftiga erinringar om att något borde göras för att få avsättning för den bättre svenska frukten.

Jag har här i min hand referat över en redogörelse för lagringsförsök, som verkstälts av byråchefen Sonesson i lantbruksstyrelsen, och där fäster han uppmärksamheten vid att, om man från trädgårdsodlarnas sida beflitade sig om att på ett tillfredsställande sätt lagra den bättre svenska frukten, skulle man genom denna åtgärd kunna uttränga all den import av utländsk frukt, som förekommer under de tider av året, då det verkligen är fråga om konsumtion av bättre svensk frukt. Att genom en tullförhöjning söka åstadkomma, att man alltid kunde trygga en god avsättning åt den mindervärdiga svenska frukten, förefaller mig alldeles otänkbart. Men även i detta avseende kan delvis en lättnad vinnas, om man uppmärksammar de möjligheter, som numera finnas att tillvarataga den bättre svenska frukten. Byråchefen Sonesson har verkställt provlagringar vid statens kylhus i Hallsberg och även i Malmö och meddelat, att resultatet blivit alldeles ofantligt gott. I slutet av det referat över hans redogörelse, som jag har här, påpekas, att man kan beräkna, att under normala år produceras i Sverige cirka 80 miljoner kilogram frukt, och om därav endast 5 procent eller således 4 miljoner kilogram kylbehandlades och fördes i marknaden under tiden från den 1 december till den 1 april, skulle vid normal skörd icke ett äpple eller päron behöva importeras från utlandet. De prov, som verkstälts, ha visat, att extra prima svensk frukt, som nu i februari och mars månader försålts till Nordiska kompaniet här i Stockholm, icke på långt när betingat det pris, som den utländska frukten gjort, och ändå givit god förtjänst. Jag hade tillfälle att i bevillningsutskottet visa prov härpå, och ledamöterna i utskottet måste konstatera, att denna frukt, fastän den hade legat uppe i över tre veckor, sedan den togs ur kylhuset, var bättre och smakligare än den utländska frukten. Jag tror, att det vore bättre, att våra trädgårdsodlare toge fasta på denna sak än att de skola springa till riksdagen och begära hjälp i form av förhöjda tullar.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr M a g n u s s o n i Skövde: Jag ber att få säga herr B ä r g i Katrineholm, att jag icke alls sprungit till riksdagen och begärt hjälp för den frukt, varom han talade, nämligen den som lagras, så att den kommer ut i handeln i mars och april månader. Den har jag lämnat utanför min begäran om hjälp. Det rör sig här om den andra frukten, som icke kan förvaras på sådant sätt, nämligen hushålls- och höstfrukten. Det är således två alldeles skilda saker, som vi tala om, och vad herr B ä r g här redogjort för berör icke den tullfråga, vi

här diskuterat. Man måste skilja på dessa saker, och det tycker jag, att man också borde ha gjort inom bevillningsutskottet, så att man icke här kommer och talar om frukt, som skall säljas under mars och april, då, såsom framgår av motionen, det här gäller blott månaderna september t. o. m. december.

*Ang. förhöjda
tullsatser
för animaliska
jordbrukspro-
dukter m. m.
(Forts.)*

Då herr Bärge talade om den bättre svenska frukten, missförstod han mig. Jag sade, att den svenska frukten är av bättre kvalitet än den, som vi under höstmånaderna importera utifrån. Det gäller i här föreliggande fall dels hushållsfrukt och dels mindre hållbar annan frukt, som icke genom lagring kan stå sig in på nya året. Men den andra bättre svenska frukten, som lämpar sig för långvarig lagring, är det icke alls fråga om; den faller utanför detta tullförslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av friherre Fleming m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övernående ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 9 av utskottets förevarande betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av friherre Fleming m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 116 ja mot 75 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Avgavos följande motioner, nämligen av:

herrar *Wagnsson* och *Hage*, nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 181, angående reglering av löneförhållandena för befattningshavare vid lots- och fyrstaten m. m.;

herr *Nylander*, nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående vissa inrikes postavgifter;

herr *Laurén m. fl.*, nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 171, angående pensionsförbättring för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen;

herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*, nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 147, med förslag till lag om sparbanker m. m.;

herr *Norman m. fl.*, nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 176, angående omorganisation av hushållningssällskapen; och

herr *Johanson* i Hörninge *m. fl.*, nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Nämnda motioner bordlades.

§ 8.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att excellensen Hjalmar Branting på grund av sjukdom (influensa med 38°,2) är oförmögen att infinna sig i Riksdagen intygas.

Sthlm 29/3.

Nils Arnoldson.

Med. Dr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.20 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem.
Per Cronvall.

Onsdagen den 29 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till avgörande förelåg först bankoutskottets utlåtande, nr 11 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **K r i s t e n s s o n**, som yttrade: Herr talman! Beträffande föredragningen av föreliggande ärende ävensom av bankoutskottets utlåtanden nr 11 B samt nr 19 tillåter jag mig hemställa, att endast kantrubrikerna föredragas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3—5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada,
ådragen under
militär-
tjänstgöring.

Punkten 32, angående förhöjning av ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Uti propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under tiden 1 januari—30 juni 1923 hade Kungl. Maj:t under punkten 32 av elfte huvudtiteln föreslagit, att riksdagen måtte dels medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utginge såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under första halvåret 1923 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda halvår, finge, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, höjas med 50 procent utöver det belopp, vartill ersättningen skulle bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, dels ock för bestridande av härav föranledda kostnader å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett förslagsanslag av 80,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr *Lindberg* väckt motion, nr 16, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, dels att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utginge såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under 1922 och första halvåret 1923, eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under samma tid, finge, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, höjas med 100 procent utöver det belopp, vartill ersättningen skulle bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, dels ock att för bestridande av härav föranledda kostnader de av Kungl. Maj:t å elfte huvudtiteln i tilläggsstaten för 1922 samt i budgetförslaget för första halvåret 1923 å extra stat äskade anslagsbeloppen, respektive kronor 160,000 och 80,000, måtte höjas till respektive 320,000 och 160,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motion, i vad den avsåge anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923, måtte

dels medgiva, att den ersättning — — — lika med Kungl. Maj:t — — — militärtjänstgöring,

dels ock för bestridande — — — 80,000 kronor.

I en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Bäcklund* och *Kloo* yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr B ä c k l u n d: Herr talman! Vid denna punkt i utlåtandet har jag tillsammans med en annan ledamot av kammaren fogat en reservation, däri vi hemställa om bifall till den av herr *Lindberg* i denna kammare väckta motionen, vilken går ut på att tillerkänna de personer, som äro skadade i militärtjänstgöring före den 1 janu-

ari 1921, 100 procents förhöjning på det belopp, som utgår i ersättning enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Det är på det sättet, att personer, som blivit skadade i militärtjänstgöring efter den 1 januari 1921, få 100 procents förhöjning å det belopp, som 1909 års förordning lämnar, men att däremot de, som äro skadade före den 1 januari 1921, icke få mer än 50 procents förhöjning. Detta förhållande har gjort, att vi ansett oss göra en rättvis sak, när vi ställt oss på motionärens ståndpunkt i detta fall och hävdad den åsikten, att det bör vara lika. Jag vill här blott påpeka vad motionären i sin motion anfört om vad sådana personer, som det här gäller, skrivit till honom. De säga så här: »Vår önskan och vårt hopp är att det genom motion i riksdagen skall kunna ändras, så att det blir lika understöd för alla. — Ni förstår nog hur det kan vara för den fattige sjuke; det som för de flesta riksdagsmän kanske synes vara en bagatell kan för honom vara så mycket. Största antalet av de skadade är sådana, som genom förkyllning ådragit sig lungtuberkulos, och nu äro ej avgifterna högre än att de som ha den större ersättningen kunna själva betala legosängsavgifterna vid jubileumssanatorierna och klara sig utan att anlita fattigvården, som ju ändå är den tyngsta hjälpen för de flesta att mottaga. De andra stå många beroende av fattigvården. — Varje person som vill sätta sig in i saken, förstår hur det skall kännas när två sjuka ligga på ett sanatorium eller sjukhus kanske säng i säng med varandra, skadade i samma tjänstgöring, och den ene som hade 'nåden' att skada sig efter den 1 januari 1921 erhåller 3 kr. per dag, den andra 2,25.»

Det märkvärdiga, herr talman, i denna fråga är, att det föreligger en utredning från arméförvaltningen, marinförvaltningen och riksförsäkringsanstalten, som fått i uppdrag att utreda detta spörsmål, och de ha inkommit till Kungl. Maj:t med förslag, vari de förordat 100 procents förhöjning just för dessa personer, som vi i reservationen gått in för. Kungl. Maj:t har emellertid av ekonomiska skäl — säges det — icke kunnat godtaga denna utredning och framlägga förslag om 100 procents förhöjning. Man står litet undrande i sådana här fall, när det ju gäller militärstaterna och en budget på hundratals miljoner kronor, huruvida det icke skulle vara möjligt att utan ökning, kanske i vissa fall med en liten inskränkning här och där, kunna spara ihop dessa 160,000 per år för att ge åt dessa, om det nu icke finns någon annan utväg för staten att kunna få ihop de 160,000 kronor, som påfordras.

Nu är förhållandet det, att riksdagen gått in för att tillerkänna alla, som skadats efter den 1 januari 1921, 100 procents förhöjning, och i och med detta beslut ha vi allt framgent undan för undan allt efter som olycksfallen komma att ersätta dessa personer på detta sätt. För de andra, som äro skadade före den 1 januari 1921, går det visserligen med samma förhöjning till 160,000 kronor, men undan för undan gå dessa bort, och då kommer ju beloppet att minskas. Därför tror jag, att det vore fullt riktigt, om riksdagen ginge

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada
ådragen under
militär-
tjänstgöring.*

(Forts.)

Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada
ådragen under
militär-
tjänstgöring.

(Forts.)

in för den av oss hävdade uppfattningen eller med andra ord fattade beslut i enlighet med den av herr Lindberg väckta motionen. Det gäller på denna punkt nr 32 i utlåtandet en höjning av summan från 80,000 till 160,000 kronor. Det återkommer sedan under punkten 10 i utlåtandet nr 11 B, och där blir det också en ökning men per år kommer denna ökning icke draga mer än 160,000 kr. Vi borde ju nästan alla och särskilt de av kammarens ledamöter, som haft en son, eller som ha söner, som komma att gå ut i militärtjänsten, åtminstone lätt, tror jag, kunna få den känslan, att om det är så att de bliva fördärvade i kronans tjänst under dessa militärövningar böra de också få ersättning på sådant sätt, att de någorlunda drägligt kunna draga sig fram. Ha vi den uppfattningen och den känslan för dessa, som redan äro skadade och alla dem, vilka, såsom jag läst upp, ligga på lungotssanatorier, att vi vilja hjälpa dem och låta dem leva sina återstående dagar någorlunda bekymmerfritt, böra vi icke tveka här i kammaren utan också gå att tillstyrka och bifalla den i ämnet vid punkten fogade reservationen.

Jag ber på grund härav, herr talman, att få yrka bifall till herr Lindbergs motion, vilken innebär, att summan uti punkten 32 i detta utlåtande blir, vad beträffar första halvåret 1923 höjd till 160,000 i stället för 80,000 kronor.

Med herr Bäcklund förenade sig herrar *Kloo, Höglund, Blomquist, Berg* i Karlskrona, *Olovson* i Västerås, *Lindberg, Hage, Venerström* och *Billqvist*.

Herr *Kristensson*: Herr talman! Jag skulle också ha god lust att instämma med den förre talaren, men tyvärr får man ha litet känsla för den statsfinansiella situationen i dessa tider, och ett bifall till reservationen betyder i alla fall $\frac{1}{4}$ miljon kronor i budgeten. Det gäller nämligen 160,000 kronor på denna punkt och även ett avsevärt belopp på tilläggsstaten, vilket gör tillsammans 240,000 kronor.

Detta är det ena skälet, varför jag icke i utskottet för min del kunnat biträda motionärens hemställan. Det andra skälet är, att jag anser, att man bör ha litet respekt för föregående års riksdags beslut. Utskottet hade till och med tillstyrkt denna fördubblade ersättning av 100 % att utgå även till dem, som under år 1920 drabbats av sådan skada. Detta avslogs emellertid av riksdagen. Vid sådant förhållande och då Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna tillmötesgå den hemställan, som gjorts från de myndigheter, marinförvaltningen och riksförsäkringsanstalten samt arméförvaltningens civila departement, som haft att förberedande behandla denna anslagsfråga, och då vidare jag för min del håller före, att under denna riksdag man nog få akta sig att gå utöver de anslagkrav, som Kungl. Maj:t funnit sig böra kräva, kan jag icke annat än biträda Kungl. Maj:ts proposition.

Jag vill dessutom erinra om att ett bifall här medför konsekvenser ifråga om livräntor och understöd enligt andra lagrum än de

som gälla för militärväsendet, så att om riksdagen vill vara konsekvent är det icke fråga om allenast det belopp, som här nämnts, utan om åtskilligt högre belopp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindberg: Herr talman! Jag skall be att få påpeka, att vederbörande myndigheter, som yttrat sig i denna fråga, nämligen arméförvaltningen, marinförvaltningen och riksförsäkringsanstalten, samtliga ansett, att en förhöjning på 100 procent bör utgå. I utskottsutlåtandet förekommer en passus, varav man skulle kunna draga den slutsatsen, att riksförsäkringsanstalten endast föreslagit 50 procents förhöjning å de enligt 1909 års förordning utgående beloppen, men det förhåller sig i själva verket på det sättet, att riksförsäkringsanstalten tvärtom har förordat, att ett tidigare förslag av år 1920 om att ersättningsbeloppen skulle höjas med 100 procent borde vinna beaktande, men under förutsättning, att detta icke skulle bifallas, har man föreslagit 50 procents förhöjning.

Herr Kristensson talade om den statsfinansiella situationen, men man måste väl ändå anse, att det är något malplacerat att tala om den i detta sammanhang. Riksdagen har ju dock råd att bevilja hundra-talet miljoner kronor eller mera för militära ändamål. Vi ha i dag på förmiddagen behandlat ett utskottsutlåtande, där utskottet ansåg, att en besparing av 15 miljoner kronor på de militära utgifterna strängt taget endast var en bagatell. Här rör det sig om ett belopp på 160,000 kronor per år, och då talar man om den statsfinansiella situationen. Man tänker emellertid icke på dessa stackars människor, som under utövningen av dem pålagd plikt att förbereda sig för vad man kallar fosterlandets försvar hava blivit berövade sin hälsa, och vilka nu som tack härför få 675 kronor per år, som de icke kunna klara sig på, varför de följaktligen äro hänvisade till fattigvården för att hjälpligt kunna draga sig fram. Jag tycker, att det i detta sammanhang är något hjärtlost att tala om den statsfinansiella situationen, och jag anser, att det skulle vara ingenting mindre än en skam, om riksdagen uteslutande ur den synpunkten skulle avslå motionen.

Jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr Bäcklund: Herr talman! Då man vill gendriva en annans uppfattning är det alltid bra att, som utskottets ärade ordförande nyss i sitt tal gjorde, skrämma kammarens ledamöter med att om beslutet går i den och den riktningen, blir det så stora konsekvenser. Man aktar sig dock för att tala om vad det blir för konsekvenser av att i detta fall bifalla motionen. Man har icke haft något att peka på, och därför slungar man ut talet om dessa konsekvenser över kammaren, och det kan ju hända, att man i dessa tider, då det är svårt om pengar, kanske nappar på kroken och följer utskottet utan att låta själva saken vara det avgörande.

Jag tror, att kammaren gör klokt i att icke alltför mycket lyssna till talet från utskottet, ty utskottet har på sätt och vis — vems

*Ang.
erättning i
anledning av
kroppsskada
ådragen under
militär-
tjänstgöring.*

(Forts.)

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

felet är, kan jag icke säga — vid behandlingen av detta ärende blivit fört en smula bakom ljuset av den anledningen, att det i statsrådsprotokollet vid föredragningen av elfte huvudtiteln står talat om vad riksförsäkringsanstalten föreslagit å tilläggsstaten för år 1922 och i staten för första halvåret 1923. Det står däremot icke alls refererat i statsrådsprotokollet, att riksförsäkringsanstalten i samma skrivelse den 8 december absolut hävdar den uppfattningen, att ersättningsbeloppen böra höjas med 100 procent. Utskottet har av denna anledning också kunnat skriva ungefär som det gör på sidan 12 i utlåtandet och ändå stå rätt klart.

Utskottet säger där i andra stycket: »På grund av vad sålunda förekommit, har riksförsäkringsanstalten för år 1922 och för första halvåret 1923 endast föreslagit en förhöjning av 50 procent å de enligt 1909 års förordning utgående ersättningsbeloppen. Kungl. Maj:t har anslutit sig till riksförsäkringsanstaltens förslag.»

Nu är det, som jag påpekade, icke på det sättet, utan riksförsäkringsanstalten hävdar absolut i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den meningen, att ersättningsbeloppen böra höjas med 100 procent, men för den händelse, att Kungl. Maj:t icke kan gå med härpå, ja, då går ersättningen till det och det beloppet. Det är ju även alldeles naturligt, att om höjningen skulle bibehållas vid 50 procent, var riksförsäkringsanstalten tvungen att säga ifrån, till vilket belopp anslaget då skulle gå.

Jag tror, att kammaren gör saken en god tjänst genom att bifalla motionen. Jag tror, att den innebär ett krav, som man med allt skäl kan förfäktat här i kammaren, och jag tror icke, att det i ekonomiskt avseende är oöverstigligt för vårt land och vårt folk att betala dessa stackare, som ha blivit fördärvade i militärtjänst, en någorlunda skäligen ersättning för sina återstående levnadsdagar.

Jag ber därför, herr talman, att av denna anledning få vidhålla mitt yrkande.

Herr Månsson i Hagsström: Jag vill erinra om att då vi på sin tid debatterade 1914 års härordning såväl i partigrupperna och i tidningarna som i utskottet och riksdagen yttrades det farhågor för att den vinterutbildning, som man övergick till, skulle medföra, att man skulle få att dras med en rätt så stor kontingent, som för hela sin livstid skulle bliva förstörda genom dessa för våra förhållanden och vårt klimat fullkomligt — det är fortfarande min mening — huvudlöst anordnade militärövningar.

Nu ha vi detta förhållande inpå oss. Det händer nästan varje dag, att jag får brev från alla möjliga personer — jag hinner icke ens besvara fjärdedelen av dem — och dessa brev komma även från sådana, som ha blivit sjuka eller invalider under militärtjänst, och de tala om sina vedervärdigheter och om hur svårt de ha det.

När det nu här föreligger ett förslag att ge en smula åt dem, som riksdagen, visserligen icke denna riksdag utan en föregående, faktiskt varit med om att fördärva genom att utlämna dem till militärövningar, som varit så huvudlöst anordnade, som var och en vet,

att de varit, att de värnpliktiga ådragit sig obotlig skada och sjukdom för livstiden, anser jag, att det är kammarens och riksdagens skyldighet att göra något för att dessa personer också få en något så när draglig ställning under sitt återstående sorgliga liv. Många av dem, som sitta här, och kanhända majoriteten av dem, ha dock varit med om att på sin tid utlämna dessa personer åt olyckan.

*Ang.
ersättning i
anledning av
kroppsskada
ådragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

Det finnes ju för övrigt många invalider, som ådragit sig skada på annat sätt än de, som jag här talat om, och som fått tuberkulos och reumatism och andra lidanden genom att kräla i snödrivor och vattenpölar. Även på annat sätt har det således blivit invalider under såväl militärtjänst som annan statens tjänst. Jag menar, att om riksdagen vill slå in på sparsamhetsvägen, så finns det en annan väg att välja, och det är den, att de fortfarande i någon mån arbetsföra invalider, som kunna användas till expeditionstjänst och annan tjänstgöring, må ha företräde till statstjänster vid skilda verk och inrättningar, där de kunna utföra lämpligt arbete, sedan de offrat hälsa och lemmar i statens tjänst. I Frankrike är det, om jag icke tar fel, så, att t. ex. tobaksförsäljningen helt och hållet är reserverad för deras räkning, som på ett eller annat sätt utmärkt sig eller lidit skada i statens tjänst. Jag menar, att på de områden, där vi hava statsmonopol, böra alla tjänster, där sådant kan ske, reserveras för deras och deras likars räkning. Men även på en hel del håll inom statens expeditioner bör man göra någonting för att bereda dem arbete framför andra och därmed komma in på en verklig sparsamhetsväg.

För närvarande ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, i vad den avsåge anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Kristensson, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteeringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bankoutskottets hemställan i punkten 32 av utskottets förevarande utlåtande nr 11 A, bifaller den i ämnet väcka motionen, i vad den avser anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 100 ja mot 78 nej; och hade kammaren alltså, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen, i vad den avsåge anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Punkten 33.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. gratialen
åt avskedad
manskap.*

Härpå föredrogs *punkten 34*, angående anslag till ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedad manskap; och yttrade därvid

Herr H o l m s t r ö m i Gävle: Herr talman, mina damer och herrar! Jag skall icke besvära kammaren med många ord angående min motion. Den är ju enhälligt avstyrkt av utskottet. Och därmed är ju också dess öde beseglat.

Som jag i min motion anført, uppvaktade ombud för Sveriges indelta personal i höstas Kungl. Maj:t. Uppvaktningen skedde inför konungen, inför statsministern och inför försvarsministern. Och därvid framfördes den indelta personalens bekymmer beträffande pensionsförhållandena, och det uttalades som ett önskemål, att deras pensionering skulle ske efter de grunder, som finnas angivna i min motion. De, som då uppvaktade, liksom alla, å vilkas vägnar de talade, ha naturligtvis hoppats, att följden av denna uppvaktning skulle bli en proposition ifrån Kungl. Maj:t till årets riksdag. Och många utanför de indeltas leder hava också hyst samma förhoppning — jag är en bland dem. När jag sista motionsdagen på förfrågan hos herr försvarsministern fick det beskedet, att han visserligen behjertade dessa personers sak, men att han då ännu icke kunde avgöra, huruvida han skulle komma med en proposition till riksdagen eller ej, så avlämnade jag min motion. Någon tid därefter meddelade herr försvarsministern mig, att han icke kunde komma med någon proposition; han hade nämligen låtit verkställa en utredning, som visade, att detta skulle stiga till en mycket hög summa. När jag sålunda framlämnade denna motion, så ville jag föra fram denna de indeltas vädjan till riksdagen. Och när bankoutskottet nu avstyrkt den, så hoppas jag, att det uteslutande är av den anledning, som av bankoutskottets ärade ordförande nyss anfördes i den förut debatterade punkten, nämligen den, att tanken på det statsfinansiella läget tvingat känslan och den goda viljan att träda tillbaka. Och därför är väl i denna stund ingenting annat att göra, än att endast högeligen beklaga, att staten skall nödgas så dåligt sörja för dessa sina tjänares ålderdom. Men jag vill i alla fall uttala den förhoppningen, att det snart nog skall bli staten möjligt att kunna gå de indeltas önskningsar till mötes.

Nu är det emellertid beklämmande att erfara, att regeringen så litet har tagit hänsyn till de bekymmer, som vid den nyss nämnda uppvaktningen framfördes, att den i sin proposition rörande denna personals dyrtidstillägg t. o. m. föreslagit en *sänkning* av dessa personers nu utgående pensionsförmåner. Detta är, som sagt, verkligen beklämmande.

Nu har med anledning av denna proposition avgivits en motion av herr Bäcklund, som vill åt den indelta personalen söka rädda åtminstone vad de nu hava i pensionsförmåner. Motionen är under-

tecknad av ett mycket stort antal av kammarens ledamöter från olika partier. Jag anhåller, herr talman, att nu till bankouskottets ledamöter få rikta en varm vädjan att ta den motionen under välvillig behandling. Och jag anhåller också, att till kammaren lika varmt få vädja, att när denna motion kommer på kammarens bord, den också måtte bli bifallen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Nilsson* i Antnäs och *Gustafsson* i Vimmerby.

*Ang. gratialen
åt avskedad
manskap.
(Forts.)*

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet *Hansson*:
Herr talman! När den uppvaktning, som den föregående talaren omnämnde, gjordes inför statsministern och mig, så hyste jag den förhoppningen, att det skulle vara möjligt att komma till något för de uppvaktande gynnsamt resultat, och jag gav också i det svar, som lämnades de uppvaktande, uttryck åt denna förhoppning. Jag lät därefter omedelbart företaga en utredning rörande kostnaderna för ett bifall till de framställningar, som gjorts av representanterna för det indelta manskapet. Men den hysta förhoppningen grusades, när jag såg resultatet av denna utredning.

Man går lätt omkring med den föreställningen, att det här gäller ett relativt ringa antal personer, som på sin tid hava tjänat staten, och som man just på grund av det begränsade antalet böra kunna hjälpa på ett lämpligt sätt. Det visade sig emellertid, när utredningen förelåg, att det redan är 10,585 indelta, som mottaga understöd från staten. Man har nu begärt vissa höjningar av dessa understöd och lagt det så, att höjningen förnämligast skulle komma de yngre bland dessa indelta till godo. När jag talar om de yngre, är jag redan uppe över femtioårsåldern, d. v. s. därmed avses de, som äro femtio till sextio år. De andra åtnjuta genom de utgående dyrtidstilläggen ett jämförelsevis rikligare underhåll än dessa, som äro mellan femtio och sextio år. Genom det förslag, som framlades av de uppvaktande och som förelagts riksdagen genom herr *Holmströms* motion, skulle dessa mellan femtio och sextio år få sina understöd mycket avsevärt höjda, under det att höjningen för de äldre, som åtnjuta dyrtidstillägg, därest man tar hänsyn till dyrtidstilläggen, icke skulle bli så betydande. Om jag skulle gå att avväga en understödshjälp av detta slag, skulle jag emellerid snarare vilja ge mera åt de äldre än åt dessa mellan femtio och sextio år, om vilka man kan förmoda, att de, om de äro vid vigör, hava utsikt att sig själva försörja.

Men utredningen visade också, vilka ökade kostnader, som ett bifall till den gjorda framställningen skulle medföra. Det visade sig, att om man bifölle denna framställning, med undantagande dock av det föreslagna understödet åt änkor och den speciella höjningen åt *i armén* befordrade, skulle det vålla staten en årlig utgift av 4,662,700 kronor. För närvarande är utgiften för understöd av detta slag 1,559,000 kronor. Det var alltså fråga om en kostnads-

*Ang. gratialen
åt avskedad
manskap.
(Forts.)*

ökning på över 3,000,000 kronor. När jag såg dessa siffror, förstod jag genast, att det var utsiktslöst att tänka på en framställning i enlighet med de uttalade önskningarna, jag gjorde då vissa beräkningar, huruvida man genom en reduktion av de framställda önskemålen skulle kunna komma till ett rimligt belopp. Det visade sig emellertid att till följe det stora antalet understödstagare skulle även en relativt blygsam höjning av understödet vålla en sådan merutgift för statsverket, att i den nuvarande finansiella situationen — förlåt att jag talar om den nu igen — det icke var tänkbart, att man skulle kunna skaffa medel för att tillmötesgå önskemålen ens i begränsad omfattning. Under dessa omständigheter var det, som jag ansåg mig icke böra föreslå regeringen att till riksdagen ingå med proposition rörande höjning av understöden till de indelta.

Beträffande den omständighet, som påtalades av kapten Holmström rörande dyrtidstilläggen, skall jag icke i dag yttra mig. Vi få ju senare tillfälle, när utlåtande i det ärendet kommer, att diskutera om den saken.

Emellertid bör det ihågkommas, när det nu reses en kraftig opinion för förhöjda understöd åt dessa indelta, att de stå i ett särskilt förhållande till staten. De hava icke varit i den meningens statstjänstemän, att de åtnjuta pension i samma ordning som de, som under ett visst antal år hava varit i statens tjänst. De åtnjuta understöd, och detta understöd är för de äldre av dem av en storlek, som gör att i samma ögonblick man mera avsevärt höjer på dessa summor, så träder det fram en hel rad, som varit anställda hos staten ett stort antal år och säga, att nu äro vi sämre ställda och vi måste hava våra pensioner förbättrade. Det är ju alltid det tråkiga med sådana ändringar, att de draga konsekvenser med sig, och jag tror det är oundvikligt att ändringar göras endast med klar översiktighet över alla konsekvenser. Det tråkigaste är då, att man i regel måste vara mycket återhållsam. Beträffande de indelta har man måst vara återhållsam redan av den anledningen, att ett bifallande av deras önskemål skulle vålla staten en stor direkt merutgift, en merutgift så stor, att det icke fanns möjlighet att nu bereda täckning för ett sådant belopp i budgeten. När man setat vid uppgörandet av den årets riksdag förelagda budgeten och nödgats pruta på varenda punkt, nästan aldrig kunnat taga hänsyn till om här förelagat ett önskemål, som möjligen kunde föranleda att föreslå riksdagen en merutgift, utan ständigt på varje punkt måst fråga sig, är det möjligt att här kunna komma nedåt, då tror jag, att regeringen kan mycket väl stå till svars med att den i en sådan pressande situation icke gått in till riksdagen med förslag av det innehåll, som framburits av herr Holmström i hans motion.

Herr Bäcklund: Herr talman! Det svåra vid utskottsbehandlingen av frågor av denna art är, att man vet aldrig vad det kostar i ena eller andra hänseendet. I fjol förelåg en motion i samma fråga, den var ungefär skisserad likadan som den ifrågavarande motionen av herr Holmström. Jag var reservant i bankoutskottet förra

året, och jag fick då till utskottsutlåtandet fogat en blank reservation, tack vare att jag icke kunde få utskottet till att göra en utredning, vad det kostade till exempel att höja med 50 eller 100 kronor för 50, 60, 65 eller 67-åringar. På motionen, vare sig den som fanns förra året eller den som finnes i år, kunde man naturligtvis icke gå, om man över huvud ville lyckas att göra något för dessa gamla indelta soldater. Jag har i år begärt inom utskottet att få en utredning på vad det skulle kosta med en förhöjning med vissa belopp, 50 å 100 kronor per person, vid vissa åldrar, 60, 65, 67 år o. s. v., men absolut omöjligt i likhet med förlidet åt. Utskottsmajoriteten sätter sig absolut emot att få en sådan utredning, och därför kan man icke göra något säryrkande gentemot utskottet. Det finnes ingen möjlighet, ty man vet icke vad det skulle kosta. Därför har jag ansett det vara onödigt att två år är rad, trots att jag behjärtat saken, gå fram med en blank reservation, som icke kunde föranleda något resultat. Det är detta som gör, att jag icke står som reservant här i år, men jag hoppas, att när dessa personer bliva behandlade på detta sätt, som icke är riktigt enligt min mening åtminstone, utan de kunde ju tillerkännas någon förhöjning; om man icke kunde gå fram efter herr Holmströms motion, så finns både dyrtidstillägg och pensionstillägg, som komma att behandlas för övriga f. d. befattningshavare och dyrtidstillägg för dessa f. d. befattningshavare, och då finns det möjlighet att åtminstone för ett år i taget rätta till det. 200 kronor till exempel, det veta vi av den kungl. propositionen angående dyrtidstillägg att det gör för sammanlagt alla dessa, som fyllt 60 år och däröver, 1,700,000 kronor, men vad det gör i avseende på till exempel en höjning för åldersklasser sådana som 65, 67 år och olika intervaller även för de utgående understöden, det veta vi icke, och det finns ingen möjlighet att få veta det.

Jag har velat påtala den oginhet, som ett utskott kan visa vid sådana tillfällen, när det icke vill saken. Då gör man på det sättet, att man också nekar en person, som har en avvikande mening inom utskottet, att få fram en begärd utredning, så att ett yrkande kan framställas både i utskottet och i riksdagen. Det är detta jag velat hava påtalat vid detta tillfälle, så att man åtminstone vid utskottsbehandlingen efter detta skall göra de utredningar, som behöva göras, när det föreligger en sådan motion.

Herr Kristensson: Herr talman! Den siste ärade talaren riktade, såvitt jag kunde förstå, ett ganska skarpt angrepp mot det utskott, som han och jag sitta tillsammans i. Jag får för min del säga, att jag har den uppfattningen ifråga om vår finansplan, att det är alldeles nödvändigt, att det är regeringen, som i stort sett får lov att göra upp den, ty det är den som ensam kan överblicka alla trådarna. Men om här nu väckas en förfärlig massa motioner, skulle då varje utskott vara tvunget till att låta sätta igång och besvara ämbetsverken med utredningar därom, då vi veta till exempel som i detta fall, att detta är en sak, där man låtit göra en approximativ utredning, som visar, att den går på 2 miljoner kronor. Och vad

*Ang. gratialen
åt avskedat
manskap.
(Forts.)*

Ang. gratialen
 åt avskedad
 manskap.
 (Forts.)

här föreslagits i denna motion är avsevärt mera säger utskottet. Nu har herr statsrådet upplyst, att det är sammanlagt 3,6 miljoner eller mer. Vid sådant förhållande finner jag, då man känner det statsfinansiella läget, att det bör bliva motionärernas egen sak att prestera utredningen och att den icke bör ske genom officiella myndigheter.

Herr Bäcklund Herr talman! Bara ett par ord till utskottets ordförande! Jag vill endast säga, att jag alltid haft för mig, att det är riksdagen, som har hand om penningpungen och icke Kungl. Maj:t.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 35.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 36—39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Å föredragningslistan var vidare uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 11 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 6—9.

Lades till handlingarna.

Vid härfpå skedd föredragning av *punkten 10*, angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! I konsekvens med det beslut som kammaren för en stund sedan fattade på grund av det yrkande, som jag gjorde med anledning av herr Lindbergs motion, ber jag, då det här gäller samma sak — det är i ena fallet fråga om tilläggsstaten 1922 och i det andra fallet om ordinarie staten 1923 — att få yrka bifall till herr Lindbergs motion även i detta fall.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena biföll kammaren den i ämnet väckta motionen, i vad den avsåge anslag å tilläggsstat för år 1922.

§ 3.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 19, angående vissa pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten.

Punkten 1, angående tilläggspension åt f. d. professorn J. Eriksson. *Ang. tilläggspension åt f. d. professorn J. Eriksson.*

I en till riksdagen avlåten, den 3 febuari 1922 dagtecknad proposition, nr 54, hade Kungl. Maj:t under punkten 1 föreslagit, att riksdagen måtte medgiva, att f. d. föreståndaren för centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdets avdelning för lantbruksbotanik, professorn Jakob Eriksson finge, utöver honom nu tillkommande årlig pension av 4,000 kronor, från och med den 1 januari 1922 under sin återstående livstid uppbära en årlig tilläggspension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att sammanlagda pensionsbeloppet uppginge till 5,600 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Punkten föredrogs. Därpå anförde:

Herr Sommelius: Herr talman! Jag beklagar, att jag i avseende å denna punkt på sätt och vis svikit de förpliktelser, jag åtagit mig, i det jag underlåtit att vid detta ärende i utskottet framställa min reservation. Jag talade i utskottet för bifall till Kungl. Maj:ts proposition om en tilläggspension till professor Jakob Eriksson av 1,600 kronor, sålunda, att pensionen i ett för allt skulle uppgå till 5,600 kronor. Då jag emellertid såg, att utskottet enhälligt var på den motsatta sidan, så underlät jag att reservera mig. Men då jag sedermera tänkte på ärendet, har jag mer och mer kommit till den uppfattningen, att synbarligen en mycket stor orättvisa vederfarits professor Eriksson, då man vägrar honom ett pensionstillägg,

Ang. tilläggs- som skulle ställa honom i jämbredd med alla andra, som efter 1914 pension åt kommit i delaktighet av pension.

f.d. professorn
J. Eriksson.

(Forts.)

Det är genom ändrad lagstiftning, som professor Eriksson har kommit i den situationen, att han icke kunnat få högre pension än 4,000 kronor. Men han har sedan en gång gjort framställning, att denna hans pension skulle höjas, utan att detta lyckats vinna kamrarnas bifall. Då pensionsåldern numera skall vara 65 levnadsår och tjänsteåren 25, så kan professor Eriksson oavsett levnadsåren, som äro ännu högre än de nämnda, visa tillbaka på en tjänstgöring i statens tjänst av 39 år. Men därtill kommer en annan omständighet. Då andra kammaren mycket sällan har underlåtit att stödja vetenskapsmän och forskare så må jag uttala, att det mycket sällan här inträffar, att andra kammaren varit i bättre tillfälle än i dag att visa prov på sina högsinnade åsikter i liknande fall. Ty det finnes väl få forskare, som haft en så betydande uppgift som professor Eriksson på grund av det arbete, han utfört vid utforskandet av vissa sjukdomar inom växtvärlden såväl hos vanliga växter som hos skogens träd m. m. Omfattningen av den verksamhet, han utfört, blott sedan han inträtt i pensionsåldern, framgår av ett mycket stort antal vetenskapliga arbeten, i vilka han utforskat sjukdomar hos potatis, vitbetor, foderbetor och kanske i ännu högre grad för våra och främmande länders skogar, och överallt har han visat prov på en uppfinningsrikedom och arbetskraft, som förtjänat ett bättre öde än att han utan vidare skall avvisas av bankoutskottet, när han ifrågasätter att komma i den situation, som borde tillerkänts honom, om icke riksdagen hade fattat ett beslut, som beröfvade honom möjligheten att få den pension, han annars kunnat göra anspråk på.

Jag är emellertid icke ensam om denna åsikt om professor Erikssons verksamhet. Jag är också övertygad om att samtliga ledamöter här i kammaren, särskilt från lantbrukarnas sida, skola inse den stora tacksamhetsskuld, vari de stå till professor Eriksson för allt arbete, han nedlagt för att utforska växtsjukdomarna. Ingen som bedriver jordbruk i vår tid och ingen som bedriver skogsvård kan underlåta att lämna honom erkännande för den fruktbara verksamhet, som han utfört och som han i synnerhet utfört, sedan han erhållit denna pension på 4,000 kronor. Det är icke att undra på om professor Eriksson anser sig böra erhålla samma rätt till pension och samma villkor som alla andra, som beretts pension efter 1914. Jag skall be att få upplysa, att styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbrukets område säger om honom följande: »Styrelsen, som varit i tillfälle att noga följa den av Eriksson bedrivna forskningsverksamheten både före och efter hans avskedstagande ifrån förstärkt befattningen vid centralanstalten, vitsordade den stora omfattningen samt vikten och betydelsen av det arbete, som han såväl före som efter sitt avskedstagande nedlagt på det för det svenska jordbruket så viktiga forskningsområde, åt vilket han ägnat och allt fortfarande ägnade sina krafter. Såsom det framginge av den till hans ansökan fogade förteckningen över de av honom under åren

1913—1919 utgivna vetenskapliga arbetena, uppginge dessa till ej mindre än 26 avhandlingar.»

På ett annat ställe står uppgivet, att dessa 26 avhandlingar upptaga ett sidantal av ungefär 1,000.

Jag är sålunda av samma mening som styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, att professor Eriksson är i allra högsta grad förtjänt av erkännande från kammarens sida. Jag ber att få erinra om att första kammaren har gjort en liten justering av bankoutskottets utlåtande, i det att första kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag. Utom styrelsen för den nämnda centralanstalten har också statskontoret givit professor Eriksson samma ampla lovord och förklarat sig böra tillstyrka en pension åt honom på 5,600 kronor i stället för 4,000, som han hittills åtnjutit. Till denna åsikt har också Kungl. Maj:t anslutit sig.

Jag ber att få nämna, att trots sin höga ålder är professor Eriksson ännu vid sådan vigör, att han inom kort kommer att avresa till det internationella lantbruksinstitutet i Rom för att kunna göra propagande för sina vetenskapliga rön. Jag skall också anhålla att få påvisa några av de arbeten, som professor Eriksson på senare tid har utgivit i den omnämnda riktningen. Här har t. ex. 1911 utkommit ett arbete, som heter *Der Malvenrost*, sålunda ett arbete på tyska, som är resultatet av tioåriga trägna studier. Ett annat arbete är *Das Leben des Malvenrostpilzes*, också ett arbete som krävt många år och en ofantlig flit. Här är ett arbete, skrivet på engelska, som avser amerikanska växtsjukdomar. Jag kan också upplysa om, att Nordamerikas förnämsta tallskogar i de östliga staterna hotas av ruin på grund av den oförståndiga importen av sjuka tallplanter från Tyskland. Det är sålunda en revolterande verksamhet, som professor Eriksson utfört i hela sitt skriftställarskap. Här är ett annat arbete med titeln: *Etudes approfondis sur les maladies les plus destructives des plantes cultivées*. Detta sista arbete på franska skall föredragas vid det internationella lantbruksinstitutet i Rom. Vidare har han utgivit andra arbeten, varav andra kammaren kan förstå, att det icke är att undra på, att man icke kan vara med, när bankoutskottet uttalar sig mot en liten bonifikation åt denne man. Jag borde dock icke använda ordet bonifikation, ty professor Eriksson har ärligen förtjänt sin tilläggspension efter 39 års tjänst hos staten, ty alla hans efterträdare få åtnjuta denna pension efter 25 års tjänst. Under hela sin långa arbetsdag har herr Eriksson erhållit en serie av de största erkännanden för sin vetenskapliga duglighet och arbetskraft, som även visat sig däri, att han icke inskränkt sin verksamhet endast till vårt land utan utvidgat den att omfatta hela kontinenten, ja, till och med Amerika.

Jag har icke mera att säga i detta ärende, men jag vädjar till utskottets medlemmar, att de behagade ursäktas, att jag så här vid sidan av dem och utanför dem och utan reservation vågat taga till orda, sedan utskottets beslut tillkommit. Nu har Kungl. Maj:t också föreslagit, att hans pension skulle höjas, statskontoret likaså, och den styrelse, under vilken professor Eriksson har varit anställd,

*Ang. tilläggs-
pension åt
f.d. professorn
J. Eriksson.*

(Forts.)

Ang. tilläggs- har likaså tillstyrkt den högsta pensionen. Det är endast utskottet, som sökt hålla fast vid en pension på 4,000 kronor.

pension åt

f.d. professorn

J. Eriksson.

(Forts.)

Därför, herr talman, tillåter jag mig att hemställa, att andra kammaren välvilligt måtte besluta i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag eller att ett pensionstillägg av 1,600 kronor till den pension på 4,000 kronor, som professor Jakob Eriksson redan har, måtte honom beviljas.

I detta anförande instämde herr *Hermelin*.

Herr *Kristensson*: Herr talman! Genom ett misstag har icke i utskottets utlåtande blivit antecknat, att jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, vilket däremot herr *Somelius* har gjort. Jag ber därför att nu få tillkännagiva, att *om* jag deltagit, hade jag icke kunnat ställa mig på annan linje, än utskottet enhälligt gjort. Jag förstår icke, hur man skall kunna avslå någon som helst framställning om pensionsförhöjning av principiella skäl, om man går med på detta. Varje professor, som icke fått den högsta pensionen utan fått den avkortad på grund av bristande tjänsteår eller att riksdagen fattat ett beslut om pensionsåldern, som skall gälla i gemen, skulle naturligtvis i så fall med samma rätt, som här, efteråt kunna komma och göra gällande, att riksdagen bör ändra sina givna bestämmelser och bevilja en högre pension. Över huvud taget är det farligt att gå in på dylika undantagsfall, ty beviljar man i ett fall, måste man sedan bevilja efter hela linjen.

Vidare vill jag säga, att här tala inga egentliga billighetsskäl, ty mannen har redan 4000 kronors pension, och därpå utgår ett högst avsevärt dyrtidstillägg.

Under sådana förhållanden ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Linders*: Jag ber att få säga några ord i anledning av denna fråga.

Efter inhämtande av den utredning som förelegat, innan proposition i detta ämne avlämnades till riksdagen, har jag funnit det vara med billighet och rättvisa överensstämmande, att professor Eriksson finge förhöjd pension. När han utnämndes till professor därute vid experimentalfältet, då var pensionsåldern 67 år. Sedermera ändrades den till 65 år. Då han sedan skulle avgå vid 65 års ålder och ansökte att få kvarstå i tjänsten, befanns ett kvarstående icke vara lämpligt, därför att han skulle stå hindrande i vägen för de yngres befordran. Men genom detta olyckliga förhållande blev professor Eriksson berövad den möjlighet, han annars hade haft att få den högre pension, varom här är fråga. Jag vill hänvisa till, vad centralanstaltens styrelse, då den senast yttrade sig i denna sak, anförde. Den säger, att med hänsyn till den långa tid av 39 år, som Eriksson varit i statstjänst, och de särskilda, för honom ogynnsamma omständigheter, som varit förbundna med hans

avskedstagande, genom vilka han i pensionshänseende blivit ogynnsammare ställd än övriga tjänst innehavare vid centralanstalten, tillstyrker styrelsen bifall.

*Ang. tilläggs-
pension åt
f.d. professorn
J. Eriksson.*

Jag vill säga, att nog hålla bankoutskottets principer tillräckligt, även om riksdagen skulle vara med om den högre pensionen. Ty här äro dock alldeles särskilda omständigheter förknippade med detta fall, vilka man icke vidare kan åberopa, som bankoutskottets ärade ordförande nyss sade, ifråga om varje avgången professor, som eventuellt fått något lägre pension på grund av lägre antal levnadsår eller tjänsteår eller något annat. Dessa principer hålla nog även i fortsättningen, även om riksdagen i likhet med mig skulle finna, att billighetsskäl tala för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Och efter den utgång, som frågan fått i dag i första kammaren, som med stor majoritet bifallit Kungl. Maj:ts förslag, vågar jag hoppas, att även denna kammare skall bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

(Forts.)

Herr Lovén: Utöver vad utskottets ärade ordförande sagt, vill jag endast påpeka ett par saker till.

Jag vill icke förneka, att denne man, som herr Sommelius omnämnt, varit dugande och framstående. Jag förstår icke de många utländska titlar på böcker, som herr Sommelius läste upp, men jag antar, att hans arbete varit till fromma för jordbruket såväl i vårt land som i andra länder. Men denne man har fått, vad han har rätt att få. Det är många pensionsreglementen, som ändras, efter det befattningshavare avgått, och skola vi ge oss in på den vägen, att pensionsreglementena skola verka retroaktivt, när nya reglementen tillkomma, då skall kammaren få se, att här komma icke att saknas ansökningar om förhöjningar på 1,000 kronor och 1,600 kronor som i detta fall. Ty här ändras pensionsreglementen och bestämmelser om pensionsålder i allt för många verk, för att man skulle slå in på den vägen. Han har fått 4,000 kronor. Herr Sommelius glömde omnämna, att Kungl. Maj:t och riksdagen förut avslagit denna begäran om pensionstillägg. Förslag därom var före år 1914 och avslogs då. Nu har Kungl. Maj:t i år tagit upp frågan, men det omnämnes icke i Kungl. Maj:ts proposition, att riksdagen en gång avslagit förslag om pensionsförhöjning för Eriksson. Han har 4,000 kronor och på detta dyrtidstillägg. Jag ber kammaren lägga märke till, att i detta betänkande som i andra är det ofta fråga om gamla uttjänsta statstjänare, som på andra områden utfört en gagnande verksamhet, vilka ha en liten pension, och vilkas änkor ha 3—4 hundra kronor. Och alltför ofta stöter man på principiella hinder mot att bevilja sådana gamla änkor och statstjänare förhöjning. Man kommer ej förbi principerna. Här kan jag icke, trots mannens förtjänster, anse, att kammaren kan göra annat än bifalla utskottets förslag, så mycket mer som centralanstaltens styrelse, som herr Sommelius sade, bestämt motsatte sig, att han skulle få stå kvar till 67 års ålder, enär man ansåg, att arbetsenergien och arbetsförmågan som så ofta i den åldern var nedsatt.

Ang. tilläggs-
pension åt
f.d. professorn
J. Eriksson.

Jag ber, herr talman, att i likhet med utskottets ärade ordförande få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Lovén förenade sig herrar *Bäcklund*, *Kloo* och *Borggren*.

(Forts.)

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Då jag i denna fråga vågar taga kammarens uppmärksamhet i anspråk ett ögonblick, så är det visst icke för att tillåta mig någon som helst erinran gent emot det ärade bankoutskottet. Det är enligt min mening alldeles riktigt, att bankoutskottet ser till, att vid varje sådan här fråga man ger principerna den rätt, som principerna böra ha. Men å andra sidan får jag väl lov ändå att fråga kammaren, om icke bland riksdagens allra förnämsta och — jag skulle vilja använda uttrycket — angenämaste prerogativ är att rätta till misstag, som kanske ha begåtts, eller latent orättvisor, som smugit sig in vid beviljande av pensioner åt förtjänta män.

Den siste ärade talaren sade, att den mannen har fått, vad han har rätt att få. Ja, det är sant, och därmed skulle allt vara gott och väl. Men riksdagen har det prerogativet att kunna säga: »Den mannen har rätt att få något mera, än han borde ha, om man strikte följer de principer, som, jag säger det ännu en gång, böra ligga till grund för bankoutskottets behandling av dessa frågor. Frågan är nu, om här föreligger ett sådant fall, då den andra statsmakten skall använda sig av denna sin rättighet att rätta till ett förhållande, som kanske ändå bör rättas till. Jag har särskild anledning att yttra mig i denna fråga. Det råkar nämligen hända, att det område, som var min specialitet, då jag tjänstgjorde som docent vid Uppsala universitet, ligger mycket nära det område, åt vilket professor Jakob Eriksson ägnat sitt livs forskning. Jag tror mig därför kunna ha rätt att våga ett eget omdöme om hans livsgärning. Och jag vill säga herrarna det, att jag tror, att den meningen är bland alla forskare i den civiliserade världen enhällig, att han i sina studier om rostsvamparna har varit banbrytande. Nu kan ju andra kammaren säga: »Ja, det säger den här Starbäck, som var docent för ett tjugutal år sedan. Vad vet han om det? Icke kan väl han ha pretention på, att vi skola tro honom.» Men det finnes nog andra bevis. Redan för ett tio- eller femtontal år sedan mottog professor Jakob Eriksson ett pris från Frankrike, det s. k. Desmazièreska priset, för mykologiska studier i sin forskning, som då stod ännu så där halvgjord. Sedermera utgav han ett arbete om växtsjukdomar, som översattes till tyska, engelska och franska, en handbok i växtsjukdomar, och för detta arbete mottog han guldmedalj av franska lantbruksakademien. Jag menar, att, vad man nu må säga om utlandets omdöme, så är ju dock detta ett bevis på att hans forskargärning är särdeles uppmärksammas och särdeles betydande.

Nu har han råkat ut för ett olycksöde. Han har, som den siste ärade talaren framhöll, blivit förvägrad att stå kvar i sin tjänst så länge, att han på grund av de formella bestämmelserna skulle redan

från början få åtnjuta de 5,600 kronorna. Jag kallar det för ett olycksöde, ty skälet varför han icke fick stå kvar, det var att vederbörande styrelse ansåg att hans arbetsenergi var på upphällningen. Ja, jag vill icke klandra styrelsen, men jag vill säga å andra sidan, att, vad han har utfört sedan, det visar, att hans arbetsenergi var fullständigt obruten. Och ännu i denna dag är han sysselsatt med stora arbeten; jag har haft tillfälle att se igenom en av de avdelningar, som herr Sommelius förevisade här om rosten på malvacéer (stockrosor o. dyl.), och det är ett ytterst intressant resultat, som han i denna avdelning kommit till. Det synes mig ändå visa på, att det skulle kanske kunna hända, att den styrelse, som påstod att hans arbetsenergi varit slut, misstog sig. Det är mänskligt att fela, och jag skall icke alls klandra den styrelsen. Men det förefaller mig, som om detta visade på, att riksdagen här skulle taga ett riktigt steg, om den till förmån för denne gamle forskare rättade till ett misstag, varigenom han förvägrats sin fulla pension av 5,600 kronor. Man må gärna säga det, att den mannen fått vad han haft rätt att fordra, vad visste han om det, då han började sin bana som vetenskapsman. Mina herrar kamrater i kammaren, jag får ändå be eder tänka på att, hur betryckta tider vi än ha, så icke kan den frågan om 1,600 kronor mera om året för en gammal i hela Europa, ja, jag vill säga i hela världen känd forskare spela någon roll. Men det skulle visa, att andra kammaren har samma uppfattning som första kammaren, att mot den, som en gång vågat sig in på den vetenskapliga forskningens ganska knaggliga stråt, bör frikostighet övas, när han en gång står vid sin livsgärnings slut, om han nämligen kan visa, att han gjort det svenska landet — härvidlag det svenska jordbruket — stort gagn, och då han såsom här har i vida kretsar långt utom det svenska fosterlandet höljt det svenska namnet med ära, för att använda en ganska utnött fras, som dock, det vågar jag påstå, bör ha och har sin bestämda innebörd.

Herr talman, jag tillåter mig yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr *Lorichs* instämde häruti.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 1 av utskottets förevarande utlåtande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 23.

Ang. tilläggs-
pension åt
f.d. professorn
J. Eriksson.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Voteringen utvisade 102 ja mot 73 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 2—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Föredrogs bankoutsrottets utlåtande, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal vid Svartälvs järnväg; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.

Vidare förelåg till avgörande bankoutsrottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 10 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 137, vilken hänvisats till bankoutsrottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 1 april till och med den 15 maj 1922 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta motioner, nämligen nr 120 i första kammaren av herr *Wigforss* och nr 213 i andra kammaren av herr *Sköld*.

I förstnämnda motion hade hemställts, att riksdagen i samband med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 137 måtte uttala en bestämd förväntan, att riksbanken läte sig angeläget vara att så upprätthålla vår kronas värde, att svårigheterna för en återgång till guldmynntfot från denna synpunkt sett icke vid den tid, medgivandet utlöpte, bleve större än nu.

Herr *Sköld* hade i sin motion hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts berörda proposition.

Utskottet hemställde,

1:o) att riksdagen, med avslag å förevarande motion II: 213, måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 137; och

2:o) att den i ämnet väckta motionen I: 120 måtte anses besva-
rad genom vad utskottet anfört och hemställt.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Lovén*, som ansett, att utskottets hemställan, vilken han biträdde, bort grundas på annan i reservationen angiven motivering.

Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.
(Forts.)

I denna reservation hade herr *Vindahl* instämt.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Lovén*: Herr talman, mina damer och herrar! Det gäller ju i denna fråga endast att ge riksbanken en förlängning av det medgivande, som den redan förut har, och jag hoppas därför att denna fråga icke skall behöva föranleda upptagandet av valutaspörsmålet i hela dess vidd.

När man går att i propositionen undersöka möjligheten att få några fasta hållpunkter för lekmannen i denna fråga, så blir man grundligt besviken, enär det befinnes, att samtliga myndigheter, som yttrat sig i frågan, själva icke äro överens eller på det klara med vad som skall göras för att åstadkomma önskad effekt i frågans nuvarande läge. Såväl tull- och traktatkommittén som banko- och riksgäldsfullmäktige och reservanter äro svävande på målet, när det gäller att säga ut, *vad* som skall göras och *när* det skall göras. Ett äro de tämligen ense om alla de utredande myndigheterna, nämligen att vad som kan göras bör göras för att stabilisera den svenska kronans värde. Sålunda säger tull- och traktatkommittén, att en stabilisering av prisnivån är ett nödvändigt medel att för näringslivet skapa lugnare villkor och att den enda framkomliga vägen härvidlag är en fullständig återgång till guldmyntfot samt att denna återgång bör ske, så snart förutsättningarna därför äro inne.

Nu är det väl i alla fall så, att vår krona har ett värde i dag i förhållande till andra länders mynt, och ett annat värde har den kanske i morgon. Det föreligger en allmän osäkerhet på alla områden på grund av denna vårt mynts icke säkra stabilisering. Det förefinnes varken beträffande varor som skola köpas eller varor som skola säljas och ej heller beträffande arbetslöner någon stabilitet, så länge icke denna skyldighet att inlösa sedlar med guld blivit återinförd här i Sverige. Nu är det möjligt, att icke riksbanken kan hålla vår krona uppe i samma nivå fram till den dag, då det kan låta sig göra att återinföra denna skyldighet för riksbanken. Men i den reservation, som jag avlämnat och som är bifogad detta utskottsutlåtande, säger jag endast, att riksbanken skall aktgiva på vår kronas värde, i den mån det är riksbanken möjligt. Och detsamma har tull- och traktatkommittén sagt, då den uttalar, att vårt land måste hålla sig i nära kontakt med och för sin del, även genom eget initiativ, medverka vid förefintliga strävanden i denna riktning, nämligen att uppehålla stabiliteten så mycket som det är möjligt.

Nu är denna uppfattning något annorlunda formulerad i en av de motioner som blivit avlämnade, och därför har jag ansett mig böra i

*Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.*

(Forts.)

min reservation göra sådan förändring av formuleringen, att riksbanken skall aktgiva på den svenska kronans värde, naturligtvis om det är möjligt för riksbanken, utan att det vållar oöverstigligen svårigheter eller kostnader. Nu är det så, att dollarn helt naturligt är utsatt för en ganska stor spekulation. Men om riksdagen gör det uttalande, som återfinnes i min reservation, så är jag säker på att man på många håll skall draga sig för att spekulera i dollars. Men om man icke gör detta uttalande, så är det att befara att denna spekulation kommer att fortsätta. Ty det gives ingen säkerhet för vår kronas värde står, då en återgång kommer att ske till guldmyntfot, och då är det icke heller sagt, att riksbanken kommer att aktgiva på kronans värde, i den mån det låter sig göra fram till den tid, då återgången till guldmyntfot företages.

Här har utskottet velat göra gällande, att samma uppfattning förefinnes i utskottsutlåtandet, och att man i varje fall siktat på samma mål. Men om man varit av denna uppfattning, så tycker jag att det varit riktigt, att man också givit ett otvetydigt uttryck däråt. Ingen kan påstå, att detta innebär något misstroende mot riksbanken; det är endast en önskan riksdagen uttalar, att riksbanken skall aktgiva på kronans värde så mycket som möjligt, och vill man säga det i utskottets motivering, så bör man göra det på sådant sätt, som jag har gjort i min reservation.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets kläm men med den innebörd av motiveringen, som jag i min reservation angivit.

Med herr Lovén förenade sig herr *Kloo*.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag hade väntat, att den ärade motionären, herr Sköld, skulle tagit ordet i denna fråga. Jag skall i likhet med vad utskottet här gjort icke ingå något närmare på valutafrågan, utan vill endast erinra därom, att saken ju ligger så, att här endast är fråga om ett provisorium till den 15 maj, och att alla myndigheter och korporationer, som haft att uttala sig äro eniga därom, att vi så fort som möjligt böra återgå till guldmyntfot. Departementschefen har uttalat sig i den riktningen, likaså tull- och traktatkommittén; och bankofullmäktige, vilkas utlåtande är återgivet in extenso i utskottets betänkande, ha i flera punkter uttalat alldeles desamma. Förhandlingar äro vidare inledda av fullmäktige med de länder, som äro med vårt jämförliga i valutahänseende, och vilka skulle kunna återgå till guldmyntfot ungefär samtidigt som Sverige. Vid sådant förhållande har utskottet icke ansett sig ha anledning att nu här föreslå några särskilda uttalanden eller åtgärder i valutafrågan. Utskottet har icke kunnat biträda den av herr Sköld väckta motionen bland annat med hänsyn till de betänkligheter, som äro uttalade av bankofullmäktige.

Nu skall jag be att få yttra några ord angående den reservation, som här avgivits av herr Lovén. Jag lyssnade ganska uppmärk-

samt på hans anförande och kan icke finna annat än att det föreligger en väsentlig skiljaktighet mellan reservationen, sådan den är formulerad, och hans anförande. Han sade, att det var meningen, att bankofullmäktige skulle aktgiva på vår kronas värde och se till, att den hölles uppe, i den mån det vore görligt. Om detta stått i reservationen, hade jag icke haft någonting emot den. Men jag var inne i första kammaren och hörde av den ärade motionären vad motionen innebar, och det var — jag har fått verifierat, att jag uppfattat honom riktigt — att fullmäktige skulle låta sig angeläget vara att hålla dollarkursen sådan den nu är, oavsett vad som månne inträffa, och oavsett de kostnader det kan medföra för riksbanken själv och för svenska nationen och det svenska näringslivet. Det är ett sådant uttalande jag icke kan vara med om att riksdagen nu skall göra. Om icke detta menas i reservationen, då är den meningslös, ja, man kan till och med säga, — jag har fått verifierat, att den måste innebära en insinuation gentemot fullmäktige, att de icke skulle stå vid det ord, som de uttalat. Om meningen är att tvinga bankofullmäktige att driva en annan politik än den, som förts under det sista året och gått starkt i deflationens tecken, så att de skulle gå ännu skarpare fram på den linjen, hända vad som hända vill — det uttalas ju i reservationen »den bestämda förväntan» — då blir det betänkligt. Nu tror jag emellertid, att här egentligen icke föreligger någon meningsskiljaktighet mellan reservanterna och utskottet och de myndigheter, som här yttrat sig, men då reservationen kan inbjuda till en viss miss-tolkning, ber jag, herr talman, att få varna för densamma och yrka bifall till utskottets hemställan, som redan är bifallen av första kammaren.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.
(Forts.)*

Herr Sköld: Herr talman! Herr Kristensson efterlyste den ärade motionären, och eftersom det är jag, har jag begärt ordet.

Som kammaren vet, befinner sig vår valuta i närheten av den gamla guldpariteten, den ligger cirka tre procent under. Låt mig då erinra om vad som i ekonomiskt avseende har hänt här i landet under den tid vi icke haft guldmüntfot. Alla minnas säkert, hurusom vi först upplevde en tid med alltjämt fallande penningvärde och stigande priser. Vi erinra oss, hurusom spararnas kapital smälte bort som snö för solen, hurusom arbetares och löntagares löner miste sin köpkraft. Så kom det en period, då priserna sjönko och penningvärdet steg, och vi leva fortfarande i denna tid, då deflationen sätter spår i vårt ekonomiska liv i form av arbetslöshet, driftinställelser och konkurser. Det har kostat svenska folket mycket elände att komma bort från guldmüntfoten och kostat mycket att komma tillbaka till den ståndpunkt, där vi i dag äro. Men när så är, är det klart, att man måste känna sig en smula ängslig, då riksbanken begär befrielse för ytterligare sex veckor från skyldigheten att inlösa sedlar med guld. Då är frågan, var den svenska valutan befinner sig den 15 maj. Ha vi avlägsnat oss så långt från den gamla guldpariteten, att vi skola genomleva samma olyckor för att komma till-

Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.
(Forts.)

baka dit igen? Nu antar jag att departementschefen och kanske många av kammarens ledamöter anse, att så icke blir fallet, utan att riksbanken skall kunna återupptaga sin guldinlösnings, och att omständigheterna skola föga det så, att vi den 15 maj befinna oss i lika gynnsamt läge som nu. Jag för min del vågar icke alldeles tro därpå. Jag tror, att det är alltför svårt att med pappersmyntfot hålla penningvärdet stabilt. Och jag tror också, att det framför allt är omöjligt för riksbanken att förhindra alltför hastiga och stora svängningar i penningvärdet. Låt mig erinra om, att dollarn den 14 mars steg med 8 öre och att den svenska valutan låg hela 5 procent under guldpariteten.

Det är klart, att sådana svängningar skola medföra en stor osäkerhet i vårt näringsliv och vara ett irriterande moment, som inte är ägnat att få vårt näringsliv i gång igen. Det var sålunda ifrån dessa utgångspunkter, som jag väckte min motion om avslag på den kungl. propositionen. Jag vill emellertid säga, det jag aldrig trott, att jag skulle kunna få den bifallen av riksdagen. Jag ville ändå föra fram saken, men som frågan nu ligger, kommer jag icke heller att yrka bifall till motionen här i dag.

Men jag skulle vilja säga: innebär manne inte den Lovénska reservationen i sig något, om vilket vi alla här dock skulle kunna ena oss, oavsett vilken ståndpunkt vi i övrigt intaga. Ty jag tror ändå, att i stort sett äro vi, såsom herr Lovén sade, eniga därom att vi vilja våga någonting, att vi vilja offra någonting för att icke bli utsatta för detsamma som förut hänt, d. v. s. att vår valuta skulle på nytt avlägsnas från guldpariteten.

Det har från utskottets ärade ordförande framställts en hel del anmärkningar gent emot detta förslag. Han säger, att herr Lovén i sitt tal gjort en avvikelse från reservationen, därför att herr Lovén ansåg, det reservationen innebar, att riksbanken skulle göra vad den kunde för att hålla vårt penningvärde stabilt vid den nivå, där det nu befinner sig.

Jag tror icke, att herr Kristensson har rätt i att reservationen innebär någonting annat. Riksdagen kan nämligen inte genom ett uttalande i motiveringen till ett betänkande ge riksbanksfullmäktige några direktiv, som fullmäktige äro absolut nödsakade att följa, utan detta uttalande kan från riksdagens sida icke bli något annat än en manifestation av riksdagens vilja. Det får väl ändå vara på det sättet, att riksdagen också får lov att ha en vilja och en mening beträffande vår valutapolitik. Här komma riksbanksfullmäktige och säga sin mening, här kommer Kungl. Maj:t och säger sin mening; men aldrig någonsin skall riksdagen få lov att säga sin mening, om nämligen ej den meningen är densamma som riksbanksfullmäktiges. I det här avseendet vet jag rakt inte, om icke den mening, som riksdagen har, också är riksbanksfullmäktiges. Men det går väl ändå icke an, att riksdagen år efter år i denna fråga förhåller sig på det sättet, att den alltid får tycka som riksbanksfullmäktige vilja. Jag har ingenting emot att förklara, det riksdagen mycket väl kan godkänna den politik, som riksbanken fört hittills; men att jag skulle i

dag à priori uttala min absolut fasta förvisning, att den politik, riksbanken kommer att föra i det följande, överensstämmer med min eller riksdagens uppfattning, det är väl ändå för mycket begärt. Saken ligger väl ändock så, att riksdagen erhöi principat över riksbanken en gång, när vi hade haft tråkiga erfarenheter här i landet ifråga om det svenska penningvärdet. Den svenska riksdagen kan icke frän-säga sig det moraliska ansvaret för vårt penningvärde. Jag skulle vilja säga: det är lika påkostande för riksdagens anseende, att riksdagen icke vågar göra något uttalande i denna fråga, som om riksdagen skulle göra några dumma uttalanden. Jag har emellertid icke hört, att det uttalande, som herr Lovén föreslår i sin reservation, skulle vara något dumt; och så vitt jag förstår av herr Kristenssons yttrande, hade han i själ och hjärna ingenting emot detta uttalande, ingenting annat än att det fanns vissa ord som kanske voro för skarpa. Jag vill gärna instämma däri, att detta uttalande kunde vara mjukare i formen, men, såsom jag redan sagt, det kan icke innebära något bestämt direktiv för riksbanksfullmäktige, det kan endast vara så att säga ett manifesterande av riksdagens mening. Jag tror icke heller, att riksbanksfullmäktige äro så ömskinna, att, därför att det kommer ett eller annat olämpligt ord, de skulle ta illa upp. Jag tror sålunda raka motsatsen till vad herr Kristensson uttryckte, nämligen att det skulle vara till stor nytta, om andra kammaren åtminstone följde herr Lovén.

Nu säger man: om nu detta uttalande går stick i stäv mot riksbanksfullmäktiges mening, vad nytta kunde det då göra? Jag vet icke, vad nytta det kan göra, men jag föreställer mig, att i bästa fall skulle det verka såsom någon liten påtryckning på riksbanksfullmäktige. Men om detta uttalande har jag icke hört något annat, än att det går i den riktning, som riksbanksfullmäktige själva äro med om. Då skulle jag, mina damer och herrar, vilja påstå, att detta uttalande får ett större värde, förty vi skola icke blunda för det faktum, att det runtomkring oss i svenska samhället existera och verka krafter, som icke vilja, att det nuvarande penningvärdets nivå skall vara stabil, utan som med all kraft verka för att penningvärdet på nytt skall utveckla sig mot en inflation, mot en prisstegring. Jag skulle därför tro, att om vi bifalla detta uttalande, så innebär det, att vi ge riksbanken ett stöd mot dessa utan tvivel mycket starka krafter, som verka i motsatt riktning. Vilja vi ha belägg för den saken kan jag säga, att det i dag sjungits toner i första kammaren, vilka gått i den riktningen. När jag vidare påminner om det uttalande, som häromdagen gjordes av svenska industriförbundet, så tror jag, att det finnes alldeles tillräckligt belägg för den saken, att om vi vilja ha en stabilisering, vi må se till att icke dessa krafter bli riksbanken övermäktiga. Dessutom skulle jag vilja tillägga: det är klart, att riksbanken icke kan under alla omständigheter upprätthålla vårt nuvarande penningvärde ungefär i den nivå, där det nu befinner sig utan att göra vissa uppoffringar. Jag föreställer mig därför, att ett uttalande, sådant som här föreslagits från riksdagens sida, också skulle vara ett stöd för riksbanken att våga göra dessa uppoffringar.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.*

(Forts.)

Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.

(Forts.)

Herr talman, på grund av dessa skäl ber jag att få yrka bifall till den av herr Lovén avgivna vid betänkandet fogade reservationen.

Herr N y l a n d e r: Herr talman! Jag ber att få tacka herr Sköld, för att han väckt sin motion i näringslivets intresse siktande på att få en stabilisering av valutan till stånd. Det är verkligen roligt att få se herr Sköld uppträda som näringslivets drabant.

På grund av vissa undersökningar som äro gjorda, tror jag emellertid, att valutafrågan från näringslivets egen synpunkt i allmänhet ligger så till, att man från dess sida föredrager »to wait and see», d. v. s. att följa det föreliggande betänkandet och icke reservationen, varför jag ber att utan närmare motivering få ge min anslutning till utskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet T h o r s s o n: Herr talman! Jag måste påkalla kammarens uppmärksamhet för ett par ord, med anledning av den av herr Sköld väckta motionen, som han nu visserligen själv icke har velat följa, då han i sitt yrkande ansluter sig till reservationen. Den kungl. proposition, som föreligger till riksdagens omprövning, stöder sig i väsentlig grad på de yttranden, som framkommit dels ifrån tull- och traktatkommittén, dels i riksbanksfullmäktiges skrivelse. Ut i tull- och traktatkommitténs yttrande framhålles såsom det bärande underlaget för guldmyntfotens införande här i landet, att vi icke skola ta detta steg ensamma, utan vi skola ta det tillsammans med andra nationer, som kunna ha en valuta jämförbar med vår egen. Tull- och traktatkommittén avråder nu bestämt ifrån att vi ensamma skola ta ett sådant steg. Detta betänkande har ju motionären själv varit med om att underteckna så sent som den 7 februari innevarande år, men han är nu färdig den 15 mars samma år att frejdigt gå fram för ett yrkande om avslag på den kungl. proposition, som stöder sig på bland annat hans eget uttalande från den 7 februari 1922.

Det måste då ha inträffat något epokgörande uti de ekonomiska tingens ordning, om man skall göra ett sådant yrkande, ty herr Skölds yrkande går ju ut på, att vi den 1 april i år skola vara beredda att övergå till guldmyntfot, även om intet annat land i Europa anser sig kunna göra detsamma. Det är ju uppenbart, att denna sakens ordning, för ett litet land som vårt, kan medföra konsekvenser av sådan räckvidd, att ingen av oss nu kan bedöma desamma.

Nu har det sagts, med anledning av att vi alla äro eniga om att fortast möjligt komma tillbaka till guldmyntfoten, att vi utan vidare kunna gå med på den reservation, som är fogad vid utskottsutlåtandet, detta därför att densamma endast understryker denna allmänt närda önskan. Men jag är inte alldeles säker på att man endast får utläsa detta ur de sats, som reservationen innehåller; utan jag är livligt övertygad om att de intressen, som vilja, att vi till varje pris skola ta steget fullt ut och införa guldmyntfot, oberoende av hur andra med oss i valutahänseende jämställda länder kunna vara sinnade att göra, skulle komma att mycket energiskt spela på den reser-

vation, som är framförd. Man skulle sålunda tvingas fram att taga ett steg, som icke kan vara önskvärt. Nu ligger ju saken i verkligheten så, att riksbanksfullmäktige själva ha uttalat, att de vilja fortast möjligt återgå till guldmyntfoten. Om den saken äro vi då alla eniga.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.*

(Forts.)

Jag är då övertygad om att vi komma lika fort dit, vare sig vi biträda reservationen eller utskottets förslag sådant som det föreligger. Det är en rad av ekonomiska omständigheter, som bestämma tidpunkten för detta stegs tagande, och vad som är det viktigaste i denna fråga, så vitt jag kan se, är, att vi under alla omständigheter icke ta detta steg ensamma utan så vitt möjligt ta det tillsammans med andra, så att icke hela den påfrestning, som ett sådant steg kan innebära, skall bäras av oss allenast.

Jag tror därför, att riksdagen handlar riktigtast, om den godkänner det utskottsutlåtande, som här är förelagt till svar på Kungl. Maj:ts proposition.

Jag skall inte vidare ingå på denna fråga, ty blir det på det sättet, att vi icke den 15 maj kunna taga det tänkta steget, så lära väl riksbanksfullmäktige icke uraktlåta att komma in till Kungl. Maj:t med sin framställning i ärendet, och då får riksdagen vid det tillfället taga upp denna fråga till ingående omprövning i hela dess vidd. Då få de uppfattningar, som finnas — och de äro ju mycket olika, då man så att säga går från den ena ytterligheten till den andra — bryta sig emot varandra, och efter den diskussionen får riksdagen då fatta beslut i denna synnerligen viktiga fråga.

Som saken nu ligger, tycker jag klokheten bjuder, att vi icke göra några alltför starka principuttalanden i föreliggande ämne utan mera betrakta detta såsom en expeditionsangelägenhet, som vi expediera för att nästa gång frågan förekommer, om vi icke redan då befinna oss i den lyckliga situationen att kunna övergå till guldmyntfoten och därigenom befria kammaren från en extra debatt, taga upp densamma till ingående omprövning.

Jag hemställer därför, herr talman, på frågans nuvarande läge, att kammaren benäget ville biträda utskottets förslag.

Herr Sköld: Herr talman! Jag hemställer till herr Nyländer, huruvida det inte är möjligt för honom att ändå tro, att personer, som ha en annan uppfattning i ekonomiska ting än han, kunna hysa intresse för näringslivet.

Sedan vill jag gentemot herr statsrådet och chefen för finansdepartementet säga, att det är klart, att jag väntade den invändning, som han riktade mot mig, nämligen att jag i tull- och traktatkommittén varit med om att skriva en sak och i dag talat för en annan — jag visste, att den saken skulle komma upp. Jag skulle dock vilja tro, att finansministern och Kungl. Maj:t, då denna statsmakt begagnar tull- och traktatkommitténs utlåtande som stöd för ifrågvärande proposition, icke borde hava underlåtit att finna, att tull- och traktatkommitténs valutabetänkande kommit till under en tid, när deflationen var företeelsen för dagen, under en tid, då vi skredo fram mot

Ang. befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar.

guldpariteteten. Hela betänkandet är skrivet från den utgångspunkten. Jag menar nu, att vi i dag äro i en rakt motsatt situation. Nu stå vi inför en eventuell fara att befinna oss i inledningen till en ny inflation. Jag är alldeles övertygad om, att betydligt flera av tull- och traktatkommitténs ledamöter än jag skulle, om det hade gällt att nu taga ståndpunkt till detta valutabetänkande kommit att yttra sig på ett annat sätt än vad som skedde den 7 februari. Förresten lyder den passus, som det egentligen gäller, på följande sätt: »I övrigt anser kommittén i varje fall en fullständig återgång till guldmyntfoten, såvitt under nuvarande omständigheter kan bedömas, böra ske först så snart vissa andra europeiska länder» etc. Det finnes alltså i vårt uttalande en bestämd reservation därom, att utgångspunkten var det läge, vari saken den gången befann sig. Jag menar, att man naturligtvis inte under alla omständigheter kan alltför mycket stödja sig på ett betänkande, som kommit till under helt andra förhållanden. Jag känner mig i det stycket stå med fullständigt rena händer.

Nu söker herr finansministern advocera fram en underförstådd mening i herr Lovéns reservation. Syftet skulle vara att på förhand binda riksdagen. Detta kan ju dock icke vara meningen. Vi ha inte i dag att taga ställning till guldmyntfoten, och jag går inte ett ögonblick in på att nu tala om den saken, utan vad det i dag gäller att taga ställning till är praktiskt taget endast detta, huruvida riksdagen skall uttala som sin mening, att riksbanken skall göra ansträngningar för att hålla vårt penningvärde något så när stabilt eller icke — ingenting annat. Uttalandet gäller för sex veckor — i övrigt betyder det platt intet. När vi komma till den 15 maj eller den tidpunkt, då vi nästa gång skola behandla valutaspörsmålet, då först kommer själva principfrågan upp. Jag tycker det är orimligt, att ett sådant uttalande som det här föreslagna skulle kunna leda till, att vi stå med bundna händer den 15 maj. Jag tycker ändå, att riksdagen bör säga sin mening i saken. Jag kan inte förstå, varför Kungl. Maj:t är så rädd att riksdagen uttrycker sin åsikt. Det är ju dock riksdagen, som är riksbankens principal.

Jag tillåter mig, herr talman, att vidhålla mitt yrkande.

Herr Lindman: Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i debatten, då jag tycker det är ganska klart, att frågan egentligen ligger till på det sättet, att man bör skjuta upp avgörandet till en tidpunkt något längre fram. Reservanten och motionären föra emellertid sin talan med ganska stor envishet, och detta gör, att jag inte vill underlåta att uttala några ord om min mening i denna sak.

Jag tycker nu, att det försvar, som herr Sköld har för att han kunde intaga en ståndpunkt vid motionens avgivande och *en annan*, då han underskrev tull- och traktatkommitténs betänkande, är skäpligen svagt, ty icke ha väl under denna korta tidsperiod förhållandena så ändrat sig, att det kan motivera påståendet, att nu gäller det någonting helt annat än som var fallet, då tull- och traktatkommittén avgav sitt utlåtande en kort tid förut.

Nu söker herr Sköld göra gällande, att riksdagen väl dock är riksbankens principal och att det väl vore märkvärdigt, om inte riksdagen kunde uttala sig och bestämma om dessa saker. Ja, naturligtvis är riksdagen riksbankens principal, och naturligtvis kan den göra ett sådant uttalande, men detta skulle väl endast vara under den förutsättningen, att riksdagen har någonting klokare att komma med än vad riksbanken redan iakttagit. Kan det verkligen vara klokt att göra ett sådant uttalande, som innebäres i detta förslag? Det är den saken, som jag helt kort skulle vilja en smula taga upp till skärskådande.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.*
(Forts.)

Reservantens uttalande i reservationen är ganska klart — det kan man ju läsa, och då får man en hållpunkt för vad han menar. Han vill uttala, »den bestämda förväntan, att riksbanken låter sig angeläget vara att så aktgiva på vår kronas värde, att svårigheterna för en återgång till guldmynstfot från denna synpunkt sett icke vid den tid, då medgivandet utlöper, äro större än nu». Men ha nu reservanten och motionären under debatten sagt detsamma som står i detta uttalande? Jag kan inte finna, att herrarna gjort det. Ni tala rätt så motsäggande. Frågan är om det är någon skillnad mellan det som står i utskottsbetänkandet och det som reservationen innehåller. Men om det icke är någon skillnad, varför håller man då så mycket på denna reservation? Det säges, att innebörden i uttalandet inte skall vara så märkvärdigt; det är egentligen ingenting annat än vad utskottet också vill. Ibland säges, att det är mycket angeläget att ett sådant uttalande göres; ibland att det inte är på det sättet.

Jag frågar mig: vad vill reservanten? Ja, så vitt jag förstår, herr talman, vill reservanten, att man under denna period skall hålla fast vid kronans paritet med dollarn, alltså detsamma som guldmynstfoten, ty vi stå i det allra närmaste på den gamla dollarpariteten för närvarande, och han menar, att densamma bör bli bestående under mellanperioden, till dess riksdagen fattar sitt definitiva beslut. Men vad betyder detta? Jo, det betyder, att man under mellantiden kan bli utsatt för en del rätt stora svårigheter, särskilt naturligen därför, att prisnivån är mycket olika i Förenta Staterna och i Sverige. Om man t. ex. ser på indexen för dollarns köpkraft, så kommer man med avseende å levnadskostnader och arbetslöner m. m. till något över 150, relativt 100 före kriget. Vad är den svenska kronans köpkraft? Jo, 200. Alltså skall paritet mellan kronan och dollarn upprätthållas i trots av att köpkraften för kronan är så väsentligt olika mot vad dollarns köpkraft är i Amerika. Tull- och traktatkommitténs betänkande varnar mot prisfall, men ett sådant måste bli en följd av det herrarna vilja, om ni nämligen önska fastlåsa kronan vid dollarn. Det blir ett prisfall, och konsekvenserna måste bli nedsatta arbetslöner på alla håll — resultatet kan inte bli annat, då prisnivån är så olika.

Det viktigaste av allt, som vi böra åstadkomma och som vi väl alla vilja vara med om, är emellertid att söka komma fram till det som ligger under alla de olika uttalanden, som blivit gjorda, nämligen

Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.

(Forts.)

gen en stabilisering av prisnivån i Sverige, alltså en stabilisering av kronan, vår svenska krona. i förhållande till våra nuvarande priser. Vi böra med andra ord ställa det så, att vad jag köper för en krona i dag kan jag också köpa för en krona om en månad eller två, så att inte våra priser variera från dag till dag. Detta är det olidligaste av allt, som kan hända oss, därför att det medför, att ingen människa vet, vad en krona är värd här i landet. Ingen kan bestämma t. ex. arbetslöner för längre tid, avtal kunna inte ingås, därför att man inte känner till, huruvida man skall om några månader få för kronan detsamma som man får i dag. Allting flyter i det fallet. Förhållandet mellan kronan och varorna förändras.

För oss spelar det däremot en mera underordnad roll, huru relationen är mellan vår krona och dollarn, huru det är ställt med växelkursen. Jag tror, herr talman, att när man diskuterar dessa frågor, man understundom blandar ihop tvenne saker. Då man talar om att stabilisera kronans värde, mena somliga, att man skall stabilisera det i förhållande till varupriserna här i Sverige, och andra mena, att man skall stabilisera det i förhållande till dollarn, alltså införa guldmyntfot. Vilketdera avser man här? Man kan inte mena båda sakerna på en gång utan att skapa stora olyckor, därför att om jag ett tu tre, utan vidare, oberoende av alla andra länder, söker stabilisera kronans värde i förhållande till dollarn, måste produktionskostnaderna bringas ned i kraftigare grad än vad vi säkerligen alla skulle anse lämpligt. Detta är faran. Jag vill också påpeka, att tull- och traktatkommittén i sitt betänkande talar om att stabilisera valutan i förhållande till vår prisnivå. Det är visserligen sant, att tull- och traktatkommittén i slutet av sitt betänkande kommer med ett annat uttalande, som något strider mot detta, nämligen att valutan bör stabiliseras även i förhållande till växelkursen. Jag förstår inte riktigt, huru man kan säga på det viset, då det ligger en motsägelse däri. Vad vi vilja nu och i fortsättningen är att få produktionen i gång i detta land, och detta kan inte ske utan att ett stabilt förhållande mellan kronan och prisnivån i Sverige kommer till stånd. Nu vill jag, för att inte någon skall sväva i villfarelse om vad jag menar, säga, att jag, i likhet med vad jag i fjol uttalade, avser, att vi böra komma tillbaka till guldmyntfoten. Det är inte heller tal om att jag — lika litet nu som då — önskar en myntrealisation. Jag vill komma åter till guldmyntfoten, men detta får icke ske brådstörtat utan under en övergångstid, och jag begriper icke, hur det är möjligt att man kan säga, att vi här i detta land skola införa guldmyntfoten, oberoende av vad alla andra länder göra. Hur skola vi kunna våga oss på att göra något sådant?

Vi ha ett stort och mäktigt land, nämligen England, som ännu icke vågat gå till guldmyntfot. Jag ber om ursäkt, att jag upprepar mina ord från debatten i fjol, när jag nu återigen frågar, hur vi skola kunna undgå att taga hänsyn till förhållandet mellan svenska kronan och det engelska pundet. Trots att England är så mycket rikare och i alla avseenden har en så mycket starkare ställning än vi, har man där icke vågat taga detta steg, men vi, vi skola våga

göra det här i detta land, i trots av att Sverige har sina allra största handelsförbindelser just med England. Med England handla vi, till England sälja vi mycket av våra varor, och av England köpa vi en mycket stor del av vad vi behöva. Man nämner Förenta staterna. Ja, visserligen, men vår import därifrån var 1913 under 9 % av hela vår import, och vår export dit utgjorde icke mer än 4 % av vår totala export. Jämför då vår import och vår export till England och se, hur mycket viktigare vår handel är med detta land! Tro verkligen kammarens ledamöter, att det nu skulle vara klokt att i en hastig vändning och i motsats till de uttalanden, som gjorts av tull- och traktatkommittén, riksbanksfullmäktige och riksgäldsfullmäktige på en gång, och utan hänsyn till vad andra länder göra helt enkelt slå fast, att det skall vara paritet mellan kronan och dollarn?

Jag ber, herr talman, att få uttala min bestämda varning mot att vi nu i en hastig vändning skulle göra ett uttalande i den riktning reservanterna föreslagit i strid mot vad i den kungl. propositionen uttalats och mot ett, på två reservanter när, enhälligt utskott.

Herr Sköld: Herr talman! Jag ber om ursäkt, om jag ännu en gång tager kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Vad först beträffar herr Lindmans yttrande, att min ställning till denna frågas behandling dels i tull- och traktatkommittén och dels här vore svag, så har jag icke stor anledning att ingå på ett bemötande härav. Herr Lindman må gärna för mig anse min ställning svag. Men jag skulle dock kunna anföra än ett skäl, som motiverar min ställning. Tull- och traktatkommittén fattade sitt beslut vid en tidpunkt, då dollarkursen stod över fyra kronor. Emellertid tog det några dagar att justera betänkandet, och under dessa dagar hade utvecklingen gått med stormsteg. Skulle vi avlämna något betänkande, fingo vi lämna vad vi hade, men för min del får jag säga, att jag var redan då mycket betänksam inför den utveckling, som skett. Detta må vara nog sagt, min ställning må i herr Lindmans ögon vara hur svag eller hur stark som helst.

Det skulle vara mycket frestande att gå in på en polemik med herr Lindman med anledning av det stora valutapolitiska tal han hållit här. Jag skall dock icke göra det, ty det är icke den saken det gäller i dag. Det finnes emellertid ett par uttalanden, som jag icke kan underlåta att peka på.

Till en början anser herr Lindman tydligen, att ett bifall till herr Lovéns reservation faktiskt innebär en övergång till guldmyntfot. Jag tänker, att de flesta tycka detta vara en något konstig guldmyntfot. Vidare har herr Lindman en stor teori om penningvärdets stabilisering i förhållande till dollarn och i förhållande till varuprisen. Denna teori kan jag i detta sammanhang icke pröva, men jag föreställer mig, att den är behäftad med vissa luckor. Jag skulle också kunna säga det, att om jag som utgångspunkt för världens köpkraft i varor använder index, så måste jag givetvis komma att få en mycket missvisande bild. Gör man så till på köpet som herr Lindman och sätter det amerikanska indextalet till 150, men

Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.
(Forts.)

Ang. befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar. det svenska till 200, så blir det ännu värre, ty så vitt jag vet, är det svenska indextalet 170; Svensk Handelstidning har till och med under de senaste dagarna gjort en uträkning, enligt vilken den svenska partiprisindex skulle vara 168.

(Forts.)

Herr Lindman säger vidare, att man icke kan stabilisera valutans samtidigt i dollar och varor. Att stabilisera vid dollar är att stabilisera vid guld. Detta har Förenta staterna gjort, och utvecklingen i detta land har visat, att under de senaste sex månaderna har stabiliseringen vid guld praktiskt taget även medfört en stabilisering vid varor. Saken må för övrigt ha vilken allmän giltighet som helst, jag skall icke ingå vidare på den frågan.

Som jag nyss nämnde, ansåg herr Lindman, att ett bifall till herr Lovéns reservation skulle praktiskt taget innebära en övergång till guldmyntfot. Så är naturligtvis icke förhållandet. För det första kan riksdagen, som jag förut sagt, icke tvinga riksbanken genom sitt uttalande, och för det andra innebär den omständigheten att riksbanken följer detta uttalande endast, att riksbanken håller vårt penningvärde något så när vid den paritet, som för närvarande finnes, och det är ju icke guldpariteten. Det är emellertid klart, att denna fria pappersmyntfot tillåter riksbanken att göra avvikelser uppåt och nedåt, avvikelser, som äro betydligt större, än om det vore guldmyntfot. Detta är en frihet, som riksbanken anser sig behöva och som vi icke vilja på något sätt inskränka genom det uttalande reservanten föreslagit.

Jag tror icke det föreligger några skäl för kammaren att med anledning av herr Lindmans anförande gå på ett bifall till utskottets hemställan, utan jag tror, att det icke kan vara annat än till gagn, om kammaren bifaller reservationen.

Herr Lovén: Herr talman! Jag ber att få säga, att jag är herr Lindman tacksam för att han talade rent ut, medan herr Nylander talade i gåtor, så att man icke visste vad han menade. Nu säger herr Lindman: Varför driva motionären och reservanterna denna fråga så hårt och långt, då man samtidigt erkänner, att motiveringen till utskottets utlåtande innehåller ungefär samma sak. Ja, men om detsamma står på bägge ställena, varför skola de då läsa mellan raderna? När man kan sätta ut detsamma, som vi vilja ha sagt genom vår reservation, i utlåtandet — och att det är samma sak, har erkänts från flera håll — så kan man skriva ut det. Man behöver verkligen icke läsa något mellan raderna.

Nu säger herr Lindman, att vi reservanter med vår reservation velat uttala, att guldmyntfoten skall utan vidare införas. Nej, det vilja vi icke. Herr Lindman skall läsa vad det står. Hade det stått, som det står i herr Wigforss motion, att vi skola uppehålla kronans värde, då hade det kunnat finnas fog för herr Lindmans påstående, men vi hava endast talat om att riksbanken skulle aktgiva på den saken. Man får icke läsa ut annat, än vad vi skrivit, och det är,

att om det är möjligt för riksbanken och utan att åstadkomma något illa för vårt land i ekonomiskt avseende på ett eller annat sätt, så skall man aktgiva på kronans värde.

Ang. befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa sedlar.

(Forts.)

Vidare säger herr Lindman, mycket riktigt för övrigt, att man kan icke göra båda delarna, man kan icke, vilket han tror, att vi vilja, hålla paritet såväl med dollarn som med prisenivån inom landet. Detta är som sagt riktigt, och det ha vi heller icke trott, att man kunde göra. Men samtidigt säger herr Lindman, att det har tull- och traktatkommittén sagt, och där hava ändå suttit så förståndiga människor, som äro hemma på området, att om en lekman skulle tro något sådant, så är det ganska förlåtligt.

Jag begärde endast ordet för att säga, att herr Lindman icke skall läsa ut annat ur reservationen, än vad där står, och det står icke, att vi skola införa guldmyntfoten — den frågan får prövas i annat sammanhang — utan endast att riksbanken skall aktgiva på, den svenska kronans värde.

Herr Engberg: Herr talman! Jag har en känsla av att man i denna diskussion i rätt stor utsträckning skjuter över målet. Vad det här rör sig om är ingalunda frågan om guldmyntfot eller icke guldmyntfot, utan det rör sig endast — om jag så får uttrycka mig — om graden av den vink, man skulle önska att ge åt riksbanksledningen.

Nu är det min uppfattning, att vad tull- och traktatkommittén på den punkten sagt, det kan räcka och vara tydligt nog, och eftersom jag själv varit med om att underteckna dess utlåtande, skall jag be att ur detsamma få anföra en passus, som jag för min del tycker är tydlig nog och som ju också ligger bakom såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets utlåtande. Denna passus återfinnes i slutet av tull- och traktatkommitténs betänkande och lyder sålunda: »Kommittén vill till slut uttala, att enligt dess bestämda uppfattning ett målmedvetet arbete från de svenska statsmakternas sida för guldmyntfotens snara återställande är en angelägenhet av största betydelse.»

Ja, mina herrar! Jag har själv den uppfattningen, att man knappast kan gå längre i sitt uttalande ifrån riksdagens sida, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Vi tyckas alla dela utskottets uppfattning, att det är praktiskt och lämpligt, att guldmyntfot snarast möjligt åter införes i vårt land. Vi synas också dela den åsikten, bankofullmäktige uttalat, att detta helst bör ske i samråd med andra europeiska länder, och man tänker väl då närmast på Schweiz, Holland och England. Jag tar för givet, att de, som kunna bäst bedöma, när rätta tidpunkten är inne, äro bankofullmäktige, som bära ansvaret för vår bankpolitik.

Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.
(Forts.)

Om nu herrar Sköld och Lovén äro eniga med kammarens övriga ledamöter i denna fråga, varför ansluta de sig till reservationen? Har man rättighet att misstänka, att bankofullmäktige icke skola vidtaga åtgärder i angivna riktning, så fort ske kan? Ha bankofullmäktige icke visat, att de gjort allt vad de kunnat för att hålla den svenska kronans värde uppe, och har icke den svenska valutan stått nära nog högre än alla andra europeiska länders? Det enda undantaget är ju Schweiz. Om nu herr Lovén och herr Sköld icke hysa annan mening härutinnan, varför yrka de då bifall till reservationen. Önska de måhända, att vi med konstlade medel skola uppehålla den svenska kronans värde. Man ropar ju ifrån vissa håll på att den skall uppehållas med sådana medel. Man har sagt, att vi borde söka låna i Amerika för att kunna nå den effektiva guldmyntfoten. Vore det klokt? Vore det klokt att vi under tider, då vi icke behöva penningar, skulle låna för att möjligtvis återbetala dem under tider, då vi ha svårt för det? Vad vi behöva är icke penningar; vi behöva sysselsättning för vårt folk och avsättning för våra varor.

Man har också sagt, att man bör upprätthålla myntvärdet på en annan konstlad väg, nämligen genom att begränsa sedelutgivningen för riksbanken. Det förefaller mig barnsligt, då man hör dylika uttalanden i pressdiskussionen. Skulle sålunda riksbanken icke tillfredsställa det legitima behovet av sedlar? Skulle t. ex. riksbanken, om staten behöfde medel för avlöning åt sina tjänstemän — denna utgiftspost har gått på 50 miljoner kronor i månaden under kristiden — svara: nej vi sakna sedlar, statsmakterna ha själva begränsat vår sedelutgivning. Eller om en näringsidkare behöfde penningar för att betala sina arbetare och komme med de bästa säkerheter, skulle även det avvisas?

Staten själv har bidragit till inflationen mer än någon annan. Vill man säkerställa guldmyntfoten, är det naturligaste sättet att beträda sparsamhetens väg och därvidlag må staten gå främst.

Jag vänder mig nu till herr Lovén. Om herr Lovén vill upprätthålla den nuvarande guldmyntfoten, och vill försäkra oss om att icke inflation skall inträda, då, herr Lovén, då gäller det att vara sparsam. Männe herr Lovén kommer att ställa sig på den sidan, då vi om några veckor komma att behandla hundramiljonersanslaget till dyrtidstillägg till de statsanställda? Männe han då ställer sig på sparsamhetens sida? Sättet att uppehålla guldmyntfoten på naturlig väg och vår penningställning är att gå på sparsamhetens väg.

Vi böra göra vad vi kunna för att behålla den höga kurs på kronan, som vi nu ha. Vi ha gått igenom en svår deflationskris, och denna har varit oss synnerligen dyrbar. Vi böra därför akta oss för att genom en ny inflation återigen bliva ställda inför kris. Vår strävan bör riktas mot att på naturlig väg upprätthålla den svenska kronans nuvarande värde.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Jag har, herr talman, endast några ord att säga, och jag skall icke gå vidare in på vad som blivit yttrat, sedan jag senast hade ordet.

Herr Lovén sade emellertid, att jag nu uttalat, att vad reservanten vill, det är, att man nu genast skall införa guldmyntfot. Ja, det är möjligt, att mina ord föllo så, och det kan hända, att det icke är i full överensstämmelse med vad som står i reservationen. Men vad jag menar är, att det är i själva verket, vad herrarna vilja. Ni säga, att ni önska, att det under nu ifrågavarande tid icke skall inträda någon förändring emellan kronan och dollarn, och nu äro ju dessa myntsorter i det allra närmaste i paritet. Alltså: vad herrarna mena, det är väl, att riksbanken icke bör vidtaga några åtgärder, som rubba detta förhållande, och det är väl ungefär det samma, som att ni vilja bibehålla det nuvarande förhållandet, d. v. s. guldmyntfot, åtminstone i det allra närmaste.

*Ang. befrielse
för riksbanken
från skyldig-
heten att
inlösa sedlar.*

(Forts.)

Nu tillägger herr Lovén i sitt sista yttrande: »Ja, om det är möjligt och om det går utan svårigheter för landet.» Riksbanken skulle då under den korta tidsperiod, som det här gäller, bedöma, huruvida det förefinnes sådana svårigheter för landet eller icke.

Det kan väl knappast vara skäl att ge ett sådant direktiv, då man låter det åtföljas av så pass svävande ordalag, som herr Lovén nu tillät sig använda.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslags en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Det, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 159 ja mot 12 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Vidare föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 jämte en i ämnet väckt motion; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av garantifond åt ett aktiebolag, avsett att lämna stöd åt inhemska kreditanstalter.

I en till riksdagen avlåten, den 10 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 149, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att såsom garantifond åt ett aktiebolag med uppgift att bereda stöd åt inhemska banker finge genom riksgäldskontoret tillhandahållas bolaget ett belopp av 50 miljoner kronor i av svenska staten utgivna 5 procents obligationer, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Lindberg: Herr talman! När Kungl. Maj:ts förevarande proposition såg dagen, frapperades man av den mycket summariska redogörelsen för innebörden av detta förslag. Det rör sig ju dock om ett så högt belopp som 50 miljoner kronor, visserligen avsett som lån, men även med hänsyn till denna omständighet är det en avsevärd summa.

Det har icke lyckats mig — och enligt vad jag hört, är förhållandet detsamma med åtskilliga andra av kammarens ledamöter — att riktigt bedöma frågan på grund av den motivering, som är förebragt. Det hade därför varit den vänstersocialistiska gruppens avsikt att väcka en motion, så att man inom utskottet blivit i tillfälle att pröva de synpunkter, vi hade tänkt att anföra. Emellertid har bankoutskottet förebyggt detta genom att avgiva sitt utlåtande fyra dagar innan motionstiden gått till ända, ett förhållande, som jag för min del finner rätt anmärkningsvärt med hänsyn till att frågan dock har en tämligen stor och genomgripande betydelse.

I propositionen meddelas, att den låneanstalt, varom är fråga, skall bildas efter mönster av Svenska kronkreditaktiebolaget, som tillkom 1918 under riksdagens medverkan. Jag har tillåtit mig att gå igenom riksdagshandlingarna för såväl 1918 års lagtima som 1918 års urtima riksdag, och jag har därvid funnit, att det visserligen förekommer ett par likheter mellan Svenska kronkreditaktiebolaget och det bolag, varom nu är fråga. Men jag vågar påstå, att olikheterna dock äro betydligt större och flera än likheterna.

Jag ber först att få påpeka, att statens medverkan till Svenska kronkreditaktiebolaget var nödvändig med hänsyn till vår folkförsörjning. Den var vidare motiverad därav, att staten ingått handels-

avtal med främmande makter och på så sätt iklätt sig vissa förpliktelser. Det var ju nämligen så, att på grund av att vi voro så beroende av varuimport från vissa främmande länder, så voro dessa länder i den lyckliga ställningen att kunna föreskriva villkoren för att vi överhuvud skulle få några varor hit. Och i dessa villkor ingick, att utlänningar, som här köpte våra varor, skulle för dessa inköp erhålla kredit. Denna kredit kunde icke åstadkommas annat än under statens medverkan, därför att det rörde sig om så stora belopp. Och när denna medverkan gavs, så kunde det givetvis icke uppstå några meningsskiljaktigheter angående lämpligheten av densamma, därför att den var absolut nödvändig.

*Ang. en
garantifond
till understöd-
junde av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)*

Det nu ifrågasvarande bolaget har däremot ingenting som helst att skaffa med vår folkförsörjning, såvitt jag förstär. Det är heller inte motiverat med hänsyn till några avtal, som staten ingått, eller några förbindelser från statens sida överhuvud. Utan här är det fråga om att hjälpa några privatbanker, som på grund av depressionen råkat i ekonomiska svårigheter. Om det sålunda var ett odisputabelt statsintresse, att staten medverkade till Svenska kronkreditaktiebolaget, så är jag icke absolut övertygad, att det är ett lika stort intresse för staten att ställa till förfogande 50 miljoner kronor, när det gäller privatbanker. Men även om detta skulle kunna visas, att så är, så tillåter jag mig spörja vederbörande, vad orsaken kan vara till att Svenska kronkreditaktiebolaget icke också verkligen fått tjäna som mönster för den låneanstalt, varom nu är fråga. Det står nämligen i propositionen, såsom jag redan påpekat, att denna låneanstalt skulle bildas efter mönster av Svenska kronkreditaktiebolaget, och bankoutskottets ordförande har tidigare i dag försäkrat, att detta bolag verkligen också skulle vara ungefär likvärdigt med Svenska kronkreditaktiebolaget. Detta är emellertid, såvitt jag kunnat finna, icke alldeles riktigt. Svenska kronkreditaktiebolaget bildades liksom det bolag, varom nu är fråga, av enskilda penninginrättningar, men under viss kontroll och garanti av staten samt hade till uppgift att genom upplåning av medel inom landet tillhandahålla den kredit, som kunde böra medgivas utlandet. Dessa medel, varom då var fråga, skulle emellertid anskaffas genom att bolaget, d. v. s. Svenska kronkreditaktiebolaget, utfärdade obligationer, och för detta obligationslån skulle staten ställa en tilläggs-säkerhet. Det var icke meningen således, att statens obligationer skulle utsläppas i marknaden, utan det var bolagets egna obligationer, som skulle löpa ut i marknaden. Här är det däremot inte fråga om några sådana obligationer, utfärdade av bolaget, utan här är det fråga om statens egna obligationer, löpande med 5 procent ränta, vilka man skulle ställa till bolagets förfogande. Nu förekommer det vidare i statuterna för denna planerade låneanstalt en hel del villkor, som göra en betänksam. Svenska kronkreditaktiebolaget var så bildat, att statens obligationer endast skulle användas för de förbindelser, som bolaget inte skulle kunna fullgöra, sedan dess aktiekapital och dess reservfonder använts, d. v. s. bolagets egna säkerheter för dess obligationer visat sig otillräckliga. Det

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)*

förelåg då, enligt min mening, ingen särskild risk, att staten skulle komma att ådraga sig några förluster på grund av den garanti, som lämnades. Uti detta bolag är det däremot så, att bolagets obligationer visserligen belånas i riksgäldskontoret och att de, när de ligga där, inte löpa med ränta. Men detta bolag, varom nu är fråga, har dock rätt att förbindelser vid sidan om dessa i riksgäldskontoret liggande obligationer, använda obligationer, som således löpa med 5 procent ränta ute i den privata marknaden. När man vidare erfar, att det är meningen, att denna låneanstalt skall få låna ut medel mot aktier i nyemissioner i privata banker och man väl kan tänka sig, att dessa banker även framöver liksom hittills kanske komma att göra dåliga affärer, så att aktierna gå ned under sitt fastställda värde, så föreligger dock viss risk, att det kan uppstå förluster. I Svenska kronkreditaktiebolaget skulle förlusterna, såvitt jag fattat saken, i första hand täckas av aktiekapitalet. I detta bolag däremot ligger saken så till, att förlusterna skola i första hand täckas av statens grundfond och i sista hand av aktiekapitalet. Men för att aktiekapitalet skall komma att tillgripas för täckande av förluster, så fordras, att bolaget så illa skött sina affärer, att man förlorat över 50 miljoner kronor på en omslutning av högst 55 miljoner kronor, och det är naturligtvis alldeles uteslutet. Vidare gäller för denna låneanstalt, att de privatbanker, som skola bilda densamma, icke behöva inbetala det aktiekapital på 5 miljoner kronor, som bolaget skall ha. De få i stället lämna depositionsbevis, löpande utan någon som helst ränta och betalbara först vid bolagets upplösning år 1927. Men såvitt jag kan fatta, så kommer denna inbetalning ifråga endast för såvitt bolaget förlorat 50 miljoner kronor på en omslutning av 55 miljoner kronor. Det betyder således, att dessa banker aldrig komma att behöva betala in ett enda öre.

Till sist skulle jag vilja säga, att det spörsmål, som särskilt tränger sig på en, är den frågan: vad är orsaken till att man icke för detta bolags vidkommande lika väl som när det gällde Svenska kronkreditaktiebolaget beslutat, att bolaget självt skulle utfärda obligationer och att staten skulle, om det nu visade sig absolut nödvändigt, ställa en tilläggssäkerhet till förfogande, en tilläggssäkerhet av obligationer, vilka obligationer emellertid skulle användas först för den händelse det skulle uppstå förlust på bolagets obligationslån. Jag menar, att ett sådant obligationslån, utställt av bolaget, dock skulle ha den betydelsen, att pengar söges upp där ute i marknaden. Och menar man nu, att det är synnerligen ont om pengar där ute och att det på den grund skulle bli svårt att få dessa obligationer utplacerade, så vill jag påpeka, att det dock bör vara i privatkapitalets intresse att sörja för att de privata bankinrättningarnas förmåga att skydda sina insättare icke vanryktas. Jag menar, att det i varje fall icke är ett statsintresse att sörja för att den privata bankverksamheten får det goda rykte, som privatkapitalet inte självt vill skaffa densamma.

Innan jag fått klarhet särskilt beträffande orsaken till att man icke föreskrivit, att detta bolag självt skall utfärda obligationer,

och innan jag fått klarhet i vad orsaken kan vara till att statens grundfond i första hand och aktiekapitalet först i sista hand skall svara för förlusterna på denna lånerörelse, anser jag mig för min del icke kunna rösta för bankoutskottets föreliggande förslag.

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.*

(Forts.)

Herr Kilbom: Herr talman! Det är ganska betecknande, att när andra kammaren går att diskutera denna fråga, så är kammaren endast till ungefär hälften besatt, under det att man förut ägnat ett par timmar åt ett ärende, som både till sina praktiska verkningar och till sin principiella innebörd dock *i detta nu* är mindre viktigt än den föreliggande frågan.

Jag skall nu inte, herr talman, då det är så sent på kvällen, framlägga någon uppfattning om orsaken till att denna proposition, betecknande nog eller olyckligtvis för vederbörande själva, har måst komma fram från en socialdemokratisk regering. Jag skall inte heller gå in på frågan, varför man i dessa dagar har nödgats gå till rekonstruktion av tre stycken banker — om man nu kan kalla det rekonstruktion; ordet synes mig i detta sammanhang närmast vara våldtäkt mot svenska språket. Jag antar nämligen, att kammarens ledamöter redan tidigare känna den uppfattning, som jag och mina meningsfränder och för övrigt väl även många andra här i kammaren hysa i det avseendet. Jag skall heller inte gå in på frågan om den nuvarande krisens internationalitet. Jag vill dock säga, att även om man inte gör detta, så synes det mig vara för riksdagen ett nog så viktigt kapitel att i detta sammanhang undersöka, vilka vägar den svenska bankutvecklingen är inne på, då dylika resultat kunna läggas inför allmänhetens ögon. Jag vågar påstå, att vad som nu skett och vad som är närmast orsaken till denna proposition och det förslag riksdagen går att behandla, det är dock ingenting annat än en kreditgivning, som så långt ifrån hjälper upp sunt och för landet gagneligt näringsliv, att den tvärt om slår död på detsamma.

När 1907 års banklagstiftning genomfördes, så var den, såvitt jag funnit, dock klart och tydligt riktad mot den politik, som emissionsbolagen under de närmast föregående åren varit bärare av. Det var för att sätta en gräns — en smula erfaren, som man då var tack vare de följder, den senaste krisen medfört — för den spekulation och aktiesvindal, som från bankernas sida hade bedrivits. Men denna lag har man nu kringgått med bildande av våra emissionsbolag. Jag undrar: om en sanningskär bankman skulle stiga upp och vittna här i dag över emissionsbolagens del i våra bankers nuvarande ställning, skulle han inte erkänna, att det var en olycklig dag, då man slog in på en emissionsverksamhet i den utsträckning, som sedan blivit fallet. Jag tror t. o. m. att våra banker dag som år skulle vara de första att vilja sopa bort emissionsinstitutet och deras verksamhet, närmast dock därför att vi för närvarande befinna oss på en annan nivå, än då emissionsinstitutet och emissionsbolagen drogo guldhåven ständigt full in till bankernas kassavalv.

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)*

Faktum är ju, att dessa emissionsbolag, såsom jag tidigare till-
lätit mig karakterisera dem, inte äro någonting annat — och det
har kommit till uttryck tydligast under högkonjunkturen — än in-
stitutioner bankerna använda, då de göra olagliga eller åtminstone,
mot lagens anda stridande affärer. Detta har delvis varit möjligt,
därför att i emissionsbolagens styrelser suttit vederbörande bank-
direktörer o. s. v. Jag skall inte trötta med att dra upp några
namn på styrelseledamöter i å ena sidan vederbörande bank och
å andra sidan bankens emissionsbolag, ty det är en känd sak. Men
herrarna kunna själva räkna ut, hur det blivit med bedömandet av
de säkerheter, som skulle ha legat till grund för de krediter, emis-
sionsbolagen ha fordrat av bankerna, då samma personer som sökt
krediterna också beviljat dem.

Emissionsbolagen ha medfört, som jag tidigare anfört, att den
kreditgivning, som motverkat utvecklandet av sunt näringsliv, blivit
bankernas skötebarn, under det att den kredit, som gått ut på fram-
skapande av sund och nyttig företagsamhet, blivit bankernas styv-
barn. Jag tillät mig redan tidigare, då riksdagen behandlade en
liknande fråga, att säga, att under den tid, då man som bäst be-
hövde lån, då våra jordbruk, goda och bra jordbruk, då våra egna-
hemsbyggare o. d. behövde lån, var det platt omöjligt att få några
lån och krediter i bankerna. Men kom man med aktier i ett aldrig
så uppjobbat bolag, var banken färdig att lämna kredit, inte bara
det sökanden begärde utan måhända långt utöver detta.

Vad nu särskilt de två fall angår, som närmast väl torde hava satt
skräck i chefen för finansdepartementet, så kan jag ej hjälpa att jag
måste upptaga dem till ett par ögonblicks skärskådande. MälARBAN-
KEN, som tidigare varit till stöd för hela mellersta Sverige och fram-
för allt för en mellersta Sveriges av mig synnerligen kär hållen
industri, vår gamla järnbruksindustri, har nu under kristiden eller
krigsperioden, tack vare detta fullständiga avvikande från den poli-
tik, banken tidigare bedrivit, kommit i ett läge, som nödvändiggjorde
en rekonstruktion med mellan 30 och 40 miljoner kronors avskriv-
ning. Jag kan nämna några bolag, som banken förlorat på. Klo-
sters aktiebolag är ett. Det kom, från att hava varit ett av våra
äldsta och bästa bolag, i verkliga jobbarehänder, vandrade med sina
affärer från den ena banken till den andra och hamnade slutligen i
MälARBANKEN, där bolaget faktiskt bidrog till att giva banken den
småll den nu fått. Ett annat företag är, om jag icke misstager
mig, Barnängen, vilket företag också hade sina affärer där och som
väl är ett av de mest typiska kristidsbolagen. Man byggde ut
företaget i sådana former, att till och med en ekonomisk analfabet
måste begripa, att företaget aldrig skulle kunna bliva sunt och gott.
Eller jag kan nämna den kolfirma här i Stockholm, som också var
en typisk kristidsprodukt; eller jag kan nämna det sista och sämsta:
blåsan Bruno Söderström, som förändrades till Provinsbanken och
sedan fick övertagas av MälARBANKEN. Redan på föregående års
stämma i MälARBANKEN varnade en i vida kretsar känd finansman
för den historien, förklarande, att man komme att göra en förlust

på 12 miljoner kronor tack vare denna Provinsbank. Banken står också denna dag med en förlust, bokförd till 12 miljoner kronor.

Men nu är den socialdemokratiska regeringen nog hygglig att stiga fram och hjälpa. Det heter kredit. Jag skall belysa, vilken underbar kredit på 50 miljoner kronor det är, som man härvidlag älskar av riksdagen för att alltså premiera dessa företag för det de dels kringgått 1907 års banklag eller den anda som låg i densamma och dels faktiskt äro orsaken till att vi för närvarande hava den situation på bankområdet, som är fallet.

Först dock ett par ord om Sydsvenska banken, som satt ännu värre fast. Är det inte typiskt för den banken, hur den, tack vare den utveckling jag förut sökt skissera, har kommit på obestånd i stor utsträckning genom sitt emissionsbolag, Sydmission, och genom ett annat emissionsbolag i Stockholm, vilket bevars väl var mycket fint. Jag skall dock visst inte säga, att detta senare företag icke gjort delvis nytta. Det hade klientel till och med långt uppe i kretsar, som vi icke annat än i fråga om grenarna få se här i riksdagen och då endast på läktaren. Detta företag skapade faktiskt utan ett öres bakgrund 7 stycken stora bolag. Aktierna belånades från företaget nummer 1 till företaget nr 2, från företaget nr 2 till företaget nr 1 och så undan för undan. På detta sätt bollades fullständigt med värden, som, tack vare att krisen kom litet för tidigt, man icke hann plocka ut på den stora allmänheten.

Belysande för vilka affärer, man gav sig in på, är måhända det stora, kända »nationella» industriföretaget i södra Sverige, Thulins. Bevars väl, här skulle byggas flygmaskiner, så att till och med barn i vagn kunde flyga. Han räknade bara fel. Med krigets slut — det var skada det en gång tog slut — behövde icke folk så mycket flygmaskiner. Det värsta av alltsammans var dock måhända, att man icke kunde konkurrera med Tyskland vare sig i fråga om prisbillighet, material eller den färdiga varans hållbarhet. Men sådant upptäckte man, som alltid i dessa utmärkta företag, först då det var för sent och man höll på att stå på huvudet. Men då sutto Sydmission och Sydsvenska banken och en del andra företag upp över näsan i det hela.

Om jag nu går att titta en liten smula på propositionen, må jag först och främst instämma i den förvåning, som här uttalas över den väldiga brådska, med vilken denna proposition behandlats i utskottet. Det är ju möjligt, att det ligger något gott under densamma. Jag kan emellertid icke underlåta att uttala min förvåning över den. Departementschefen har så vitt jag kan döma, ställt sig bakom den motivering, som delvis väl givits av riksbanken eller vad det kan vara för sakkunnige. I denna säges först, att riksbanken redan har lämnat sin medverkan till rekonstruktion av Sydbanken, men, säger man försiktigtvis — ty det hade väl sett bra illa ut eljest — under förutsättning att med statens stöd bildades en låneanstalt med uppgift att underlätta avvecklingen. Vad innebär nu detta? Jo, att då detta ärende kom på kammarens bord, riksbanken var bunden för den kreditgivning, som där föreslås, och för vilken sak man för

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.*
(Forts.)

Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)

övrigt använder ett oegentligt namn. Då jag talar om att det är något oegentligt att här tala om kreditgivning, vill jag fästa ledamöternas uppmärksamhet på ett par uttryck i propositionen. Där talas för det första om att de obligationer, som här skola lämnas som garanti, äro ouppsägbara från innehavarens sida och förskrivna att löpa med 5 procent ränta. Såvitt jag kan förstå, innebär det ingenting annat, än att om det vill sig så väl, är staten fullständigt utav med dessa 50 miljoner kronor. Herr finansministern har räknat med — och det hedrar honom, det är gott att vara optimist, man lär till och med komma till himlen på det — att vi sannolikt ej komma att göra någon förlust, men det skulle verkligen vara roligt att hava något mera påtagligt än bara hr finansministerns tro, när det gäller en kredit på 50 miljoner kronor, till på köpet i tider, då man väger miljonerna till 160,000 svältande arbetare ute i landet.

Det säges vidare, att räntan — man har inte ens, åtminstone icke i motiveringen i propositionen gått så ordentligt till väga, att man garderat sig för räntan, tvärtom, t. o. m. för denna kunna vi få draga veven — man säger, att räntan å denna kredit skulle erläggas på sådant sätt, att bolaget för varje verksamhetsår till riksgäldskontoret inbetalade hela det överskott, som efter administrationskostnadernas täckande uppkommit under året. Jag får verkligen säga, att nog är svenska staten under socialdemokratisk regim en utmärkt kreditgivare. Jag tror icke att någon skall kunna gå till en privat låneanstalt och få pengar under sådana villkor, som här skrivas, och med den oerhört legera behandling av ränteproblemet, som i detta fall förekommer. Ingenstädes skulle det gå, inte ens om banken simmade i penningar. Efter administrationskostnadernas täckande, heter det. Må vara, att riksbanken och riksgäldskontoret skola hava majoritet i styrelsen, men jag ber herrarna om ursäkt. Jag undrar ändå, om icke i ett företag som detta och med den verksamhet det har sig förelagt bolaget kommer att få tämligen stora administrationskostnader, och att de räntor torde bli tämligen tvivelaktiga, som staten alltså får. Utöver det som kunde finnas kvar, sedan administrationskostnaderna blivit täckta, skulle bolaget däremot icke vara skyldigt erlägga ränta eller annan avgift för krediten. Det är möjligt, att jag är mycket dum, men jag måste verkligen säga, att om andra kammaren kan sitta och ge detta, så förefaller det mig, som om man hade fullgod anledning fråga sig: Hur långt hava vi kommit i detta land?

Vidare komma vi till den eventuella förlusten i bolaget. Finansministern säger i slutet, att han fäster uppmärksamheten på att man inte torde behöva räkna med förlust. Det sägs emellertid, på sidan 2 i utlåtandet: »Därest vid bolagets likvidation» — man har alltså räknat med detta som svag möjlighet — »komme att visa sig, att förlust uppstått å bolagets rörelse, skulle förlusten i första hand drabba garantifonden och i sista hand aktiekapitalet».

Hör nu, mina herrar, antag att ni hemma i vilken socken som helst bilda en liten bank. Ni sätter in, låt mig säga 5,000 kronor i den banken. Ni veta emellertid, att det icke kan gå, men ni tycka,

att kommunen borde kunna hjälpa till. Då säga ni till kommunen: skulle icke kommunen kunna låna oss 50,000 kronor i obligationer, hypotek eller annat? När det kommer till kritan, tro ni då, om kommunen överhuvud taget går med därpå, att kommunen beslutar sig för att godkänna sådana villkor som de här föreslagna? Tro ni, att kommunen för det första går med på denna ränteförbindelse? Tro ni vidare, att kommunen skulle besluta, att för den händelse det uppstode förlust för banken, skulle icke i första hand aktiekapitalet tagas i bruk för täckande av den där förlusten utan de pengar, som er kommun lämnat som kredit? Och tro ni, att ni skulle bli omvalda på en kommande kommunalstämma efter ett dylikt handhavande av kommunens angelägenheter? Jag tvivlar därpå.

Sedan komma vi in på de förutsättningar, som skola ligga till grund för att man skall få använda dessa pengar. När jag läste propositionen, tänkte jag att här skall man väl ändå få verkliga garantier innan pengarna få tagas i bruk. Men garantierna inskränka sig till följande: för det första, för att man skall kunna rekonstruera ett bolag, som skall få denna kredit, fordras det »tillräckliga avskrivningar av värdelösa fordringar samt tillförande av nytt kapital i erforderlig utsträckning». Detta »tillförande av nytt kapital» är emellertid bara en gäst, ty det nya kapitalet blir i regel dessa 50 miljoner kronor, som tjäna som täckning för belåning av de nya aktierna. Och vid belåningen slår man t. o. m. in på en mycket farlig väg, då man öppnar stora famnen och säger: fram med aktiebelåning i sparbankerna. Det säges nämligen att det bör öppnas möjlighet för aktieägare i den äldre banken att i det nya bolaget belåna nytecknade aktier eller lotter. »Därjämte» — och jag måste ännu en gång säga, att detta synes mig vara det mest betänkliga och allvarsamma — »torde böra beredas tillfälle för exempelvis sparbank att erhålla det stöd, varav den kan vara i behov för att för låntagare, som i sparbanken har belånade aktier i bank som rekonstruerats, underlätta inbetalningar å de nya aktierna.»

Nu kan det emellertid icke vara förhållandet, att sparbankerna — såvitt jag hört, har man härvidlag syftat på en del sydsvenska sparbanker, vilket emellertid dementerats i pressen — under nuvarande sparbankslagstiftning i större omfattning belånat aktier i Sydsvenska kreditaktiebolaget eller annan bank. Ty då har vederbörande sparbanksstyrelse brutit mot sparbankslagstiftningen, som klart och tydligt säger, att den största delen av sparbankens kapital skall vara på annat sätt placerad. Men då så alltså måste vara fallet, kan jag icke föreställa mig annat, än att sparbankerna efter ett dylikt uttalande från finansministern måste slå in på aktiebelåning, alltså på vägar innebärande att deras kapital tages som täckning för de stora kreditgivande bankernas verksamhet och osunda kredit. Då jag tror, att andra kammarens mening varit att förhindra den utveckling, som håller på att slå benen undan de självständiga sparbankerna i vårt land, förhindra den, därför att den var till skada för hela vårt lands ekonomiska liv, måste jag på det livligaste beklaga finansministerns uttalande.

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)*

Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.

(Forts.)

För att sammanfatta vad jag sagt, synes mig den föreliggande propositionen icke vara annat, än att under tider, då vissa bankföretag genom kringgående och skjutande åt sidan av andan i 1907 års banklagstiftning ha kommit in på vägar, emissionsinstitutens farliga vägar, som ha dragit ned dem och spolierat massor av värden icke bara i rörligt kapital utan även i fast, ställt massor av människor utan bröd, vandrande landsvägarna runt i vårt land, när sådant har skett, då skulle nu riksdagen genom en kreditgivning på detta vis kratsa kastanjerna ur elden för dessa banker, premiera dem, träda emellan under en socialdemokratisk regering till på köpet, då det ur vissa synpunkter vore mångdubbel anledning att just nu ingenting göra i det avseendet.

Och saken har ännu en betänklig sida. Det är nämligen det, att så fort det här i riksdagen gäller en liten pension på 300 eller 400 kronor; pension till en fattig änka efter en statstjänare eller då det gäller något annat litet belopp, som ur alla synpunkter är behjärtansvärt, då talas det alltid från alla auktoriteter om nödvändigheten av att tänka på statens ekonomi. Och det talet höres naturligtvis icke minst, då det gäller anslagen för bekämpande av arbetslösheten, trots man vet, att t. o. m. enligt arbetslöshetskommissionens mening massor av människor komma att ställas fullständigt utan varje som helst stöd från samhällets sida. Under dylika tider finns det emellertid möjlighet att till på köpet under tämligen legera former giva en kredit till vissa storjobbade banker på 50 miljoner kronor för att rädda en situation, som blivit en följd av en kreditgivning — jag skall icke använda annat namn, ty då skulle jag måhända stöta en del av kammarens ledamöter — som icke haft landets sunda näringsliv till särmärke, icke haft till ögonsten att skaffa bröd för vårt folk utan någonting helt annat.

Det är, herr talman, enligt mitt sätt att se — och jag har icke kunnat underlåta att uttala det — fullständigt obegripligt, och jag kan icke giva min röst för något dylikt. Jag är övertygad om, att bland de arbetare, som svälta runt om i landet, och icke bara inom arbetarklassen f. ö. utan långt in i medelklassen, ja, t. o. m. inom den s. k. överklassen skulle man vilja se denna kredit icke beviljades utan att ansvaret nu verkligen till sina fulla konsekvenser fick bäras av de herrar och de institutioner, som äro de verkligt skyldiga.

Herr K r i s t e n s s o n: Herr talman! Det är länge sedan jag verkligen hört värre smörja på ett skickligare sätt framföras här i kammaren, än vad den siste ärade talaren nu kom med.

Jag vill visst icke för min del sticka under stol med att här skett en hel massa manipulationer från åtskilliga bankers sida. Men jag tror i alla fall, att om man vill vara rättvis, får man taga vissa förhållanden i betraktande. Inom utskottet införskaffade vi några siffror, enkla sammanställningar som var och en, som vill bemöda sig om att gå till bankstatistiken, skall kunna själv taga reda på. Det visar sig då, att dessa år från 1914 till nu ha på det ekonomiska området varit alldeles omvälvande. 1914 var bankernas om-

slutning inklusive riksbankens 3,3 miljarder. Den hade vid utgången av år 1920 stigit till 8,7 miljarder. Denna onslutning består ju till stor del av inlåning. Hur ställer sig då denna inlåning? Jo, man finner, att det på inlåningen är en stor ökning, som naturligtvis sammanhänger med inflationen och penningvärdets minskning.

Vi ha ju haft två inflationsperioder, så att säga. Under den tidigare, som räckte från senare delen av 1916 fram till slutet av år 1918, alltså två och ett halvt år, ökades inlåningen i bankerna, d. v. s. de pengar, bankerna mottaga från allmänheten på sparkasseräkning, kapitalräkning och andra räkningar, från 2,3 till 4,5 miljarder. Eller med andra ord, på dessa två och ett halvt år var inlåningen till de svenska privatbankerna en halv miljard större än den var under hela de 80 års tid, som privatbankerna existerat här. Dessa pengar måste ju utlånas. De ha utlånats mot säkerheter och värden, som stigit under inflationen. Sedan har då inträffat denna deflation, som medfört, att t. ex. trävarorna sjunkit till en fjärdedel av vad de stodo i vid den tiden. Då är det ju klart, att bankerna här — även de som skött sig mönstergillt — kommit i en ytterst prekär situation. Och det är denna skarpa nedgång, som vi icke haft något motstycke till på länge, som skakat det ekonomiska livet i sina grundvalar och som gjort, att det har blivit ofantliga tråkigheter.

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)*

Vad avser nu Kungl. Maj:ts proposition här? Jo, såvitt jag kan förstå och läsa ut ur den, avser den, att vi om möjligt skola förhindra, att sådana bankinstitut som exempelvis Sydbanken skola behöva gå i likvidation, att alla de fabriker och institut, som ha sina affärer med denna bank, skola behöva göra detsamma och det bli en krasch och en arbetslöshet, som vi icke sett maken till. Vi få nämligen komma ihåg, att penningmarknaden för närvarande är så ansträngd, att man icke kan överlämna till andra banker de affärsförhållanden, som den nu nämnda banken och även andra ha. De äro tillräckligt engagerade allesammans, tror jag, som det redan är. Nu är här avsikten att möjliggöra en rekonstruktion, så att den del av de gamla aktieägarna, som icke ha möjlighet att kunna anskaffa något kapital eller hela det kapital, som erfordras, här skola kunna få på det sätt, som är föreslaget i den kungl. propositionen, ett stöd, så att rekonstruktionen skall kunna äga rum, och verksamheten kunna fortsättas även till det allmännas gagn och till gagn för dem, som ha affärer och äro beroende av om banken står eller faller.

Det är vidare avsett i propositionen, att en del sparbanker skulle stödjas på det sättet, att man skulle kunna draga längre ut på tiden, så att sparbankerna icke skulle beröras i sin verksamhet av de förhållanden, som äro en följd av denna skarpa deflation, utan att det skall bli möjligt att skaffa förtroendemännen i sparbankerna en kreditmöjlighet, varigenom man skall kunna undvika krascher. Det är så långt ifrån att det gäller här att inleda sparbankerna på någon sorts aktiebelåning, som skulle strida emot vad som är i sparbankslagens stadgat, som det tvärtom är meningen, att det skulle beredas stöd åt de sparbanker, som hållit sig inom lag och författning, men som ha utlånat en del pengar mot aktier. Ser man i sparbanks-

Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)

statistiken, framträder det visserligen icke tydligt, men indirekt kan man leta ut exempel på, att denna utlåning betydligt överstiger fonderna. När man nu vet, att en hel del aktier och dylika säkerheter för dessa lån äro värdelösa och att andra sjunkit oerhört, så följer därav, att åtminstone vissa av sparbankerna äro i en prekär situation.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet torde säkerligen senare beröra de förfrågningar, som äro gjorda här av herr Lindberg. Jag var icke i tillfälle att höra hela hans anförande, men jag tror han hade till stor del missförstått den kungl. propositionen. De 50 miljoner, som riksgäldskontoret skulle utfärda obligationer på, äro avsedda att kvarbliva i riksgäldskontorets kassavalv; det är således icke alls meningen, som han skildrade det, att dessa obligationer sedermera skulle släppas ut i marknaden, i olikhet mot vad som gällde i kronkreditaktiebolaget.

Nu hade jag den uppfattningen i fjol — och jag har haft den tidigare — att vi få driva en deflation med en viss varsamhet och att vi komma till konsekvenser, som staten får taga. Här ha vi en av dessa konsekvenser. Jag vill icke härmed hava sagt, att vare sig riksbanksfullmäktige eller några andra institutioner skulle under de gångna åren ha gått för våldsamt till väga härvidlag. Jag är icke mäktig att döma därom; ty dessa ting äro så ofantligt svåra. Men vad jag är övertygad om är, att vi böra i dessa tider i görigaste mån undvika panik icke minst ur den synpunkten, tror jag, att staten har ett visst intresse därvidlag att bevaka. Allt beror på, huru detta bolag kommer att skötas. Skötes det förnuftigt, som kronkreditaktiebolaget sköttes, så är det icke blott möjligt utan t. o. m. antagligt, att staten icke kommer att förlora någonting, om staten träder in här med sin kredit för att stödja, där pengarna icke räcka.

Att utskottet kommit in med utlåtande några dagar, innan motionstiden gått ut, beror på att den här frågan som så många andra ekonomiska frågor är av brådskanie natur. Under denna kristid har det ju förekommit, att utlåtande avgivits två eller tre dagar efter sedan propositionen inlämnats. Det är sålunda icke någonting vare sig nytt eller synnerligen anmärkningsvärt med det här fallet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Thorsson**: Herr talman! Den förste ärade talaren gjorde vissa frågor om, varför icke det nu tilltänkta penninginstitutet är grundat efter precis samma principer som kronkreditaktiebolaget, och han fäste sig särskilt därvid, att i kronkreditaktiebolaget, var det, såvitt jag uppfattade honom rätt, aktieägarna, som i första hand fingo taga eventuell förlust, medan staten kom i andra hand. I det här fallet är det ordnat så, att staten tager första risken och aktieägarna i företaget komma i andra hand. Som herrarna torde finna, är företaget grundat på det sätt, att det begäres, att staten som sådan skall ställa till kre-

ditanstaltens förfogande statsobligationer för 50 miljoner kronor, vilka skola förvaras i riksgäldsfullmäktiges kassavalv under deras vård. Men för den händelse de förbindelser, denna anstalt ikläder sig, icke skulle på grund av affärens skötsel kunna infrias, så tillgripes denna garanti, som staten ställt, i första hand och det aktiekapital på 5 miljoner kronor, som är tecknat, i andra hand. Vid bedömandet av denna fråga kom jag till det resultatet, att då aktiekapitalet utgör 5 miljoner och garantimedlen 50 miljoner kronor, så föredrager jag för min del att låta staten få det största inflytandet i ledningen av detta företag, på det att man icke ur privat intressesynpunkt skall engagera företaget i rekonstruktioner, som icke vore i och för sig riktigt väl förberedda och grundade på sunda ekonomiska principer.

Det kan ju vara från herrarnas synpunkt klandervärt, att staten nu skulle träda till för att stödja i en situation som denna, då staten icke haft tillräckligt inflytande på händelsernas gång för att bestämma omfattningen av de engagemang, som de företag ha iklätt sig, vilka nu på grund av en eller annan omständighet måste gå till rekonstruktion. Särskilt betonade herr Kilbom detta mycket starkt, han var rent av moraliskt indignerad över — och då måste det gå långt, för att herr Kilbom skall vara moraliskt indignerad — att statsverket engageras i en sådan företeelse som denna. Han sade: låt de herrar, som ha ställt till det här, själva draga konsekvenserna av sina gärningar. Ja, herr Kilbom, vore saken så enkel, att verkningarna kunde inskränka sig till, att de herrar bleve ordentligt tilltufsade, som ha ordnat om denna sakernas ordning, så skulle jag i mångt och mycket instämma med herr Kilbom. Men, mina herrar, det finns en annan part också här, som av olika anledningar har anförtrott sitt pund till förvaltning av dessa institutioner. Här sitter mången, mången gammal man och kvinna i detta land, som har arbetat hela sitt liv för att samla ihop några slantar, och nu väckas de plötsligt en vacker dag av den underrättelsen, att de institutioner, som de hade förtroende för, ha misskött deras förtroende i en sådan grad, att de plötsligt känna sig nära att förlora allt vad de ha. Skulle då en regering och särskilt en socialdemokratisk regering ställa sig likgiltig för vad som händer bland alla dessa människor, som icke själva lagt två strån i kors för att åstadkomma den situation, vi nu ha att reda upp.

Herr Kilbom slog mycket skarpt på de arbetslösas svåra ställning och ville liksom taga dem och lägga dem i den ena vågskålen och så sätta dem som motpart mot bankdirektörerna. Problemet är icke så enkelt, herr Kilbom. Vi ha att räkna med flera än de arbetslösa på den ena sidan och bankdirektörerna på den andra. I den ena institution, som här skulle komma i tillfälle att få sina affärer rekonstruerade, finns det 135,000 sparkasseinsättare, och det finns dessutom ett avsevärt antal mindre näringsidkare vars affärer finansieras av detta institut, vilka båda parter av helt naturliga skäl skulle råka i en synnerligen prekär ställning, om statsmakterna skulle resonera som herr Kilbom: det här rör oss icke; det här är en privat affär mellan några bankinrättingars ledare å ena sidan och bank-

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.*

(Forts.)

Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)

aktieägarna å andra sidan. Det är icke en privat affär i den mening, så snart affären tager sådan omfattning, som den nu har tagit.

Under sådana omständigheter anser jag för min del, att statsmakterna ha skyldighet att träda till och försöka att avhjälpa de allra största olägenheterna. Om jag i mitt sinne är aldrig så förbittrad på de krafter, som ha ställt till en sådan sakernas ordning, som vi nu ha, så kan jag ändå icke lösslita mig och säga: jag har icke med saken att göra — speciellt om jag sitter på den plats, där jag nu sitter. Jag skulle nära på våga göra ett så vågsamt påstående som att t. o. m. herr Kilbom, om han sutte på min plats, icke skulle känna sig alldeles oberörd av företeelsen. Kanske ett vågsamt påstående, men jag gör det tills vidare. Det är icke resultatet av en skräck hos mig, att jag ställt mig såsom undertecknare av den proposition, som föreligger på herrarnas bord, utan det är verkligen efter åtskilligt grubblande, huru samhället i ett fall som detta skulle rädda verkliga värden.

Herr Kilbom ansåg det vara en ren samhällsolycka, om staten exempelvis skulle träda till och hjälpa en sparbank, vars styrelse möjligtvis handlat emot bankens reglemente och sparbankslagens bestämmelser och belånat aktier i en viss utsträckning. Jag hade av en annan anledning än för att diskutera med herr Kilbom behov av att i går se något på vår sparbanksstatistik, och då fann jag där, att i ledningen av vårt allmänna sparbanksväsen har det åtminstone före kristiden varit en sundhet och en klok besinningsfullhet, som har gjort, att denna bankverksamhet under ett hundratal av år kunnat förvalta åtskilliga sparpennningar utan att förledas in på för denna verksamhetsgren främmande områden. Men det är ju ett förhållande, som icke kan förgätas, att även vissa sparbanksledningar under kristiden kunnat låta förleda sig till belåning av papper — både aktier och andra papper — till kurser, som i dag icke hålla måttet, även om de ansågos aldrig så bergfasta den dag lånen beviljades. Vi skola dock icke förglömma, att i många av dessa bankinrättningar sitter det mycket hederligt folk, men som sakna möjlighet att bedöma hela den ekonomiska situation, som de haft att bedöma vid förvaltandet av dessa angelägenheter. Och för min del får jag säga, att jag tycker verkligen, att statsmakterna skulle handla bra hårt, om de icke skulle känna sig skyldiga att skapa möjligheter för att räcka en hjälpsam hand åt dessa, som dock i många fall hava handlat i viss god tro, när de vidtagit sina åtgärder. För min del skattar jag den verkliga sparsamheten så högt, att jag kan med gott samvete och god tillförsikt inför både nutid och framtid ställa mig i bräschan för ett förslag, som går ut på att lugna sinnena hos dessa människor, som hava sparat och sparat i all sin tid och lagt undan resultatet av ett flitigt arbete. Även om herr Kilbom skulle behaga rycka på axlarna åt en sådan politik av en socialdemokratisk regeringsledamot, tar jag denna axelryckning med mycket stort jämnmod.

Det är naturligt, att om man här förelägger riksdagen en proposition, sådan som den nu föreliggande, där man av statsmakterna be-

*Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.*

(Forts.)

går en riskpremie på ända till 50 miljoner kronor, och man i denna proposition skriver, att Kungl. Maj:t skall närmare utforma direktiven, så begär man, att riksdagen skall ha förtroende för att Kungl. Maj:t här vill handla i den bästa överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t anser klokt, riktigt och gagneligt för landet i dess helhet. Har Kungl. Maj:t icke detta riksdagens förtroende, är det uppenbart, att man skall avslå den framställning, som här föreligger. Har Kungl. Maj:t detta förtroende, så bör riksdagen bevilja medel, icke i syfte, som herr Kilbom antydde, att giva en dödsstöt åt landets näringsliv, ty detta förslag innebär i verkligheten icke att giva en dödsstöt åt landets näringsliv, utan det innebär att giva en hjälp åt strävandena att återföra vår penningförvaltning i riktigare banor, än som den råkat in i under den tid, som vi genomkämpat. Och att giva en sådan hjälp, det är icke att giva en dödsstöt åt näringslivet, utan därmed torde snarare kunna skapas dels möjligheter och förutsättningar att bevara värden, som annars skulle förstöras, och dels även möjligheter för mindre företag och till och med också större företag, som nu arbeta under tryckta förhållanden, att kunna uppehålla sin verksamhet.

I en tid som denna, när de ekonomiska krafterna, de ekonomiska intressena brottas med varandra, så är det klart, att vi kunna se litet olika på tingen, hur vi lämpligast skola ordna saken och återfå jämvikten. Det är ju oförtydligt, att exempelvis mellan herr Kilbom och mig är det en mycket, mycket stor skiljaktighet i uppfattningen om vilka vägar vi skola gå. Vi kunna naturligtvis ha vissa slutmål gemensamma, men vägarna för att nå dessa slutmål äro så ytterst olika. Jag skall icke uppdraga någon större debatt om dessa saker, men jag vill försäkra herr Kilbom, att när jag skrivit under denna proposition, som nu föreligger till riksdagens omprövning, så har det icke skett för att krasa några kastanjer ur elden för personer, som skött sig illa, utan det har skett av hänsyn till alla dessa, som ehuru oskyldiga skulle komma att lida av en katastrof, som varje medborgare har skyldighet att försöka motverka, så att den icke får en större utbredning, än att vi kunna bära följderna av densamma.

Med dessa ord anbefaller jag det föreliggande förslaget till andra kammarens beprövande, och jag skulle vara dåligt underrättad om det sinnelag, som besjalar herrarna, när det gäller verkligt samhällliga och gemensamma intressen, om jag icke skulle veta, när jag lämnar andra kammarens sammanträde i kväll, att andra kammaren har bifallit det förslag, som nu föreligger till herrarnas omprövning.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindberg: Herr Kristensson antydde, att jag skulle hava missförstått, hur dessa 50 miljoner kronor i obligationer skulle placeras. Om jag har missförstått avsikten med denna proposition, så måtte även fullmäktige i riksbanken, som dock utarbetat detta förslag, hava missförstått sitt eget förslag. Ty här förekommer den

Ang. en
garantifond
till understöd-
jande av
inhemska kre-
ditanstalter.
(Forts.)

uppgiften, att om hela garantifonden icke erfordras för täckande av bolagets skuld å krediten i riksgäldskontoret, skall bolaget äga utbekomma återstoden för att genom obligationernas försäljning erhålla medel till betalning av övriga förbindelser. Följaktligen är det tydligen meningen, att detta bolag skall tänkas komma att få förbindelser vid sidan av förbindelserna till riksgäldskontoret.

Slutligen ber jag att få säga, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har förbigått, vad jag ansåg vara den viktigaste punkten i detta. Han har nämligen uraklåtligt att besvara den frågan, varför icke detta bolag i likhet med kronkreditaktiebolaget skall utfärda obligationer utan varför staten skall tillhandahålla dessa obligationer. Då således detta spörsmål icke är besvarat, tar jag mig friheten yrka avslag på det föreliggande utskottsforslaget.

Herr Kilbom: Herrarna kunna låta bli att sjunga. Det är icke ägnat att höja kammarens anseende. De som icke vilja höra på, kunna gå ut i klubbrummen eller i kaféet. Jag vill säga, att när man icke yttrar sig så ofta, kunde det tyckas, att man borde få yttra sig i en så pass allvarlig sak som denna. Jag ämnar icke låta sjunga ned mig vare sig nu eller framdeles.

Jag vill säga till herr Kristensson då han talar om att inlåningen är så oerhörd, att det är naturligtvis alldeles riktigt och att såsom en följd därav också utlåningen måste ökas. Men jag vill fråga herr Kristensson såsom ordförande i bankoutskottet: vad är det för bankledningar, som på grund av att de få in mycket pengar, placera dem mycket dåligt?

Så har här talats om, att om Sydbanken går i likvidation, så skulle det medföra stor arbetslöshet. Vet herr Kristensson, vilka engagemang Sydbanken haft? Hur mycket arbetas det på Thulins nu och hur mycket på maskinverken i Södertälje och i Söderhamn o. s. v.? Dessa fabriker och verkstäder stå redan och det blir alltså ingen ökning av arbetslösheten, om Sydbanken går i likvidation, eller i varje fall en mycket liten sådan. Jag trodde, att bankoutskottets ordförande skulle taga reda på hithörande ting, innan han yttrade sig.

Både herr finansministern och bankoutskottets ordförande voro inne på det kapitlet och talade om, att det var så många sparbanker som sitta fast här. Jag skulle då vilja säga: är icke frågan så viktig eller har icke tiden medgivit, att bankoutskottets utlåtande kunnat åtföljas av en utredning, i vilken utsträckning sparbankerna sitta fast för Sydbankens engagemang? Här har talats en massa privat i riksdagens korridorer o. s. v., men alla uppgifter hava dementerats i pressen och av sparbanksledningarna själva. Alltså stå vederbörande sparbanksledningar själva i detta fall mot bankoutskottet och finansministern.

Vidare vill jag säga till herr Thorsson, när han talar om de många insättarna: om det finnes insättare, som drabbas av risk. ifall staten icke träder emellan, varför föreligger icke utredning

här om i propositionen eller i bankoutskottets utlåtande? Bankoutskottets ordförande har skrivit sitt namn under utlåtandet och dess motivering. Det är allt, vad bankoutskottet gjort, såvitt jag kan finna.

Då herr finansministern talar om, att staten får större inflytande genom att den får insätta tre ledamöter i styrelsen, så vill jag framhålla, att det är väl värt något detta, att staten tar en risk på 50 miljoner kronor. Vilken annan kreditgivare som helst i dessa tider skulle ha betingat sig detta ökade inflytande bara för att ge kredit och dessutom betingat sig en ordentlig ränta. Nu säger herr finansministern, såvitt jag förstod honom rätt, att Kungl. Maj:t skall utarbeta detaljerna, och man får hoppas, att Kungl. Maj:t skriver detaljbestämmelser för institutionens förvaltning, som strida mot den motivering, som finnes i propositionen, ty annars måste det bli den räntebestämmelse, som står här, d. v. s. i realiteten ingen ränta alls; det skulle då blott bli vinsten och ingenting annat.

Om det förhölle sig på det sättet, som herr finansministern säger, att det är småfolket som drabbas av Sydbankens och även Mälarsbankens iråkade tråkigheter, då vore det verkligen långt gånget i vårt land, men jag tror icke, att det förhåller sig på det sättet, ty med viss rätt förklarade för några dagar sedan herr Lindman, att bankstatistiken visar, att det icke är småfolket, som har bankaktier utan helt andra grupper, och jag tror, att även om staten icke lämnar kredit, komma icke insättarna att bli lidande men väl aktieägarna, och de äro ju närmast ansvariga för det hela.

Till sist vill jag säga, att jag satt länge under herr finansministerns anförande och väntade på att han skulle sluta med en patetisk vädjan till kammarens sinnelag. Denna vädjan kom, och den verkade på mig, som om denna sak skulle vara mycket viktigare, än jag trodde, när jag höll mitt första anförande, då man på detta vis griper till stora klubban för att slå ihjäl den lilla mygga, som jag väl i varje fall är i detta ärende. Jag tyder detta så, att den sak, som här ligger bakom, är en liten smula viktigare, än man kunde hava anledning att antaga på grund av den behandling, som den varit föremål för. Jag betvivlar ingalunda herr finansministerns syftemål, icke på något sätt. Det är icke därom det är fråga. Jag har enbart tillåtit mig att, med hänsyn till den stora kredit det här gäller, den tid, vid vilken krediten gives, de fullständigt legera räntebestämmelserna, som kreditgivningen förutsätter, och den risk staten löper, fästa kammarens uppmärksamhet på denna sak. Jag tror, att motiven härför kunna vara fullt så goda som motiven för herr finansministerns framställning.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen, som under herr Kilboms anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Ang. understödjande av kolonister å kronoparker.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ett verksamt understödjande av kolonister å kronoparker.

Ordet begärdes därvid av

Herr O l s s o n i Gävle, som anförde: Såsom motionär i föreliggande ämne ber jag att trots den sena timmen få taga kammarens tid i anspråk några minuter.

Den motion, som här föreligger, syftar icke till någon revolutionerande omläggning av statens kolonisationsverksamhet på kronoskogarna. Vi motionärer ha velat fästa riksdagens uppmärksamhet på en del förhållanden som vi genom att se, hur de verkat i det praktiska livet, funnit vara felaktiga. Vi ha för riksdagen velat föra fram vissa önskemål från kolonisterna själva för att därigenom ernå, att, innan utredningen slutligen förelåg, dessa, som uppe i ödemarken bryta bygd och försöka på alla möjliga sätt skaffa sig utkomst, skulle sättas i tillfälle att giva riksdagen del av sin erfarenhet av denna verksamhet genom att få deltaga i utredningen. Vi ansågo detta krav så mycket mera berättigat, som den verksamhet, som hittills bedrivits, har varit en försökskolonisation och erfarenheterna från denna givetvis måste läggas till grund, när riksdagen slutligen går att ordna hela problemet om Norrlands kolonisation. Jag anser nämligen för min personliga del, att kolonisternas egen erfarenhet har en rätt så stor betydelse för statsmakternas ställningstagande i den slutliga prövningen, antingen man skall fortsätta denna kolonisation eller förhållandena befinnas hava utvecklat sig på det sättet, att det är nödvändigt att avbryta och nedlägga densamma.

Utskottet har nu avstyrkt den föreliggande motionen på det skälet, att kolonisationskommitténs betänkande i ärendet väntas föreligga under den närmaste tiden, och då skall kommittén i detta sitt betänkande taga upp till prövning allt det, som anförts för och emot de nuvarande anordningarna, och vid sitt ståndpunktstagande även taga hänsyn till de gamla kolonisterna. För min del kan jag, såsom man finner av motionen, icke hava något som helst intresse av att förhindra, att utredningens resultat fortast möjligt förelägges riksdagen, och jag kan därför icke, ehuru jag skulle önskat det, yrka bifall till den föreliggande motionen. Men när vi nu behandla denna sak, en sak som för många av dessa, som kämpa däruppe i Norrlands ödemarker, har en så oerhörd betydelse, vill jag uttala den förhoppningen, att det förslag, som kommer att föreligga, skall taga hänsyn till dessa människor och skall vara så beskaffat, att man där uppe icke skall få det bestämda intryck man får, när man kommer upp på dessa statens kolonat, att statsmakternas representanter rent av anstränga sig vid utformandet av bestämmelserna för att sätta i system alla möjliga småaktigheter. Man får detta bestämda intryck, när man besöker kolonaten. När man talar med kolonisterna, som sitta däruppe — jag försäkrar, att de kolonister jag träffat äro

icke bortklemmade människor utan folk med lust att fortsätta och göra gagn med detta sitt arbete — så får man den uppfattningen, att man vid det praktiska omsättandet av dessa bestämmelser försöker taga bort redan från begynnelsen den arbetsglädje och den arbetslust, som skulle vara tillfinnandes i kolonisternas skara.

Jag skall icke här gå in på någon skildring av denna anordning med rum utan tak och golv och icke i denna sena timme gå in på någon skildring av det nödtillstånd, som faktiskt på sina ställen är rådande bland kolonisterna, men jag vill peka på att det föreligger en faktisk fara i det avscendet, att kolonisterna sättas i den situationen, att de efter de fem fria åren nödgas lämna kolonaten.

Om man ser i kolonisationsnämndens redogörelse, införd i berättelsen om vad sig i riket tilldragit, skall man iakttaga, att redan nu efter några år har den ena omflyttningen ägt rum efter den andra, allt tydande på att förhållandena icke äro sådana, som de borde vara. Det kan ju i alla fall icke vara meningen att göra dessa kolonat till gästgivargårdar, där man flyttar ut och in. De ha redan kostat mycket pengar för staten, och skall kolonisationsverksamheten fortsättas, lär den väl taga ganska stora summor i anspråk.

Jag vill gärna hoppas och tro, att det förslag, som kolonisationskommittén nu håller på att utarbeta och som väl till sina grunddrag redan är färdigt, skall taga vara på den erfarenhet, som vi redan ha av kolonisationsverksamheten och söka göra ändring i det, som jag anser vara uppenbara missförhållanden. Men å andra sidan har jag en bestämd känsla av att välviljan emot kolonisterna på visst håll icke är så synnerligen utvecklad.

Jag har ett alldeles färskt exempel på att det i denna verksamhet smugit sig in en byråkrati, som jag anser icke vara hedrande för staten eller för riksdagen. På Hamra kronopark, som jag särskilt berört i motionen, finnas 25 kolonister. De ha som så många andra kolonister, sedan riksdagen beslöt inrättande av kreaturslånefonden, skaffat sig en ko och betalt den med 300 à 400 kronor. Nu är det så, att arbetstillgången föregående sommar var dålig, och vidare fanns det icke någon riklig tillgång på foder. De hade således intet foder att få in däruppe och inga pengar att köpa foder för. De kommo då i den situationen, att de antingen måste sälja kon, som de förskaffat sig genom revers hos kreaturslånefonden, för något hundratal kronor eller nedslakta densamma. I sin nöd vände sig dessa, som äro placerade på denna kronopark huvudsakligen såsom statens skogsarbetare för att staten skall ha arbetskraft när det gäller att rationellt utnyttja skogstillgången, till landshövdingen i länet, och han tog sig an deras sak och hemställde till kolonisationsnämnden, om denna kanske kunde göra något för dessa människor och skaffa dem litet foder, så att de kunde framföda sina kor över vintern. Kolonisationsnämnden svarade kort och gott och enkelt, att den icke hade några pengar för sådant ändamål; därmed punkt och slut och ingenting vidare. Nu kom ju hjälp från annat håll. Det fanns nämligen folk, som icke var så byråkratiskt som statens kolonisationsnämnd. Genom i länet pågående Rysslandsinsamling, av vilken viss del skulle

Ang. understödjande av kolonister å kronoparker.
(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
kolonister å
kronoparker.
(Forts.)

stanna inom länet, och genom att landstingets förvaltningsutskott, som ju strängt taget icke hade med saken att göra, trädde emellan, fingo statens kolonister på Hamra kronopark loder, så att de reda sig och kunna draga sig igenom med sina kor fram till nästa skörd. Nu är jag visst icke så orimlig, att jag fordrar, att statens kolonisationsnämnd skulle hava omedelbart skaffat pengar att köpa in hö för, men jag tycker i alla fall, att det icke är orimligt att begära, att denna nämnd, som sköter om kolonisationsverksamheten, åtminstone skulle visa lika mycket intresse för saken som landstingets förvaltningsutskott och Rysslandsinsamlingskommittén, vilka strängt taget icke hade med saken att skaffa.

I detta sammanhang vill jag också peka på en liten passus i utskottets yttrande, icke för att göra någon anmärkning mot utskottet, utan därför att utskottets påpekande kräver en komplettering. Utskottet säger, att särskilt vad Hamra kronopark angår har arbetstillgången för kolonisterna där visat sig vara tillfredsställande. Jag skall icke ingå på någon debatt, om den är tillfredsställande eller icke. Det finns åtskilligt av arbetslöshet däruppe i Hamra kapellag, men låt oss säga, att arbetstillgången är relativt tillfredsställande. Jag vill då komplettera denna upplysning med att detta arbete — det gäller att tillvarataga 40,000 av novemberstormarna kullblåsta träd å kronoparken — igångsattes av domänstyrelsen, sedan man där uppifrån gjort påtryckning på såväl socialministern som arbetslöshetskommissionen.

När man, herr talman, summerar samman alla dessa saker, som kunna tyckas vara smådetaljer och som man sett än här och än där på kolonaten, får man det bestämda intrycket, att i statens kolonisationsverksamhet domänstyrelsen och dess byråkrati har för stort inflytande. Tjänstemannainflytandet i denna verksamhet är för kraftigt. Såvitt jag kunnat finna av berättelsen om vad sig i riket tilldragit, består statens kolonisationsnämnd av tre statsjästemän, och kolonisationskommittén, som jag icke vill säga något ont ord om, består av nio personer, därav sju statstjänstemän och två jordbrukare. Det må förlåtas mig, om jag uttalar den meningen, att den byråkratiska rätlinigheten, som icke viker en tum åt någondera sidan, icke är vägen att skapa en kolonisationsverksamhet i vårt land, som blir till fördel vare sig för staten eller för kolonisterna.

Då jag ser, att herr jordbruksministern är här närvarande, skulle jag vilja lägga honom särskilt på hjärtat, att när kolonisationskommitténs utlåtande kommer på hans bord, han skall underkasta det en ordentlig granskning och ägna det all den uppmärksamhet, som det ägnas kan. Jag skulle i detta sammanhang också vilja peka på, att det säkerligen icke skulle skada, om jordbruksministern tittade en smula på statsrevisorernas uttalanden om kolonisationsnämndens förflyttning från Stockholm till en plats litet närmare dess verksamhetsfält, och att detta kunde föranleda någon åtgärd från jordbruksministerns sida.

Ja, herr talman, såsom saken för närvarande ligger, har jag intet annat yrkande än om bifall till jordbruksutskottets förslag.

Härpå yttrade:

Herr Nilsson i Tänga: Herr talman! Då motionären icke gjort något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, är det fullkomligt onödigt att fortsätta debatten.

Alla de detaljer i kolonisationsverksamheten, som herr Olsson nu vidrört, hava icke kommit till uttryck eller till synes i motionen. Följaktligen har inte heller utskottet haft någon anledning att samsätta sig med sådana detaljer. Med hänsyn därtill att kolonisationskommitténs betänkande den allra närmaste tiden kan väntas, kan man antaga att det snart blir tillfälle för riksdagen att närmare granska kolonisationsverksamheten där uppe på kronoparkerna och eventuellt pröva de förändringar, som kunna vara påkallade och som erfarenheten givit vid handen vara nödvändiga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Härefter föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser för understöd åt nötboskapspremiering och tjurföreningar.

I fråga om understöd åt nötboskapspremiering och tjurföreningar.

Därvid anförde:

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Det är en särskild omständighet som gjort, att jag i detta ärende icke reserverat mig. Jag vill här icke förändring av något anslag utan förändring av de grunder, efter vilka detta anslag skall utgå. Vid den kungl. propositionen i detta ärende är fogat ett förslag från lantbruksstyrelsen, av vilket man kan få reda på vilka nya principer och grunder det är fråga om.

Jag skall då be att få redogöra något för de förändringar som äro föreslagna. Det förhåller sig så, att det är Kungl. Maj:ts slutligen fastställer reglementet. Riksdagen har icke direkt befogethet att därvidlag gripa in beträffande detaljerna utan får yttra sig endast angående principerna. Det föreslås en förändring angående bestämmelserna om vilka raser som skola premieras. När i varje distrikt, län eller del därav detta skolat fastställas, har det hittills försiggått så, att hushållningssällskapet hos lantbruksstyrelsen föreslagit, vilka raser som skola premieras. Nu föreligger den förändringen, att hushållningssällskapet självt icke skall göra detta hädanefter utan förvaltningsutskottet. Förvaltningsutskottet består endast av ett fåtal personer, och bland dessa torde sakkunskapen icke vara mera representerad än bland samtliga medlemmarna. Tidigare har hänsyn tagits till såväl de praktiska lantmännen som de andra personer, vilka hava kännedom i samt verkligt intresse för frågan. Dessa som å hushållningssällskapens sammanträde haft till-

I fråga om understöd åt nötboskaps-premiering och tjur-föreningar.
(Forts.)

fälle yttra sig skulle nu hållas utanför. Detta är ett sätt att dämpa intresset för hushållningssällskapens verksamhet. Det kan icke bli på annat sätt, när enbart förvaltningsutskottet skall få säga sin mening och icke jämväl sällskapets medlemmar. Annars går det ju i allmänhet nu för tiden i den riktningen att allt skall läsas demokratiskt. Det är därför en överraskning, att den socialdemokratiska regeringen kommit fram med ett förslag, som går i motsatt riktning.

Jag tror emellertid icke, att det vore så lyckligt att få de nya bestämmelserna fastställda. Ifråga om individuell premiering av horndjur är här föreslaget, att inga andra belöningar skola utlämnas än frisedlar, något som jag håller för riktigt.

Det har emellertid tillkommit en annan bestämmelse. Förslaget innehåller nämligen, att för att en person skall tilldelas frisedel för sitt djur, han skall vara medlem av tjuvförening eller kontrollförening. Jag kan icke fatta, varför en sådan bestämmelse tillkommit. Om man eftersinnar vad meningen är med denna premiering, torde man finna att den går ut på att leda aveln i rätt riktning, åsyftar en planmässig förädling av kreatursstocken i hela landet och ej bara en förmån för den enskilde lantbrukaren.

De större lantbrukarna äro nu uteslutna från deltagande i tävling. Det är föreskrivet, att lantbrukare, som skall deltaga, icke får äga jord, som överskrider viss areal. Man vill härigenom särskilt uppmuntra de mindre jordbrukarna. Vi skola väl emellertid försöka få med alla djur, som äro avelsvärda. De mest tillbakasatta äro de, som bo i trakter, där det varken finns tjur- eller kontrollföreningar, ty de äro enligt detta förslag till bestämmelser uteslutna från tävlan.

Tänker man på avelsarbetet i sig självt, är det ju alldeles tydligt, att en ko icke är mera lämplig till avel, därför att ägaren tillhör en sådan förening, som det här är fråga om, ty kon har väl i alla fall sitt avelsvärde oberoende härav. I praktiken kommer det säkerligen många gånger att bli så, att då en bonde och en torpare tävla med var sina horndjur vid premieringsmötet, erhåller torparen, även om han har bättre djur än bonden, icke några frisedlar, därför att han icke är med i någon förening, under det att bonden får frisedlar för sina kor. Det förefaller mig vara oegentligt.

Nu kan man ju säga, att torparen eller småbrukaren kan gå in i en sådan förening, som behövs för att han skall erhålla frisedlar. Ja, men många gånger får han icke vara med i tjuvförening, och i kontrolleringen får han i de allra flesta fall icke heller vara med, vilket däremot jordägaren har tillfälle till.

Jag finner alltså för min del, att de bestämmelser, som här föreligga, äro för hårda, då de minsta och förut mest tillbakasatta uteslutas från tävlan om vad som direkt bjudes. Tjur- och kontrollföreningarna hava tidigare på annat sätt fått anslag av staten, och vissa jordbrukare skulle därför i dubbel måtto erhålla premier, under det att de, som sagt, äro de mest tillbakasatta, uteslutas. Det föreligger här en oegentlighet, som jag icke kan gilla.

Om bestämmelserna hava framdrivits i sparsamhetssyfte, därför att man är rädd för att anslaget icke skall räckta till, finns det en annan väg att gå. Man behöver då endast införa den bestämmelsen, att horn djur icke få premieras mer än en gång, samtidigt som de inregistreras i förberedande avdelningen eller kanske direkt i stamboken. Som det nu är, tilldelas de, som tillhöra de ovannämnda föreningarna, frisedlar år efter år, år efter år. Intet hindrar, att detta ändras. Det är, tycker jag, alldeles för mycket, att man skall uppmuntra en del personer så mycket, då andra ställas utanför.

Tjurföreningarna skola få och ha hittills även fått ett jämförelsevis mycket stort understöd. Detta har åtminstone i flera fall visat sig medföra, att det uppstått ett slags papperstjurföreningar, som äro uppkonstruerade endast för att man skall komma åt de fördelar, som bjudas. Det finns exempel på att miljonärer varit delägare i tjurföreningar, varigenom de åt en större besättning fått understöd av dessa indirekta anslag till hållandet av stamtjur. De mindre jordbrukarna däremot få, som jag påpekat, i vissa fall ej vara med.

Det är egentligen Kungl. Maj:t, som bestämmer detta reglemente. När chefen för jordbruksdepartementet vid det slutliga avgörandet skall fastställa reglementet, hoppas jag, att han i den mån han anser det möjligt skall taga hänsyn till och beakta vad jag nu har framhållit. Han har visserligen i propositionen sagt, att han »i huvudsak» gillar det förslag, som lantbruksstyrelsen har framlagt, men om han tänker på småsakerna och dit räknar de minsta småbönderna och torpare, tror jag, att han skall beakta min framställning och bestämma reglementet i den riktning, som jag har gjort mig till tolk för.

I det läge, som frågan för närvarande har, har jag intet yrkande att göra.

Herr förste vice talmannen **H a m i l t o n**: Herr talman! Då herr Andersson i Grimbo icke gjorde något yrkande, behöver jag icke ingå på ett benötande av vad han nu har anfört mot utskottets förslag. Jag antar dock, att det icke var så allvarligt menat, då han för några dagar sedan godkände utskottets utlåtande och ävenledes anslöt sig till propositionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **A n d e r s s o n** i Grimbo: Herr talman! Då jag började mitt förra anförande, sade jag, att det varit en särskild omständighet, som medfört, att jag icke hade en reservation under detta betänkande. Herr förste vice talmannen vet, varpå det berodde, men jag anser det icke tjäna något till ej heller vara lämpligt att draga fram anledningen härtill i debatten. Jag vill endast erinra honom därom, för den händelse han riktade sitt uttalande såsom en anmärkning emot mig, därför att jag icke direkt reserverat mig.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

I fråga om understöd åt nötboskapspremiering och tjurföreningar.
(Forts.)

§ 10.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av herr Ericsons i Boxholm motion, nr 165, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändrad användning av häradsallmänningarnas avkastning biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 11.

Slutligen föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lägenhetsinnehavares å allmänningar rättsliga ställning; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 12.

Her *Lorichs* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående vissa inrikes postavgifter.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 274, blev på begäran bordlagd.

§ 13.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet, nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Skellefteå m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 22 april 1921 om rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

från första lagutskottet, nr 68, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av strafflagen för krigsmakten.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till interparlamentariska unionens byrå i och för bestridande av en del av kostnaderna för interparlamentariska unionens 20:de konferens i Wien innevarande år;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 21, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna,

nr 22, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd; och

nr 26, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av § 10 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken;

andra lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 4, i anledning av första kammarens beslut på grund av väckt motion angående beredande åt vissa från småskoleseminarier utexaminerade lärarinnor av behörighet att undervisa i den egentliga folkskolan;

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av biskops självskrivna utövande av prokanslersämbetet vid universiteten; och

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beviljande av statsbidrag till avlöning av vissa övningslärare vid folkskolorna; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående höjd pensionsålder för manliga folkskollärare m. fl. befattningshavare.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Wiklund</i>	under 5 dagar fr. o. m.	3 april,
» <i>Bengtsson</i> i Kullen	» 2 »	» 30 mars,
» <i>Ros</i>	» 3 »	» 30 »

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 23.

herr *Bärg* i Katrineholm under den 31 mars och
» *talmannen* » » 30 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,54 e. m.

In fidem
Per Cronvall.